

Ελευθερόπολις

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΩΝ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

ΧΡΟΝΟΣ 5ος, ΦΥΛΛΟ 18ο, ΙΟΥΛΙΟΣ, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2000 ΤΙΜΗ ΔΡΑΧΜΗ 1 ΣΟΥΛΙΟΥ 124 ΤΚ 173 42 ΑΘΗΝΑ

Το γραμματσάκι μας

Μια μαϊμού στη βράκα μέσα του συμπεθέρου

Καιρούς και ζαμάνια είχα, αναγνώστη μου μεροντικέ, να πάρω τσι δρόμους για τσι χαλέπες του Λεντάρη και τσι Γυλανές, και να διαβώ δρομάκια και στρατάκια απ' όπου περνούσαμε, τω καιρώ εκείνω, τα δασκαλάκια να πάμε στο Γυμνάσιό μας του Βάμου. Δρομάκια και στρατάκια, χρόνους πολλούς τώρα, αποστρατευμένα αρνημένα και περιφρονημένα, αφού μαθητές, βοσκοί, ζευγάδες, παπάδες και σκαφιάδες, δεν τα πορπατούμε μπλιο. Σβησμένα από το χάρτη τούτα τα περάσματα της παλιάς ζωής, μένουν όμως άσβηστα στην ψυχή μας, όσον από μας τσι ψεσινούς αποκρατούμε και πορπατούμε ακόμη.

Πήρα το λοιπόν τσι δρόμους τση χαλέπας, κι εβρέθηκα στο Φυσαέρι, να μου χτυπήσει καθαρό αέρι του βουνού, ν' ακούσω και κιαμιάς πέρδικας και πετροκοτσιφού κελάδισμα, καθώς αποκρατούν ακόμη, μαζί μ' εμάς, λίγ' απ' αυτά της νιότης μας τα πουλιά, που τα πιάνουμε στον αέρα, γιατί τ' άγουρου το κορμί «φευρά και δύναμη και μεγαλότη κάνει», καθώς το λέει κι ο ποιητάρης.

Σ' εκείνα εδά τα μέρη των αυγερινών μας χρόνων, ανταμωθήκαμε με το Νικητογιώργη, του Νικητοχρήστο το κοπέλι, που 'ναι και καλός παραμυθάς και χωρατατζής πρώτης σκαλιτάς, και τον επαράκαλεσα να μου διηγηθεί κιανένα χωρατό των παλιώ μας, να γελάσουμε και να το γράψουμε κι εις το «Γραμματσάκι».

- Να σου πω θέλει, μου λέει, για δυο κοντοχωριανούς μας συμπεθέρους, μόνο, πιάσε μολύβι και χαρτί, και γράφ' όσα σου λέω.

- Δεν κουβαλώ, του λέω, Γιώργη, στσι χαλέπες τέθιοιους μελάδες, κοντύλια, χαρτιά και καλαμάρια, που με φυλακάνουνε στο σπίτι. Μόνο λέγε μου τα' συ, κι ό, τι θυμηθώ θα τ' αποθέσω στο χαρτί, ως θα βρεθώ στην κάμερά μου, όπου 'χω και τα σύνεργά μου τση γραφής και τση φυλακής μου. Συμπάθα με μόνο για όσα ξεχάσω κι όπως θα τα γράψω, στο λίγο χαρτί, και με τον τρόπο τση γραφής του «Γραμματσακισιού».

- Μώρε συ, μου κάνει τότες ο Γιώργης. Μην τύχει, άλλα να σου λέω 'γω, άλλα να κόβεις, να ράβεις, και να γράφεις εσύ, κι άλλα να τυπώνει ο δαίμονας ο τυπογράφος, να μου μασκαρέψετε τα λεγόμενά και να με κάμετε γίβεντο των Αρμένω;

- Λέγε' συ, Γιώργη, και ξια μου 'μένα.

- Οι δυο συμπεθέροι, το λοιπόν, αρχινίζ' ο Γιώργης την αθβολήν του, επίγανε στην Αφρική να στεφανώσουνε τα κοπέλια ντους. Σ' εκείνη τη μακρινή χώρα τα' χανε μπέψει, ο γεις τη θυγα-

σύνχεια στη σελίδα 5

Ο Σύλλογος Αρμενιανών Αττικής ευχαριστεί τον Δήμο για τη βοήθεια που προσέφερε για την επιτυχία των εκδηλώσεων στη μνήμη Γεωργίου Μιχελογιάννη, και για τη συνεισφορά του στη φιλοξενία με το ποσό των 650.000 δραχμών για τη φιλοξενία των προσκεκλημένων.

Επίσης ευχαριστούμε, τον Δήμαρχο Αρμένων, κ. Παντελή Καραγιαννάκη, τον Αντιδήμαρχο κ. Νίκο Καλλιβερέτακη, και τον πρόεδρο του Τοπικού Συμβουλίου Αρμένων κ. Γιώργο Χαλβαδάκη, για την προσωπική συμβολή τους στην επιτυχία των εκδηλώσεων.

Εκδηλώσεις στη μνήμη Γεωργίου Μιχελογιάννη ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΣΤΟΥΣ ΑΡΜΕΝΟΥΣ

Σε μια σεμνή αλλά μεστή εκδήλωση, ο Δήμος και ο Σύλλογος μας τίμησαν τον γιατρό **Γεώργιο Μιχελογιάννη**, στους Αρμένους τον Δεκαπενταύγουστο. Η παρουσία όλων των επισήμων του νομού, το πλήθος του κόσμου, έκαναν την εκδήλωση, κορυφαία εκδήλωση του Νομού μας. Συγκινητική ήταν η και παρουσία του απλού κόσμου από τα γύρω χωριά. Όλοι κάτι είχαν να θυμηθούν και εξιστορήσουν για τον γιατρό, και την δράση του. Ήταν η αποκορύφωση της μνήμης, και της τιμής.

Για την εκδήλωση έγραψαν τα «Χανιώτικα Νέα» την Πέμπτη 17 Αυγούστου 2000. «Η αφιλοκέρδεια, ο υψηλός βαθμός ευθύνης απέναντι στους ανήμπορους και η αληθινή φιλανθρωπία, τιμήθηκαν την ημέρα του Δεκαπενταύγουστου στο όνομα του γιατρού Γεωργίου Μιχελογιάννη στους Αρμένους Αποκορώνου. Οι σημαντικές υπηρεσίες που προσέφερε χωρίς χρήματα στους συμπατριώτες του σε δύσκολες εποχές, τιμήθηκαν από τον Σύλλογο Αρμενιανών Αττικής «Ο Κριτοβουλίδης»

Από τις εκδηλώσεις στη μνήμη του γιατρού Γεωργίου Μιχελογιάννη στους Αρμένους το καλοκαίρι.

και τον Δήμο της περιοχής, με την αποκάλυψη της προτομής του ανθρωπιστή γιατρού στην πλατεία του χωριού που φέρει το όνομα του. Παρόντες οι μητροπολίτες Κισσάμου και Σελίνου και Κυδωνίας και Αποκορώνου-οι οποίοι και τέλεσαν αρχιερατικό μνημόσυνο-ο υπουργός Ανάπτυξης κ. Χριστοδουλάκης, οι βουλευτές Χανίων του ΠΑΣΟΚ Σήφης Βαλυράκης, Ευτύχης Δαμιανάκης, Μανώλης Σκουλάκης και ο π. βουλευτής Σήφης Μιχελογιάννης, ο βουλευτής της ΝΔ κ. Μαρκογιαννάκης, ο πρόεδρος της ΤΕΔΚ κ. Τζανακάκης, ο δήμαρχος Αρμένων κ. Παντελής Καραγιαννάκης, δήμαρχοι και νομαρχιακοί σύμβουλοι και πολυς κόσμος.

Αναφερόμενος στο Γεώργιο Μιχελογιάννη στο σύντομο χαιρετισμό του ο κ. Χριστοδουλάκης, επισήμανε ότι «**άνθρωποι, οι οποίοι βοήθησαν τον συνάνθρωπό τους σε δύσκολες στιγμές, οι οποίοι υπηρέτησαν τις τοπικές κοινωνίες, όπως ο Γιώργος Μιχελογιάννης αφήνουν μια παρακαταθήκη για μας τους νεότερους**».

Ο τ. βουλευτής και ανιψιός του αποκορωνιώτη γιατρού, κ. Σήφης Μιχελογιάννης ανέφερε στην ομιλία του ότι ο Γιώργος Μιχελογιάννης «**ήταν ο μεγάλος ανθρωπιστής που βοήθησε τον απλό κόσμο σε δύσκολες περιστάσεις**», ενώ ο κ. Χρήστος Μαρκογιαννάκης υπογράμμισε ότι «**ήταν ένας από τους γιατρούς που το επάγγελμά του το έκανε λειτούργημα και συμπαράσταθηκε σε κάθε άνθρωπο**». Χαιρετισμούς απηύθυναν ο δήμαρχος Αρμένων Παντελής Καραγιαννάκης, εκπρόσωπος της οικογένειας Μιχελογιάννη, ενώ ομιλίες για τον τιμώμενο έγιναν από τον κ. Σήφη Μιχελογιάννη και τον πρόεδρο του Συλλόγου Αττικής «Κριτοβουλίδης» κ. Γιώργο Φρεσκάκι. Ακολούθησε φιλοξενία των παρευρισκομένων στην εκδήλωση στο κέντρο «Κρύα Νερά».

Οι ομιλίες και οι χαιρετισμοί, μαζί πλούσιο φωτογραφικό υλικό παρουσιάζονται στο ένθετο των σελίδων 9-16.

κοινωνικά

ΓΑΜΟΙ

Η **Καβρουλάκη Αντωνία** του Μιχαήλ και της Ελένης Καλλιβρετάκη και ο **Τσούκος Σεραφείμ** του Ευαγγέλου από την Καρδίτσα παντρεύτηκαν στις 18 Αυγούστου, στους **Αρμένους**.

Τους ευχόμαστε να ζήσουν χαρούμενοι και ευτυχισμένοι

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

Στις 15 Ιουλίου βαπτίστηκε το κοριτσάκι του **Εμμανουήλ** και της **Μαρίας Καραβελάκη** και ονομάστηκε **Ελένη**. Νονά η **Γεωργία Ζουλάκη - Συμβουλάκη**.

Στις 29 Ιουλίου βαπτίστηκε το κοριτσάκι του **Στέφανου** και της **Κριστιάνε Μωραϊτάκη** και ονομάστηκε **Ηλιόνα**. Νονά η **Ελένη Τσιχλάκη**.

Στις 16 Αυγούστου βαπτίστηκε το αγοράκι του **Γαβριήλ Καλούδη** και της **Πηνελόπης Αραπάκη** και ονομάστηκε **Στάθης**. Νονός ο **Νικόλαος Μπαριτανωνάκης** Μηχανολόγος.

Στις 25 Αυγούστου βαπτίστηκε το κοριτσάκι του **Γεωργίου Χατζηδάκη** και της **Χαρίκλειας Βλαμάκη** και ονομάστηκε **Αργυρώ**.

Στις 26 Αυγούστου βαπτίστηκε το κοριτσάκι του **Κωνσταντίνου** και της **Μαρίας Φρατζεσκάκη** και ονομάστηκε **Κλειώ**. Νονά η παιδιάτρος **Ζαχαρένια Τσαφαράκη**.

Στις 1 Σεπτεμβρίου βαπτίστηκε το αγοράκι του **Ελευθερίου** και της **Αιμιλίας Παπαδάκη** και ονομάστηκε **Νικόλαος**. Νονός ο **Νικόλαος Μαντωνανάκης**.

Στις 1 Σεπτεμβρίου βαπτίστηκε το κοριτσάκι του **Χαράλαμπου Στεφανάκη** και της **Καλούδη Μαρίας** και ονομάστηκε **Αμαλία**.

Στους γονείς νονούς και συγγενείς ευχόμαστε να τους ζήσουν.

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Η **Αργυρώ Μεγαλακάκη** σύζυγος του **Μιχάλη Ορφανάκη** γέννησε κοριτσάκι.

Επειδή φέτο καθυστέρησε από το Υπουργείο Παιδείας η έκδοση των αποτελεσμάτων για την εισαγωγή στα ΑΕΙ και ΤΕΙ, τις επιτυχίες των νέων φοιτητών των Αρμένων, θα τις δημοσιεύουμε στο επόμενο φύλλο.

ελευθερόπολις

Τριμηνιαία έκδοση του Συλλόγου Αρμενιανών Χανίων
"Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ"

Εκδίδεται με τη συνεργασία του Δημοτικού Διαμερίσματος Αρμένων

Εκδότης-Διευθυντής
Γιάννης Σ. Τσακίρακις
Σουλίου 124
173.42 Αγ. Δημήτριος
Τηλ.: 99.16.613
Fax: 99.57.582
Email: jtsk@hol.gr

Η **Σοφία Τερεζάκη** σύζυγος **Εμμ. Κασωτάκη** γέννησε διδύμα, αγοράκι και κοριτσάκι.

Να τους ζήσουν.

ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΕΣ

Πέθανε στις 25 Ιουνίου και ετάφη στους Αρμένους ο **Ανδρέας Προεστάκης** του Κωνσταντίνου και της Νόπης, ετών 9.

Πέθανε στις 23 Ιουνίου και ετάφη στους Αρμένους η **Ξανθίπη Πολυχρονάκη** ετών 80, σύζυγος του Μιχαήλ και μητέρα των Μανώλη, Πολυχρόνη, Μανούσου, Μιχάλη, και Ειρήνης.

Πέθανε στις 1 Αυγούστου και ετάφη στους Αρμένους η **Πατηνιωτάκη Αικατερίνη** ετών 81, χήρα Κωνσταντίνου, το γένος Γεωργίου Βιρράκη.

Πέθανε στις 12 Αυγούστου στα Χανιά και ετάφη στο Βάμο, ο **Σταμάτης Μπολάνης** ετών 84, πατέρας των Μιχάλη, Μανώλη, Μαρίας και Γεωργίας.

Πέθανε στις 16 Αυγούστου στην Αθήνα και ετάφη στους Αρμένους, ο **Γεώργιος Κουρομχελάκης** του Εμμανουήλ, ετών 89, στρατηγός Ε. Α. σύζυγος της Μαργαρίτας και πατέρας του Μανώλη.

Πέθανε στις 27 Αυγούστου και ετάφη στους Αρμένους, η **Στυλιανή Παρασκευάκη** ετών 85, το γένος Αρδιαχθιανήκη, σύζυγος του Χαράλαμπου και μητέρα της Καίτης και της Μαρίας.

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Η **Δήμητρα Τσιχλάκη** του Αρτέμης και της Κατερίνας το γένος Νικολάου Πατεράκη πήρε πτυχίο από το τμήμα Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΔΩΡΕΑ

Ο Βασίλης Μουντάκης Καλαϊτζής -Χαιρέτης, συνταγματάρχης δικαστικού ΕΑ, δώρισε στο Ίδρυμα Ελευθέρους Βενιζέλος τη συλλογή του πατέρα του με αδημοσίευτες φωτογραφίες από το Μικρασιατικό Μέτωπο.

Μνήμη Κατίνας Πατηνιωτάκη

Ένα στερνό αντίο θα ήθελα να πω, στην θεία την Κατίνα που έφυγε χθες και την αποχαιρετούμε από εδώ σήμερα.

Η θεία μας, ήταν ένας απλός, κοινός, άνθρωπος, χωρίς τίτλους και περγαμηνές, που θα με βοηθούσαν να τις βγάλω ένα εντυπωσιακό αποχαιρετιστήριο λόγο. Όμως, εγώ θα τη θυμάμαι για πολλούς, απλούς, λόγους. Πρώτα απ' όλα, θα τη θυμάμαι σαν την καλή μου θεία, που μαζί με τη συγχωρεμένη αδερφή της, την Σταματούλα και τ' αδέρφια τους, είχανε πάντα, την πόρτα τους ανοικτή, σε μας τα «ανίψια». Η για να μας συμπαρασταθούν όταν χρειαζόταν, με ένα καλό λόγο και μια ορμήνια, ή με ένα πιάτο φαγητό, όταν η μάνα μας δεν είχε, για κάποιο λόγο μαγειρέψει. Και το φαί

τους μου φαινότανε το πιο νόστιμο του κόσμου, ακόμα κι αν ήταν σκέτα χόρτα. Θα τη θυμάμαι, όμως και θα τη θυμόμαστε, για δύο σημαντικούς λόγους.

Ο ένας ήταν η θυσία της στη μνήμη του αγαπημένου της συζύγου **Κόστα**, που είχε την ατυχία να φύγει από τη ζωή πολύ νέος και να την αφήσει χήρα σε ηλικία μόλις 40 χρόνων. Αυτή, αντί να ξαναφτιάξει τη ζωή της, όπως μπορούσε προτίμησε το σταυρό της μοναξιάς στη μνήμη του συντρόφου της.

Ο δεύτερος λόγος, ήταν η επιλογή της να μείνει δίπλα στην ανιψιά της, τη **Νίκη**, σαν δεύτερη μάνα, αλλά και πατέρας, στη θέση του γονέα που έφυγε και αυτός όταν η Νίκη ήταν ακόμα παιδί. Αυτή ήταν μια πολύ σημαντική θυσία και προσφορά που συνεχίστηκε, ακόμα και όταν η Νίκη έκανε οικογένεια και παιδιά και μέχρι τις τελευταίες μέρες της εκλιπούσης.

Ας τη θυμόμαστε όλοι για την καλοσύνη της και την προσφορά της, για να μην ξεχνάμε ότι όλοι κάτι πρέπει να προσφέρουμε στους άλλους, στο πέρασμα μας από αυτή τη ζωή.

Ο **Μεγάλος Θεός**, που θα κρίνει την ψυχή της, ας την κρίνει με εμψείκεια, ας συγχωρέσει τις όποιες αμαρτίες της, και ας αναπαύσει την ψυχή της.

Μανώλης Πιπεράκης

Μνήμη Ξανθίπης Πολυχρονάκη

Κάθε άνθρωπος στη ζωή αυτή που ζούμε γράφει τη δική του ιστορία. Έτσι και η μακαριστή Ξανθίπη Πολυχρονάκη έγραψε αλλά και άφησε τη δικιά της ιστορία. Άνθρωπος πιστός παραδοσιακός του μόχθου και της βιοπάλης, δημιούργησε με το σύζυγό της Μιχάλη, μια όμορφη οικογένεια αποτελούμενη από πέντε παιδιά που τιμούνται και τιμούνται από την κοινωνία. Φεύγοντας από τη ζωή άνθρωποι σαν την Ξανθίπη Πολυχρονάκη αφήνουν πίσω τους δυσαναπλήρωτο κενό σε μας τους γνωστούς αλλά

και σε ολόκληρη την κοινωνία.

Ο Κύριος να αναπαύσει την ψυχή της
Αιωνία της η μνήμη

Παπα Μανώλης

Επιτάφιος αποχαιρετισμός
στη Στέλλα Παρασκευάκη

Συναδελφή μου Στέλλα, αγαπημένη, βασανισμένη κι αγιασμένη μορφή του χωριού, που φεύγεις με σφαγμένη την ψυχή από τον πόνο του θανάτου του γαμπρού σου αφού σου την έγραψε η μοίρα κι ετούτη τη δοκιμασία. Σα να μη σ' εφτάνανε οι πολλοί θάνατοι των αγαπημένων σου αδελφιών, που σου 'χανε, από τα νεανικά χρόνια, φαρμακομένη τη ζωή και κλονισμένη την υγεία. Έτσι που στο τέλος δεν τον άντεξες να τότε παλεύεις και να τον υποφέρεις τόσοσόν αβάσταγο πόνο.

- Θε μου, λέγαν οι παλιοί μας, μην του δούδεις τ' ανθρώπου όσα βάσανα μπορεί να βαστάξει!

Όσο σ' εγνωρίσαμε, Στέλλα, από τα μικράτα σου, κι εγνωρίσαμε την ημεράδα και την ευαισθησία σου, θαυμάζαμε την αντοχή, την υπομονή και την θέλησή σου:

Ν' αντιπαλέψεις την αδυσώπητη μοίρα και να δημιουργήσεις νέα ζωή στο σπίτι σου: αυτά τα παιδιά και τα εγγόνια, που μαζί με τον άντρα σου σε συντρέζανε, γλυκαίνοντάς σου τη μακρά δοκιμασία της ασθένειας του σκακατεμένου, από τον πόνο περισσότερο παρ' από τον χρόνο, κορμιού, που δεν άντεξε στο τέλος το φαρμάκι τόσων θανάτων ακριβών σου ανθρώπων...

Σε θυμούμαι, Στέλλα, στα χρόνια της αθωότητας, πριν από τ' αστροπελέκια των θανάτων των αδελφών σου, του Κωστή, του Μάρκου και του Χαράλαμπου, των τριών αγγέλων της οικογένειας και του χωριού. Σε θυμούμαι να μπαίνεις στο σπίτι, νέα, ωραία κοπέλα, αεράτη και γελαστή, χαρισάμενη ψυχή και μορφή. Θυμούμαι με πόση τρυφεράδα και στοργή σ' υποδέχονταν η μητέρα, που σου 'χε δωσμένο της μητέρας της τ' όνομα.

- Καλώς το Στελιό μου! Σου 'λεγε. Καλώς το, το παιδί!

Εσίμωνες τότε εσύ, και με την ίδια τρυφεράδα, αλλά και την ευγένεια των περασμένων καιρών, έσκυβες και της εφίλης το χέρι, και τα μάτια και των δυονώ σας αστράφταν ευτυχία και ομορφιά! Ήταν εκείνες οι μικρές καθημερινές χαρές της ζωής, της απλής κι ανθρώπινης ζωής, που δεν ήταν στουφή, αγέλαστη και λιγομίλητη.

Πολλές, Στέλλα, από τις καλοσύνες σου και τις δυσεύρετες αρετές σου, τις εννοφθαλμισες στα παιδιά σου, κι εκείνα στα παιδιά τους. Κι ήταν αυτά, παιδιά κι εγγόνια, η φωτεινή αχτίνα της ζωής σου, ως την τελευταία σου στιγμή.

Στέλλα, αγαπημένη, βασανισμένη κι αγιασμένη ψυχή του χωριού, χαίρε!

X.M.

Στη μνήμη του αγαπητού και αλησμόνητου φίλου Κυριάκου Στεφανουδάκη

Η ψυχή σου γεμάτη καλοσύνη, η καρδιά σου ανοικτή για όλους, η βοήθεια σου στον συνάνθρωπο ανυπολόγιστη, αθόρυβη, η προσφορά σου σημαντική. Η οικογένειά σου, οι συγγενείς σου, οι φίλοι σου, οι χωριανοί όλος ο κόσμος πάνω απ' όλα. Προσευχόσουν πάντα για όλους γιατί μέσα στη ψυχή σου είχες βαθιά ριζωμένη την πίστη και την αγάπη στο Θεό και τον άνθρωπο. Έτσι σε γνώρισα και έτσι ήσουν, απλώς και ταπεινός, και έτσι απλά και αθόρυβα μας άφησες.

Ο Κύριος να αναπαύσει την ψυχή σου
Αιωνία σου η μνήμη

Παπα Μανώλης

Επικήδειος στον εννιάχρονο Ανδρέα Κ. Προεστάκη

Με σεβασμό ανατριβίζω το βλέμμα μου και αντικρύζω τη σωρό σου και μου φαίνεται απίστευτο.

Ναι απίστευτο αγαπημένε μου Ανδρέα και αναρωτιέμαι γιατί εσύ εδώ αντράκι μου, ήλιε φωτεινή, φεγγάρι λαμπρό, αγνό λεβέντικο κορμί, ελπίδα και καμάρι της οικογένειας σου, των Αρμένιων και του τόπου μας, ουράνιε άγγελε, μας φεύγεις νωρίς απ' τη ζωή γιατί σε χτύπησε και σένα η ανίατη αρρώστια της εποχής μας.

Τρία χρόνια πάλεψες σκληρά αλλά ο Χάρος ζήλεψε τη λεβεντιά σου και χθες μόλις εννέα χρονών ήρθε το τέλος.

Σήμερα σε κατευοδώνουμε και σε αποχαιρετούμε από τούτο τον ιερό χώρο του χωριού μας, δικό, φίλο και άγνωστο στην τελευταία σου κατοικία. Σου υποσχόμαστε ότι πάντα θα βαδίζεις στην σκέψη, στην ψυχή και στην καρδιά μας.

Πονεμένοι αλλά και ήρωες γονείς αγαπητέ Κώστα και Παρθενώπη. Ευτυχούλα και λοιποί συγγενείς κρατείστε μέσα σας, την πίστη, αλλά και την λεβεντιά που σας διακρίνει και ο αντιμετωπίσετε με ψυχαριά και θάρρος το υπόλοιπο της ζωής σας. Ένας άγγελος ένα αστέρι παραπάνω θα φωτίζει τον ουρανό και το φως του θα φωτίζει και εμάς εδώ στη γη.

Αυτός θα είναι ο Ανδρέας.

Τα άνθη που στολίζουν τη σωρό σου να ευοδιάζουν πάντα το χώμα του χωριού σου που σε λίγο θα σε σκεπάσει.

Αιωνία σου η μνήμη

Παπα Μανώλης

Αγαπημένε μου μαθητή, Ανδρέα

Σε μένα έλαχε να σ' αποχαιρετήσω από μέρους των συμμαθητών σου και των δασκάλων του σχολείου, μα μου φαίνεται πως δεν έχω το κουράγιο και τη δύναμη που ο ίδιος περισσή έκρυβες μέσα σου, μου φαίνεται πως είμαι μικρός απέναντί σου, γιατί εσύ με δίδαξες τι σημαίνει δύναμη της ψυχής, τι σημαίνει κουράγιο, τις φορές που σ' επισκέφθηκα στο Νοσοκομείο. Ναι Ανδρέα, εσύ έγινες καλύτερος από τους δασκάλους σου.

Αξιολάτρευτε μας μαθητή

Σε ζήσαμε τόσο λίγο στο σχολείο μας, μα σύντομα κέρδισες τις καρδιές όλων μας με το πλατύ, το όμορφο, το γλυκό χαμόγελο σου, με την απέραντη αγάπη και καλοσύνη, που εύκολα διέκρινε ο καθένας στα μάτια σου, για τις άριστες σχέσεις και το σεβασμό προς τους συμμαθητές

και τους δασκάλους σου, γιατί ακόμα ήσουν αρκετά επιμελής, άριστος μαθητής. Δυστυχώς η μοίρα θέλησε πολύ νωρίς να σε στερήσει από κοντά μας και περισσότερο από τους πονεμένους γονείς σου που στάθηκαν από την πρώτη στιγμή μέχρι την τελευταία δίπλα σου στο κρεβάτι του πόνου με πολλές ψυχικές δυνάμεις και αστείρευτη ελπίδα μέχρι το τέλος κι ακόμα περισσότερο η μητέρα σου που μπροστά σου έπνιγε το δάκρυ της για να μη σε πληγώσει.

Αγαπημένε μας μαθητή

Σ' αυτό το ταξίδι που ετοιμάζεσαι να πας, εκεί ψηλά με τις στρατιές των αγγέλων, γιατί άγγελος είσαι και συ, μη μας λησμονήσεις και προπαντός μη στεναχωρηθείς, γιατί εκεί θα συναντήσεις πολλούς γνωστούς και φίλους, πολλά παιδιά που μαζί θα κουβεντιάσετε, θα παίξετε και θα λέτε ιστορίες.

Σε μας που αφήνεις πίσω σου θα μείνει για πάντα χαραγμένη στη μνήμη μας η γλυκιά σου μορφή, το όμορφο χαμόγελο σου η καλοσύνη της ψυχής σου.

Όλοι εμείς ολόψυχα σου ευχόμαστε καλό σου ταξίδι Ανδρέα. Θα σε θυμόμαστε πάντα.

Μπαρμπουδάκης Σταύρος

Διευθυντής Δημοτικού Σχολείου Καλυβών

Ανάθεμα την ώρα κατάρα τη στιγμή που έφυγε από κοντά μας ένα μικρό και γελαστό παιδί

Ανδρέα δεν βλέπω σκόνη στην αυλή, δεν ακούω τα πεδιλάκια σου να κτυπάνε στο δρόμο. Το τρενάκι σου έμεινε πίσω από την καρέκλα. Το μολοντζάκι σου παρκαρισμένο κάτω από την κρεβατίνα. Το τσουρί, το σκαλιδάκι σου αυτά τα απλά παιχνίδια, όπως απλώς ήσουνα και εσύ, έτσι όπως αλλά σε είχαν μεγαλώσει μέχρι τα εννιά σου χρόνια η μάνα και ο πατέρας σου, έμειναν στην αυλή του Μιχάλη, του καλλίτερου σου φίλου όντως εσύ έλεγες, που όταν τον μάλωναν εσύ έκλαιγες. Ξαφνικά έφυγες πριν τρία χρόνια για το νοσοκομείο, λαβωμένος από αυτή την κακή αρρώστια εκεί πάλεψες τρία χρόνια. Πάλεψες γιατί είχες υπομονή και θέληση για ζωή, συνεργάστηκες με τους γιατρούς, με λίγα λόγια σπούδασες την ίδια σου την αρρώστια όπως είπαν πολλοί.

Ήσουν ένα παιδί έξυπνο και έκανες όνειρα για την ζωή. Προσπαθούσες να γίνεις καλά να γυρίσεις στην Κρήτη να ζαναπαίζεις με τα ξαδελφάκια σου, τους φίλους σου, να πας στο σπίτι του παππού σου, να μεγαλώσεις μαζί με την μικρή όπως έλεγες την αδελφούλα σου. Ονειρεύσουν να γίνεις χειριστής μηχανημάτων και να πάρεις το φιλο σου μαζί. Δεν ήταν θέλημα δικό σου «Ανδρέακι» όπως φώναζε ο παππούς σου. Ο Χάρος έκοψε πρόωρα το νήμα της ζωής σου. Εμείς θα σε θυμόμαστε πάντα γιατί στο σύντομο διάβα της ζωής σου κατόρθωσες να γίνεις σε όλους μας αγαπητός.

Κουράγιο Κωστή, Κουράγιο Νόπη, η ζωή συνεχίζεται Ευτυχούλα

ΜΠΑΡΜΠΑ ΓΙΩΡΓΗΣ

Τιμή και μνήμη στη θυσία του Βαφέ

Πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις τιμής και μνήμης στα γυναικόπαιδα του Βαφέ που θυσιάστηκαν πριν από 179 χρόνια (1821) στον αγώνα για την ελευθερία. Στο περιθώριο των εκδηλώσεων τονίστηκε ότι η Κρήτη adικείται γιατί ενώ συμμετείχε στην επανάσταση του 1821, δεν αναφέρεται στα σχολικά βιβλία.

Οι εκδηλώσεις ξεκίνησαν με θεία λειτουργία στο ερημοκλίσι του Αϊ Γιάννη Ερημίτη. Ακολούθησε επιμνημόσυνη δέηση στον ιερό χώρο και κατάθεση στεφάνων. Αμέσως μετά τελέστηκε τρισάγιο για όλους τους πεσόντες Βαφίανους, στο Ηρώο στην πλατεία του χωριού ενώ δόθηκε μικρή δεξίωση στην ταβέρνα "Κούρτσας".

Τις εκδηλώσεις οργάνωσαν ο Δήμος Κρουνερίδας και ο Σύλλογος Βαφίανών Αττικής "Η Κρουνερίδα", ο

πρόεδρος του οποίου Μανώλης Βαλασαμάκης αναφέρθηκε στα γεγονότα της εποχής.

Όπως είπε ο κ. Βαλασαμάκης, "στην επανάσταση του 1821, επαναστάτησε και η Κρήτη και όχι μόνο η άλλη Ελλάδα. Η περιοχή αυτή ήταν άντρο των επαναστατών. Γι' αυτό λοιπόν οι Τούρκοι πασάδες Ρεσίτ και Οσμάν εξέδραμαν εναντίον της περιοχής και ειδικότερα εναντίον του Βαφέ, τον οποίο βρήκαν βέβαια έρημο γιατί οι επαναστάτες ήταν στα βουνά, τα δε γυναικόπαιδα είχαν κλειστεί στο σπήλαιο "Κρουνερίδα". Βρήκαν, λοιπόν, έρημο το χωριό και το "καφαν. Είδαν έναν γέρο τον οποίο με τη βία πήραν μαζί τους, με σκοπό να τον εξαναγκάσουν να μαρτυρήσει τον χώρο που είχαν κρυφτεί τα γυναικόπαιδα. Ο παππούς αρνήθηκε να προδώσει το κρυφύγετο. Όμως,

στο πέραςμα από το φαράγγι της σπηλιάς ακούστηκαν τα κλάματα παιδιών. Οι Τούρκοι αντελήφθησαν το κρυφύγετο. Επί τρεις μέρες καλούσαν τους έγκλειστους να βγουν έξω και έλεγαν ότι θα τους άφηναν, δήθεν, ελεύθερους. Βέβαια, οι γυναικές ήξεραν ότι όλο τους περιμέναν τα σκλαβοπάζαρα της ανατολής και η ατίμωση. Ετσι, λοιπόν, αφού δεν βγήκε κανείς από τη σπηλιά, οι Τούρκοι προκειμένου να τους εκδικηθούν και να τους κάψουν όλους, συνέλεξαν στο στόμιο της σπηλιάς, θειάφι, χλωρά ξύλα, διάφορα στρώματα, πανιά και ότι άλλο βρήκαν μέσα στο χωριό. Εββλταν φωτιά και τα γυναικόπαιδα απεπνίγησαν με τον μαρτυρικό διά καρπού θάνατο, 150 γυναικόπαιδα. Ήταν η πρώτη σημαντική εστία αντίστασης στην επανάσταση του 1821". ♦

Η ροδαρά μας

Το δόλωμα

Το δόλωμά σου το γλυκό
μ' αρέσει και το κλειφτώ
στο δίχτυ σου το μαγικό
μην καρτεράς, δεν πέφτω.
Γιατ' είμαι πονηρό παιδί
από σχολειό βγαλμένο
και στην αγάπης τη σπουδή
καλά δασκαλεμένο.
Και όσα δίχτυα δυνατά
μ' εψάρεψαν εμένα,
εβγήκα κι έφυγα απ' αυτά
κι εμείναν τρυπημένα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ (1849-1896)

Αλφάβητον της αγάπης

Άρχισε γλώσσα, να λαλής και το τραγούδι ας τρέχει,
Γιατ' η αγάπη έχει αρχή και τελειωμό δεν έχει.

Βοτάνι είν' η αγάπη μου, μαγιάτικο τριφύλι,
Ριζώνει μέσα στη καρδιά κι ανθεί 'ς τα δυο μου χείλη.

Γλυκοξημέρωσ' η αυγή και νύχτα είν' ακόμα,
Την νύχτα έχεις 'ς τα μάτια σου, και την αυγή 'ς το στόμα.

Δεμένο αν μ' έχουν σε σκλαβιά τα σιδερά μου ανοίγω
Δεμένο μ' έχουν δυο ματιαίς και δεν μπορώ να φύγω.

Εγώ είμ' ένα μικρό δεντρί, και συ πουλάκι αν ήσαι,
Πέταξε κι έλα σ' το δεντρί και τη φωλιά σου χτίσε.

Ζωή κι αγάπη, οι δυο μαζί τι ταιριαστό ζευγάρι:
Είν' η αγάπη λούλουδο κι είν' η ζωή κλωνάρι.

Ήθελα να 'χα δυο καρδιαίς, δύο γνώμαις 'ς το κεφάλι.
Σαν θα πονούσ' η μια καρδιά να χαίρονταν η άλλη.

Θέλεις να ιδής αν σ' αγαπώ; για κούταξέ με πρώτα
Τα δυο μου χείλη μη ρωτάς, τα δυο μου μάτια ρώτα.

Ιτιά, που πίνεις τα νερά, κακότυχη, στοχάσου,
Μην πηής αγάπης δάκρυα και κάψης τα κλαριά σου.

Και μ' αγαπάς και σ' αγαπώ κρυφά καθέννας τόχει,
Εγώ-δεν είπ' ακόμη ναι - και συ δεν είπες όχι.

Λαλούν τ' αηδόνι άμα σε ιδούν, ροδακινιά ανθισμένη,
Μον' η καρδιά μου, κι αν λαλή άμα σε ιδή σωπαίνει.

Μέτρησε, Νύχτα, τ' άστρα σου, κι αν λείπει ένα ζευγάρι,
Ρώτησ' εμένα να σου πω, ποιος κλέφτης σ' τα 'χει πάρει.

Νικά η μέρα την αυγή, και ο ήλιος το φεγγάρι,
Νικά η δική σου εμποροφιά καθ' εμποροφιά και χάρι.

Ξάστερα μάτια, φωτερά, σαν τα ουράνια μοιάζουν,
Και ψυχάλιζον κάποτε χωρίς να συννεφιάζουν.

Ο βράχος, ο ξερόβραχος λίγο νερό σταλάζει.
Αχ! η δική σου η απονιά μηδέ με βράχο μοιάζει.

Ποιος λέει: αγάπη αληθινή με τον καιρό στερεύει;
Σκορπάει ο μόσχος μυρωδιά χωρίς να λιγοστεύει.

Ριζών' η αγάπη σαν μηλιά ε' ενός γκρεμού τη μέση,
Κι όποιος τα μήλα της ζητά μεσ' τον γκρεμό θα πέσει.

Στη γη που θα με θάψουνε το χώμα θα πυρώσει.
Κι απ' τη φωτιά δεν θα μπορή χορτάρι να φυτρώσει.

Την ώρα που γεννήθηκες σε μοίρωσαν οι Μοίραις,
Επήρες χάραϊς κι εμποροφιαίς, μόνον καρδιά δεν πήρες.

Υπομονή! τι γιατρικό! θαρρείς πως σε γιατρεύει,
Κι ενώ τον πόνο σου περνά, κρυφά σε φαρμακεύει.

Φτωχή καρδιά, ραγίστηκες σαν ήσουσε κρυστάλλι,
Το χέρι οπού σε ράγισεν, ας μην ραγίση κι άλλη.

Χαρά, σ' εκείνη την ψυχή τη σιδεροπλασμένη,
Που απ' την αγάπη τρέφεται κι απ' τον καμ' ομορφαίνει.

Ψαράς θα γείνω 'ς τη στεριά μ' ακίστρια δολωμένα,
Για να ψαρέψω μια καρδιά που δεν πονεί για μένα.

Ωμέ! Πικρός ο χωρισμός, καμμό και πόνο φέρνει,
Γίνεται χάρος ζωντανός κι ό,τι αγαπάς 'ς το παίρνει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ (1859-1951)

Σημείωση για το «Αλφάβητον της αγάπης»

Δημοσιεύουμε εδώ στη "Ροδαρά μας" το "Αλφάβητον της αγάπης" του Γεωργίου Δροσίνης, όχι βέβαια γιατί πιστεύουμε πως οι αναγνώστες μας είναι αναλφάβητοι από τέτοιες τέχνες, μα για να χαρούν αυτά τα δίστιχα, που δεν είναι γραμμένα από κανέναν άγνωστο λαϊκό μαντιναδόρο, υλά από τον πασίγνωστο ποιητή, πεζογράφο, δημοσιογράφο και ακαδημαϊκό Γεώργιο Δροσίνη. Καθένα από τα 24 γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου αποτελεί και το αρχικό ψηφίο ενός χαριτωμέ-

νου δίστιχου, που με την παλαική ομορφιά του θυμίζει πολλές από τις αρετές της καλής κρητικής μαντινάδας. Καθώς ο Δροσίνης στην ποίησή του εμπνέεται και διδάσκεται πολλά από το δημοτικό τραγούδι, το περιεχόμενο και το ήθος του, τους εκφραστικούς του τρόπους, τα μέτρα του, την ποιητική του γενικά.

Όσο όμως, αναγνώστες μας, κι αν είστε διαβασμένοι και ξεσκαλισμένοι στην τέχνη της αγάπης, διαβάστε το, καλού-κακού, τ' "Αλφαβητάρι", για να μην την πάθετε σαν τον παλιό αρμενιανό, το λαύρο ερωτάρη, που, ακάτεχος από τέτοιες τέχνες, εκάκηκε με την πρότη, κι εγύρευε κατόπιν να σβήσει τη φωτιά, μ' αναφιλέ:

Αλίσμονο, φωθιά 'φαγα και κάρβουνα κατάρια
και δεν μου σβήσαν τη φωτιά όσα νερά κι αν τα 'πια!
(Το "Αλφάβητον της αγάπης" δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1885 στο περιοδικό "ΕΣΤΙΑ" με τον τίτλο "ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ" και τον υπότιτλο "Αλφάβητον της αγάπης". βλ. ΕΣΤΙΑ, τομ. 1885, σελ. 417).

Παροιμακά δίστιχα

Δεν είναι ο έρωτας ανθός μαζί του για να παίξεις,
μον' είναι βάτος μ' αγκαθίς κι αλίμονο σου αν μπλέξεις
Μην καμαρώνεις άνοιξη με τα πολλά λελούδια,
γιατί θελά' ρθει ο θεριστής να τα μαράνει ούλα.
Της κορσάδας τα μυαλά γυρίζουν σαν το μύλο
έναν που διώχνει σήμερα, αύριο τον πιάνει φίλο.

(Ν. Γ. Πολίτης)

"Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού")

Αίνιγμα

(το παρακάτω αίνιγμα είναι από το "Δελτίον της εβδομάδος", αρ. 8/22-4-1884. Μόνο που από τα δυο λογίων "αγαθά" του ανίγματος, λίγ' αποκρατούνε μπλιό).
Με έξη [γράμματα] κάθονται άνθρωποι συνήθως
δοξασμένοι (Σολοφ)

Με τέσσερα, ξεσκουφωτοι πολλάκις οι καθήμενοι
(Σολο)

Καθαρογλωσσίδι

Έχω μια συκιά ορθή, ορθή πεντολευκοκυκλωτή.
Κάνει σύκα ορθά, ορθά πεντολευκοκυκλωτά.
Πάει ο κόκορας ορθός, ορθός πεντολευκοκυκλωτός
να φάει το σύκο το ορθό, ορθό το πεντολευκοκυκλωτό.

Οι Κακογραμμένοι

Γεννημένοι την δεκαετία του 50, άλλοι προγραμματισμένα, κι άλλοι εντελώς συμπτωμιακά. Πάντως όλοι κατάφεραν να επιβιώσουν και να μεγαλώσουν άλλοι με την γονική μέριμνα, κι άλλοι, μόνο με την βοήθεια του Θεού.

«Θαύμα θεωρείται, ο αγώνας ενός παιδιού να ανατραφεί, τρώγοντας μόνο κλεμμένα φρούτα και κυνηγώντας τα πετεινά του ουρανού». Δεν ξεχνούνται εύκολα αυτά τα τλαιπωρημένα παιδάκια, με τα αδύνατα ποδαράκια, φρονώντας κοντά παντελονάκια χαιμονάτικα, και κοντά γαλοτσάκια χωρίς κάλτσες. Κουρεμένα γουλι, να τρέχουν προί-προί προς το δημοτικό σχολείο. Στο ένα χέρι κράταγαν μια πάνινη τσάντα, και στο άλλο ένα αλουμινένιο κυπελλάκι «πηγαινι να πιουν το γάλα τους και να μορφοθούν». Ούτε το ένα έκαναν με όρεξη ούτε το άλλο.

Αν και πεινούσαν περιμεναν την κατάλληλη ευκαιρία να χύσουν το γάλα τους σε καμιά τρύπα, προκαλώντας έτσι το μένος της δασκάλας, και εξασφαλίζοντας τον «προινό τους καφέ». Έτσι κι αλλιώς θα τις έτρωγαν αργότερα στα μαθήματα. Τα οποία αποθήκευαν κατευθείαν στην μνήμη τους, χωρίς να χρειάζονται σημειώσεις και βιβλία.

Οι δουλειές της ημέρας και το αδύνατο φως του λύχνου δεν τους επέτρεπε πολλά διαβάσματα και γραψίματα -λίγες λαδιές στα τετράδιά τους, ίσως. Τότε δεν υπήρχαν ευαισθησίες και παρακάλια. Υπήρχε μόνο η **κυδωνόβιτσα** με την οποία ξεπλήρωνες κατευθείαν το χρέος σου.

«**Το γάλα μου το πίνω καθόλου δεν αφήνω**» φώναζε δάρμενος και κλάμενος ο Μπούμπης -βρισκόταν σε κατάσταση τιμωρίας- γιατί είχε χύσει το γάλα του σε μια γλάστρα. Η δικαιολογία του ότι, ήταν τσουκνωμένο, δεν έπεισε κανένα. Ο κλεφτοπόλεμος με την δασκάλα συνεχίστηκε και στα μαθήματα: βεβαίως κάποτε έμαθε ο Μπούμπης, ότι ποτέ ο λύκος δεν γεννιέει δύο αυγά.

Τα παιδιά αυτά μπορεί να ήταν αδύνατα και ατιμέλτητα, είχαν όμως ένα σπινθηροβόλο και αποφασιστικό βλέμμα. Έπρεπε να τα καταφέρουν, να απαλλαγούν μια για πάντα από την μιζέρια. Τελειώνοντας το Δημοτικό - οι γονείς τους στερημένοι οι ίδιοι, και διαψασμένοι για μια καλύτερη ζωή- τα πιασαν σφικτά από το χέρι και τα οδήγησαν στο Γυμνάσιο. Δεν μπορούσαν να τους προσφέρουν άλλη βοήθεια. Η επιτυχία ή αποτυχία, ήταν δική τους υπόθεση. Τα πέταξαν στη φουρτουμισμένη θάλασσα της ζωής, -χωρίς μπρατσάκια- κι αυτά, έπρεπε να μάθουν να κολυμπούν, διαφορετικά θα πνιγόταν. Κανένας τους όμως δεν πνίγηκε, όλοι έμαθαν καλό μπάνιο, και μερικοί ανα-

δείχθηκαν άριστοι κολυμβητές, -ένας μάλιστα κατάφερε να κατακτήσει το χρυσό μετάλλιο- (Η πολιτεία, εκτιμώντας το ήθος, και την αξία του, τον τοποθέτησε σε ανώτατο κυβερνητικό αξίωμα - Τιμή για τον ίδιο, τιμή για την γενιά μας) «**Για την Ελλάδα... ρε... γαμώτο!**»

Τα χρόνια πέραγαν στην αρχή με δυσκολία, και μετά πιο εύκολα, τα αδύνατα αυτά παιδάκια άρχισαν να παχαίνουν, να σουλούπωνονται, και να σβαρραούνται. Ανεβαίνοντας σιγά-σιγά την κορυφή του λόφου.

Είναι οι σημερινοί μεσόκοποι, ή μεσήλικες. Οι γυροφέρνοντας τα πενήντα. Μη σας ξεγελούν όμως, γιατί δεν το έχουν συνειδητοποιήσει ακόμα, και βοηθούμενοι από την καλή τους εμφάνιση, διαδίδουν ότι είναι κακογραμμένοι στα μητρώα. Τους θυμίζω όμως ότι «**το γήρας ου γαρ έρχεται μόνο**» και τα παρακαλέτα του παππού μου προς την γιαγιά μου: «**Μη... δέρνεις το μουλάρι, / δεν σε θέλει καβαλάρη**».

Είναι οι στυλοβάτες της σημερινής κοινωνίας, συνδυάζοντας την ωριμότητα και πείρα, με στοιχεία παιδικής αθωότητας και ευαισθησίας. Άτομα με υψηλό μορφωτικό και πνευματικό επίπεδο, προϊόν της ιδεολογικής και πολιτικής φαγομαρίας που γινόταν κάποτε μεταξύ τους. Τότε που όλοι -αναμασώντας πάσης φύσεως κοσμοθεωρίες- θέλανε να αλλάζουμε, και να σώσουμε την κοινωνία.

Τώρα η επανάσταση πήρε αναβολή επ' αόριστον, και ο σόζων εαυτόν σωθήτω. Όλοι αγωνίζονται να ψευτοζήσουν στο νέο καθεστώς της παγκοσμιοποίησης και να βαπτιστούν Ευρωπαίοι. «**Η πείνα κάνει ανόδια, και ο φόβος κάνει πόδια**» έχοντας μια σύζυγο, και ένα το πολύ δύο παιδιά, -φιλοδοξώντας να αποκτήσουν και μια παλλακίδα. Κανείς όμως δεν το συζητάει σοβαρά, όχι για λόγους ηθικής, αλλά φοβούμενοι, ότι η πήγης τοποθετείται πολύ υψηλά, και δεν θα καταφέρουν να τον πηδήξουν «**ξεχάστε τα μεγάλα άλματα παιδιά, και εξασκείστε πότε πότε σε ελαφρά πηδηματάκια**». Μη πάθετε και κανένα ατύχημα.

Ένας ελεύθερος σκοπευτής, ειδικευμένος στην άγρια, αγρίων θηρίων και κονίκλων συγχυσένους και χαμηλοφτερουγισμένους, μου εκμυστηρεύτηκε προσφάτως τον πόνο του «**Ρε συ μήπως μ'**

έχουν λαβωμένο και έχω πολλές άστοχες βολές». Κατάλαβα το πρόβλημά του και του συνέστησα ψυχραιμία, λέγοντάς του, ότι ήρθε η ώρα της ανάπαυλας του πολεμιστή.

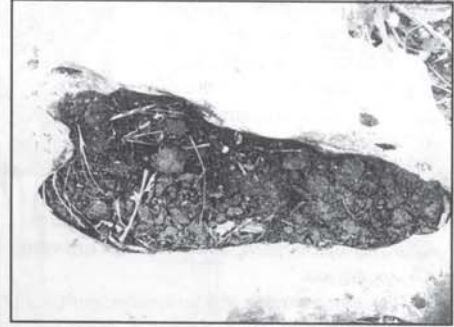
Καιρός λαγού, καιρός λαγουδίνας μέγιστε! Τον καιρό της λαγουδίνας τον περνάμε όλοι μας. Χωρίς να το καταλάβουμε καλά-καλά φτάσαμε ήδη, στην κορυφή του λόφου και αρχίζει η αντίστροφη μέτρηση. Ο δρόμος είναι κατηφορικός, αλλά γεμάτος ναρκοπέδια. Δεν ξέρει κανείς που και πότε θα πατήσει νάρκη. Εμείς όμως θα προχωρούμε σφουρίζοντας αδιάφορα, -δεν χρειάζεται βιασύνη και λιποψυχία- όλοι πρέπει να φθάσουμε στις παρυφές του λόφου, σώοι και αβλαβείς. Το μετάλλιο όμως θα το κερδίσει, αυτός που θα τερματίζει τελευταίος.

Υ.Γ. Αν κάποιο έπιναν όλο τους το γάλα, και ήταν καλοί μαθητές, τους ζητώ συγγνώμη αυτό το κείμενο δεν τους αφορά.

Γιώργης Καπριδάκης

Του Χριστού η Πατέ

Πριν καταργηθεί η Γεωλογία από το Λύκειο, εμαθαίναμε στους μαθητές ότι Παλαιοντολογία είναι η επιστήμη που ασχολείται με την ζωή που υπήρξε σε παλαιότερες εποχές. Η παλιά ζωή διατηρήθηκε: α) με αποτύπωση, β) με απολίθωση, γ) με διατήρηση, δ) με κατάφυση. Εδώ μας ενδιαφέρει η πρώτη περίπτωση. Η διατήρηση πληροφοριών ζωής με αποτύπωση γίνεται ως εξής: Με οποιοδήποτε τρόπο κάποιος οργανισμός αφήνει αποτύπωμα ολοκλήρου ή μέρους του σώματός του σε μαλακό έδαφος. Αν τώρα τα

αποτύπωμα αυτό μένει αδιατάρακτο επί πολλά χρόνια, εκατοντάδες, χιλιάδες ή περισσότερα το αποτύπωμα αυτό λιθοποιείται και μένει για πάντα μάρτυρας της παρουσίας του οργανισμού που το δημιούργησε.

«**Του Χριστού η Πατέ**» που εικονίζεται στη φωτογραφία, υπήρχε στο Λιβαδερό. Είναι, καλύτερα, ήταν ανθρώπινο αποτύπωμα, δεξιού ποδιού ενήλικα. Οι παλιοί μας είχαν προσέξει το ανθρώπινο αυτό απομεινάρι, τους συγγένησε, και πιστεύω γι αυτό του έδωσαν το εντυπωσιακό όνομα «**Του Χριστού η Πατέ**»

Υπήρχε και άλλο αποτύπωμα με το ίδιο όνομα «**Του Χριστού η Πατέ**» στις Γαλανές στο ύψος της χαλέπας του Τερεζογιάννη. Δεξί πόδι και αυτό, ήταν πολύ καλύτερο από αυτό του Λιβαδερού αφού ήταν άριστα αποτυπωμένα και τα πέντε δάκτυλα, ακόμη και η καμάρα της πατούσας. Εσχεδιάζα να πάω γεννήτρια και τροχό να το κόψω, τότε όμως γεννήτρια δεν είχε κανείς γνωστός μου, μέχρι που με πρόλαβε ο αγροτικός δρόμος και δυστυχώς χάθηκε.

Το δε μέρα που εγινήκανε ευνεός οι πατές ήμουν στου Ντελέμαρχου τη χαλέπα λιγάκι παραπάνω από τη Βάρδια. Εθάρουνα και εγροίκουνα τη Μπαμπορομαρία, τη Λησιτίνα, το Μποντοκιώρη και τη Μπαστεναλούκα. Ιντα κάνανε; Τσι πατές εντουςουντίζανε. Είδες λώπος ευνεός τσι κατσουλοπατέ; Διάλοσο νείνι κατσουλοπατέ; ευνεός παρά είναι αθρωποπατέ. Αθρωποπατές κιανιούς γουρσουζή που εκατσούλευε. Ήτανε άτζεμπα; εκείνοςσας Αρμενιανός γή ξενομάτης; Μήμπανα ρθνε να κλέψει κιανιούς το γάιδαρο γή να γηνεντήσει κιανιούς αλλού τη μουσκούλα; Μα γιάντα να κακοβάνομε και να κακαφορούμαστε, δεν είμεστα δα και ούλο «**κακοφούνταλου!**» Μπορεί νάρθε για να κάμει τράπα τυρί με λάδι, σα ντο μπροχθεσινό γή πράμα άλλο, γή να φέρει κιανένα μαντάτο από τη μέρα μπάντα στη Μαδάρας. Μήμπανα τ'ανε ο Χριστός και εκόπιασε να τζαγκαρολοήσει τα στιβάνια ντου στου Μουρμουρομιχάλη και εγλάκα μονοστιβανός; Στο ζερβό μπόδα θα νεφορίε στιβάνι μα στο δεξό δεν εφορίε σα ντο Γκαντάνιο. Έεε ήρες το ο Καντάνιος θάτανε, Βαλαή-Μπυλαή! Δε γκατέεις ο Καντάνιος πως βάνει πότες το ζερβό στιβάνι και πότες το δεξό; Μα γρικά να ιδείς. Μια φορά έπιανε στη Χώρα, εφορίε το ζερβό στιβάνι, έσερνε το γάιδαρο φορτωμένο και είχε κρεμασμένο το δεξό στιβάνι στα σκραβέλια. Εκείνο το έρημο εσεισοκούνε ωστενα που εξεφουκάρωσε, έπεσε και τόχασε. Από τότε φορεί μόνο ζερβό στιβάνι. Του λόγου σας Χωριανοί ιντα λέτε για τσι πατέ; Γιάντα μας ελένε ούλους τσ' Αποκορονιότες μονοστιβανούς;

Γιώργης Νικητάκης

Ο Αρμένης στους Αρμένους

Από το Σύλλογο μας τον "ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗ" παρουσιάστηκε στους ΑΡΜΕΝΟΥΣ στις 16 Αυγούστου, το βράδυ, στο γήπεδο μπάσκετ του Δημοτικού Σχολείου, το έργο του Γιώργου Αρμένη, "Ματζουράνα στο κατώφλι, γάιδαρος στα κεραμίδια", μια συμπαραγωγή των ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας και Σερρών, που πρωτοπαίχτηκε με μεγάλη επιτυχία από το "Θέατρο Τέχνης Κάρολος Κουν" το 1979.

Η «Ματζουράνα» ένα λαϊκό δράμα με αριστοφανική δομή, ένα σπονδυλωτό έργο πανόραμα του αιώνα με στοιχεία λαϊκής επιθεώρησης. Ο Γιώργος Αρμένης που σκηνοθέτησε το έργο, γιορτάζει φέτος 30 χρόνια στο θέατρο. «Ο χρόνος τρέχει λες και τον κυνηγάνε», λέει ο ίδιος για το έργο του. «Μεγαλώνουμε, γερνάμε, οι γενιές αλλάζουν, άλλοι έρχονται κι άλλοι φεύγουν.

Πρόσωπα, γεγονότα, κλάματα, πόθοι, χαρές και όνειρα τρέχουν πιασμένα χέρι χέρι με το χρόνο. Τρέχουν και ζωγραφίζουν χιλιάδες εικόνες. Μερικές απ' αυτές μένουν, κι όσο κι αν θέλουμε να τις ξεχάσουμε, να τις σβήσουμε, στέκεται αδύνατον. Αυτές τις εικόνες που έζησα, που έμαθα, προσπάθησα να τις

να τα καταφέρουμε του χρόνου.

"Η Μαντζουράνα" συνεχίζοντας τις επιτυχημένες της παραστάσεις σε όλη την Ελλάδα καταλήγει παρουσιάζοντας την παράσταση στις 26 Σεπτεμβρίου στο "Ηρώδειο".

Λίγα λόγια για τον Γιώργο Αρμένη

Γεννήθηκε στην Κληματιά Ιωαννίνων. Ήρθε στην Αθήνα την εποχή του '60. Δούλεψε σε διάφορες δουλειές για να επιβιώσει. Το '67 μπήκε στη σχολή του Θεάτρου Τέχνης Καρόλου Κουν απ' όπου και αποφοίτησε το '70. Ερμήνευσε πολλά κλασικά και σύγχρονα έργα στα εικοσιδύο χρόνια συνεργασίας με το Θέατρο Τέχνης. Δίδαξε για σειρά ετών αυτοσχεδιασμό και υποκριτική στη Σχολή του Θεάτρου Τέχνης. Έγραψε για το θέατρο τα έργα: «Πρόβα», «Ματζουράνα», «Το Σόν», «Λήσταρχος Νταβέλης», «Βασικά με λεν Θανάση», «Ο Θεός ο Σάκης και το κόμμα», «Τέσσερα πρόσωπα κι ο Θεός απέσω».

Τα μονόπρακτα: «Αύριο πάλι», «Ακύλυπτοι χώροι», «Νυχτερινό μελό». Δύο παιδικά: «Ο Τζιτζήρης» και ο «Λάκης ο αρχηγός». Επίσης διασκεύασε το «Γιατρό με το Στανιό» του Μολιέρου για παιδιά.

Για την τηλεόραση έγραψε: «Μέσα απ' το πλήθος», «Ο Θεός μας ο Μίμης», «Χαίρε Τάσο Καρατάσο», «Το Σόνι μας», «Ζητώ γνωριμία», «Μικρές διαδρομές» και ένα μέρος από το «Σιγά η πατρίδα κοιμάται».

Σκηνοθέτησε: «Χίμαιρα και φούμαρα» της Δ. Λιτηνάκη, «Εσωτερικές φωνές» του Ε. Ντε Φίλιππο, «Νταν» του Δ. Κορδάτου, «Κορίτσι της γειτονιάς» του Ν. Χατζηποστόλου, «Κύκλωπας» του Ευρυπίτη, «Πλούτος» του Αριστοφάνη, «Ερωτας και Αναρχία» της Λίνας Βερτιμέρη, «Παυτότητα» του Α. Γαλαμιά, «Νηρέας ο Βάρας» του Δ. Παπαχρήστου, «Κομμάτια και Θρύψαλα» του Γ. Σκούρτη, «Τριαντάφυλλο στο στήθος» του Τ. Ουίλιαμς, «Αχ, Αυτά τα Φαντάσματα» του Ε. Ντε Φίλιππο και πολλά άλλα. Είναι και παραμένει ένας απ' τους κληρονόμους του Θεάτρου Τέχνης που όρισε ο δάσκαλός του, Κάρολος Κουν.

Τιμήθηκε με το πρώτο βραβείο ανδρικού ρόλου στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, («Όλα είναι δρόμος» του Π. Βούλγαρη) και με το πρώτο βραβείο ανδρικού ρόλου στο Φεστιβάλ Δράμας.

εντάξω μέσα σε μια θεατρική λαϊκή πανηγυριώτικη φόρμα».

Τα σκηνικά και τα κουστούμια ήταν του Δαμιά-

νού Ζαρίφη, η μουσική του Χρήστου Λεοντή ενώ μαζί με τον Γιώργο Αρμένη έπαιζαν ακόμη οι Πασχάλης Τσαρούχας, Νίκος Δαδινόπουλος, Μελίνα Βαμβακά, Τζένη Σκαρλάτου, Κώστας Μπάρας, Μαργαρίτα Βαρλάμου, Χρίστος Τσιρτσής, Κατερίνα Λυπηρίδου, κ.ά.

Το γήπεδο ήταν γεμάτο και δυστυχώς δεν μπόρεσαμε να φιλοξενήσουμε όλους όσους ήθελαν να δουν την παράσταση με κάποια άνεση. Ελπίζουμε

ΑΡΜΕΝΟΙ

Πολύ παλαιότερη από την Τρωική εκστρατεία, γύρω στο 1200 π.Χ., είναι η Αργοναυτική, στην αρχή της δεύτερης π.Χ. χιλιετίας. Πίσω από το μύθο των "Αργοναυτών" οι ιστορικοί ισχυρίζονται ότι βρίσκεται το όνειρο των μακρινών προγόνων μας για αποικισμό και εποικισμό της Ανατολής.

Όταν στα ιστορικά χρόνια το όνειρο έγινε πραγματικότητα, όλες οι ελληνικές πόλεις-κράτη έβαλαν εκ των υστέρων ναύτες στην περιφημη πια «Αργώ» που σημαίνει γρήγορο καράβι. Έτσι εκτός από τον Ιάσωνα, γιο του Πελία, με τους διάφορους μύθους δεν έλειπαν τα παιδιά του Δία: Ηρακλής, Κάστωρ και Πολυδευκής. Παιδιά του Απόλλωνα και άλλων «επόνυμων» θεών ήταν εκεί και φυσικά δεν έλειπε ο Θησέας.

Πλοίαρχος λοιπόν της Αργούς ήταν ο Άρμενος. Οδήγησε την ξακουστή παρέα στην Κολχίδα που από το όνομά του ονομάστηκε Αρμενία. Οι χιλιετίες πέρασαν, ο Νικηφόρος Φωκάς στο δέκατο μ.Χ. αιώνα έφερε μεταξύ άλλων Αρμένιους και απελευθέρωσε την Κρήτη από τους Σαρακηνούς. Θυμηθείτε ότι υπάρχει τοποθεσία «**Σαρακηνές**» στο χωριό μας. Κάποιοι από τους Αρμένιους αυτούς εγκαταστάθηκαν και ίδρυσαν το χωριό μας, τους Αρμένους. Υπάρχουν ενδείξεις για πολύ παλαιότερη κατοίκηση, στις οποίες θα αναφερθώ σε επόμενα σημειώματα.

Ας πάρομε όμως τα πράγματα με τη σειρά. Αρχικά έχουμε το αρχαιότατο ρήμα άρω (στο άλφα ψιλή οξεία). Το ρήμα αυτό παίρνει διάφορες μορφές στους αρχαίους συγγραφείς ιδιαίτερα στους ποιητές. Μεταγενέστερος τύπος του άρω παίρνει αναδιπλασιασμό και το πρόσφυμα -ισκ-. Έτσι γίνεται αρarisκω (ψιλή στο πρώτο άλφα) σημαίνει δε συναρμώζω.

Το αρarisκω τώρα έχει μετοχή παρακειμένου αρηρέμενος ή αρηρεμένος η οποία με συγκοπή του ενός έψιλον γίνεται αρημένος. Υπομονή γιατί τα γλωσσικά πάθη δεν τέλειωσαν. Η μετοχή αρημένος με απλολογία γίνεται αρμένος όπως ο διδάσκαλος δάσκαλος. Ακολουθεί ανέβασμα του τόνου και η μετοχή γίνεται επίθετο άρμενος (ψιλή οξεία στο άλφα) με σημασίες αρμόδιος, αρμόζων, κατάλληλος. Τέλος το επίθετο άρμενος έγινε κύριο όνομα «**Άρμενος**» (το άλφα βέβαια κεφαλαίο, ψιλή-οξεία).

Λοιπόν σε μια αράδα: ...άρω, αρarisκω, αρηρέμενος, αρμενος, άρμενος, Άρμενος, Αρμένιοι, Αρμένιοι. Ο Άρμενος είναι σίγουρα ο πιο τιμημένος πλοίαρχος. Το όνομά του συνώνυμο με τη ναυτική τέχνη. Αρμενίζω σημαίνει πλέω, ξανοίγομαι στο πέλαγος. Άρμενα ονομάζονται όλα τα ξάρτια του πλοίου σκοινιά, κατάρτια αλυσίδες, άγκυρες άλλα και όπλα. Στον Ιπποκράτη ονομάζονται άρμενα κατά μεταφορά τα χειρουργικά εργαλεία. Σε διάφορους συγγραφείς ονομάζονται άρμενα τα κάθε είδους εργαλεία και όπλα.

Ο Μπαμπινιώτης για την ετυμολογία της Αρμενίας παραπέμπει στον ήρωα-γενάρχη Αράμ. Άλλη πηγή συσχετίζει το θέμα αρ- του άρω με εκείνο του Αράμ, επειδή δε και αυτός τοποθετείται στη δεύτερη π.Χ. χιλιετία και είναι γνωστή η επίδραση των πολιτισμών από την Ινδία μέχρι την Ευρώπη, δεν αποκλείεται ο Άρμενος και ο Αράμ να είναι το ίδιο μυθικό πρόσωπο. Σίγουρα πρέπει να το ψάξουμε περισσότερο!

Γιώργος Νικητάκης

Εκδηλώσεις στη μνήμη Γεωργίου Μιχελογιάννη

Η ομιλία του Γεωργίου Φρεσκάκι

Προέδρου του Συλλόγου Αρμενιανών Αττικής «Ο Κριτοβουλίδης»

Σεβασμιότατοι, Αιδεσιμότατοι, κύριε Υπουργέ, κύριοι Βουλευτές, κύριοι Δήμαρχοι, και λοιποί εκπρόσωποι της Νομαρχιακής και Δημοτικής αυτοδιοίκησης, κύριοι εκπρόσωποι των Στρατιωτικών και Αστυνομικών και λοιπών αρχών, κύριοι πρόεδροι επιστημονικών Συλλόγων και Σωματίων, κύριοι πρόεδροι οργανισμών, Συλλόγων, και Σωματείων παραγωγικών τάξεων, κύριε πρόεδρε και λοιποί εκπρόσωποι του Κοινοφελούς Ιδρύματος "Αγία Σοφία", κύριοι Σύμβουλοι της Παγκρατίου Ενώσεως, κύριε πρόεδρε της Ομοσπονδίας Πολιτιστικών Σωματείων Αποκορώνου - Αττικής, κύριοι πρόεδροι και λοιποί εκπρόσωποι Πολιτιστικών Σωματείων Αττικής και Κρήτης κύριοι Εκπρόσωποι τύπου, κυρίες και Κύριοι.

Βρισκόμαστε σήμερα εδώ, για να τιμήσουμε τη μνήμη και το πέρασμα απ' τη ζωή γενικά ενός ΑΝΘΡΩΠΟΥ, με κεφαλαία γράμματα.

Για να τιμήσουμε τη μνήμη και την προσφορά του Γιατρού Γεωργίου Μιχελογιάννη. Η εσωτερική ψυχική ανάγκη, για απότιση φόρου τιμής στη ζωή, το έργο και την κοινωνική προσφορά του γιατρού Γεωργίου Μιχελογιάννη ξεπήδησε ήδη από το έτος 1992. Όταν δηλαδή ο γιατρός Μιχελογιάννης ζούσε ακόμη.

Στο βιβλίο που πρόσφατα κυκλοφόρησε ΙΑΤΡΙΚΗ & ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ, ο συγγραφέας του βιβλίου κ. Γιάννης Λεντάρης γράφει ότι, "το κοινωφελές ίδρυμα 'Αγία Σοφία' είχε οργανώσει εκδήλωση για να τιμηθεί ο γιατρός της παλαιάς φρουράς που ζούσε ακόμη, Γεώργιος Μιχελογιάννης και στο πρόσωπό του να εξαρθεί το έργο και η κοινωνική προσφορά όλων των παλιών γιατρών του Αποκόρωνου.

Έτσι η σημερινή μας εκδήλωση και με την έννοια που προαναφέρθηκε, μπορεί να εκτιμηθεί σαν ολοκλήρωση προηγούμενων εκδηλώσεων του Συλλόγου μας με τη συνεργασία των τότε φορέων των Αρμενών (Κοινότητα - Εκκλησία κ.λπ) που και αφορούσαν πάντοτε

στην αναγνώριση της προσφοράς του γιατρού Μιχελογιάννη.

Για να κατανοηθεί όμως πληρέστερα το έργο και η όλη προσφορά, του τιμώμενου Μιχελογιάννη, τόσο απ' τους ανθρώπους που ανήκουν στις νεότερες γενιές, αλλά και τους σχετικά σύγχρονους του τιμώμενου, εκτιμήσαμε ότι θα βοηθούσε ιδιαίτερα, μια σύντομη αναδρομή στις πολιτικές, πολιτισμικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες της εποχής. Αλλά βέβαια σ' αυτές της υγείας και περιθαλψής του πληθυσμού. Η γέννηση - οι σπουδές - η δραστηριότητα και η όλη προσφορά του τιμώμενου, συμπίπτουν χρονικά με την αρχή και το τέλος ενός αιώνα. Ενός αιώνα που σημαδεύτηκε από τρεις πολέμους, Βαλκανικούς, Ελληνοτουρκικούς, Μικρασιατική καταστροφή, Ελληνοϊταλό - γερμανικός, Κατοχή, Εμφύλιος, μετεμφυλιακή κατάσταση. Τέλος δύο εσωτερικές δικτατορίες συμπληρώνουν το πολιτικό σκηνικό του αιώνα.

Η πολιτιστική και κοινωνική ζωή, ανάλογη με τις προαναφερθείσες πολιτικές εναλλαγές.

Η οικονομική κατάσταση του πληθυσμού και ιδιαίτερα της υπαίθρου τις περιόδους των πολέμων και της Κατοχής ήταν από μίζερη έως άθλια. Στις υπόλοιπες δε περιόδους και για το 95% του πληθυσμού ήταν απλώς ανεκτή. (πλανόδιοι επαίτες καθημερινό δείγμα του τότε οικονομικού δείκτη).

Κύριες πηγές ζωής: Η Γεωργία και κτηνοτροφία - αλλά με τα μέτρα και μέσα της εποχής.

Ως προς τα μέσα συγκοινωνίας και επικοινωνίας - μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του '50 από πενιχρά έως στοιχειώδη.

Ως προς την υγιεινή κατάσταση του πληθυσμού σημειώνονται μόνο τα εξής. Κύριες ασθένειες - μαστίγες της εποχής (ιδίως το πρώτο ήμισυ του αιώνα) ελονοσία, τύφος, πνευμονία αλλά και πλευρίτις - φυματίωση - λέπρα.

Στα παραπάνω πρέπει να προστεθούν οι κάθε λογής παιδικές ασθένειες, οι άφθονες μολύνσεις, τα εργατικά ατυχήματα και κάθε λογής τραυματισμοί κ.λπ. Και πρέπει να σημειωθεί εδώ πως όλα τα τότε στατιστικά στοιχεία μαρτυρούν πως σε ολόκληρη γενικά την επαρχία, οι παραπάνω αρρώστιες ήταν κάτι περισσότερο από ενδημικές.

Υπενθυμίζουμε πως όλες οι πεδινές περιοχές - μεταξύ αυτών και των Αρμενών - αποτελούσαν ισχυρές εστιές ελονοσίας - με πρωτοπόρο την περιοχή Γεωργιούπολης, όπου σχεδόν το 70% του πληθυσμού υπέφε-

ρε μόνιμα απ' αυτήν. Φάρμακα στοιχειώδη με κυρίαρχο το κινόνο και κάποια αντισηπτικά ασφαλώς. Ασφαλιστική κάλυψη του πληθυσμού της υπαίθρου ουσιαστικά ανύπαρκτη μέχρι και τη δεκαετία του '60. Κύριο εφόδιο νοσοκομειακής περιθαλψής το "πιστοποιητικό απορίας".

Τα παραπάνω συνιστούν μια ισχνή σκιαγράφιση του όλου κοινωνικοοικονομικού πλαισίου μέσα στο οποίο δραστηριοποιήθηκε ο γιατρός Μιχελογιάννης και ασφαλώς βέβαια και κάποιοι άλλοι αποκορωνώτες γιατροί.

Ο γιατρός Γ. Μιχελογιάννης γεννήθηκε στη Ραμνή Αποκορώνου όπου και παρακολούθησε τις 4 πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου. Στη Τετάρτη τάξη μάλιστα είχε δάσκαλο τον αδελφό του αείμνηστο Δημήτριο Μιχελογιάννη, έναν άλλον από τους ογκόλιθους της κοινωνικής και εθνικής προσφοράς του τόπου. Για τις τάξεις Πέμπτη και Έκτη φοίτησε στο Δημοτικό Σχολείο Φρε. Με τις γνωστές για την εποχή εκείνη στερήσεις, ανάγκες και λοιπές συνθήκες μίζερης ζωής, αλλά και τις τρομερές δυσκολίες απόστασης τελείωσε τις γυμνασιακές του σπουδές στον Βάμο το έτος 1922.

Εισήχθη στο Πανεπιστήμιο Αθηνών απ' όπου και τελείωσε τις σπουδές του το 1930. (Μεσολάβησαν μύριες όσες δυσκολίες, οικονομικές, οικογενειακές κ.λπ. και κάποια ασθένεια που τον ταλαιπώρησε ένα περίπου χρόνο.)

Η φοιτητική του ζωή από απόψεως συνθηκών διαβίωσης, ελάχιστα διέφερε από αυτή του ασκτικού. Και μάλιστα ασκτικού της εποχής εκείνης.

Παίρνοντας το πτυχίο του, ο γιατρός πια Γ. Μιχελογιάννης και μετά από 2-3 μηνών πρόσκαιρη άσκηση του επαγγέλματος του στο Νιο Χωριό, εγκαταστάθηκε οριστικά σαν μόνιμος κάτοικος και γιατρός στους Αρμένους. Εξάσκησε το επάγγελμα - λειτουργήμα, Γενικής Ιατρικής, κάτω από τις προαναφερθείσες αντίξοες συνθήκες των καιρών συνεχώς από το 1930 έως το 1983.

Ήταν γιατρός "χωρίς σύνορα" για τις συνθήκες και τα μέτρα της εποχής. Γιατρός για όλη την επαρχία Αποκορώνου κι ακόμα πιο πέρα.

Τα χωριά Τσακίστρα - Κάμποι - Μαδαρό - Κεραμιά αλλά και ορισμένα του δυτικού Ρεθίμου αποτελούσαν περιοχές δραστηριότητας του γιατρού. Κι εδώ πρέπει να σημειωθεί πως οι μετακινήσεις του και καθημερινές και πολυώρες ήταν - χειμώνα - καλοκαίρι με ήλιο ή βροχή.

Κύριο μέσο μετακίνησης ήταν πάντα ένα υπομονετικό υποζύγιο. Μόνο μετά τη δεκαετία του '60 όποτε η οδική συγκοινωνία εξασφαλίστηκε για όλα σχεδόν τα χωριά της επαρχίας, η κατάσταση βελτιώθηκε σημαντικά.

Ήταν και παθολόγος και παιδίατρος και χειρουργός και "odontογιατρός". Και μαιευτήρας που ξεγεννούσε με το φως του λυχναριού και στη καλύτερη περίπτωση με το φως της "λάμπας" πετρελαίου. Και σε κάποιες έκτακτες περιπτώσεις εκτελούσε και χρέη ιατροδικαστού. Πρέπει όμως να σημειωθεί εδώ πως ο γιατρός Μιχελογιάννης κατά τη διάρκεια των σπουδών του είχε παρακολουθήσει για αρκετό χρόνο και το τμήμα Μαιευτικής.

Κι εδώ αξίζει να τονισθούν και εξαρθούν δύο τρία πράγματα που εκτός των άλλων δείχνουν τόσο την επιστημονική του κατάρτιση όσο και την προσοχή και επιμέλεια που κατέβαλλε κατά την άσκηση του λειτουργήματος του.

Πρώτον : απ' όσα στοιχεία έχουμε υπ' όψη μας αν όχι ποτέ, σπανιότατα έσφαλε στις διαγνώσεις και γνωματεύσεις του. Παρά το γεγονός ότι για ευνόητους λόγους δεν προηγείται - όπως γίνεται σήμερα - σειρά μικροβιολογικών - ακτινολογικών κ.λ.π. εξετάσεων.

Δεύτερο : Ουδέποτε του πέθανε λεχώνια κατά τη διάρκεια τοκετού, παρά τις πρωτόγονες για το χρόνο και το χώρο συνθήκες παραγνώσεως του.

Τρίτο : Σπανιότατα παρέπεμπε σε νοσοκομειακή περίθαλψη τους ασθενείς του, αλλά φρόντιζε να παρακολουθεί την πορεία της θεραπείας τους επισκεπτόμενος αυτούς εις το σπίτι τους ανεξάρτητα απόστασης και συχνότητας. Και αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι αρκετά σπίτια των Αρμενίων φιλοξενούσαν κατά καιρούς αρρώστους ορεινών χωριών μετατρεπόμενα έτσι σε οιονειά πτέρυγες βραχείας νοσηλείας. Μεταξύ αυτών των σπιτιών ήταν και αυτό της Σταματομανώλενας, αδελφής του τιμώμενου.

Σήμερα ο ασθενής πάει στο γιατρό. Τότε για το 50% και πλέον των ασθενών ίσχυε το αντίθετο. Ο γιατρός Μιχελογιάννης διέπρεπε σαν άνθρωπος. Ολόκληροι τόμοι δε θα χωρούσαν να καταγραφούν περιπτώσεις αλτρουισμού, συμπαράστασης, κατανόησης, ανθρωπιάς αλλά και ταλαιπωριών και καταβασανισμού του ανθρώπου αυτού κατά την "άσκηση των καθηκόντων του".

Και η πελατεία του ... Άνθρωποι του πόνου και του μόθου. Φτωχοί, ανήμποροι, κατατρεγμένοι και πολλές φορές ξυπόλητοι. Και πάντως άνθρωποι του χωραφιού, του βουνού κι ανάλογα με την εποχή και κανένας αντάρτης καταδιωκόμενος κ.λ.π.

Ο γιατρός Μιχελογιάννης διατηρούσε όχι ΙΑΤΡΕΙΟ αλλά "ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ". Μέσα εκεί βρισκόταν όλα τα στοιχειώδη ιατρικά όργανα και "εργαλεία" για όλες τις παραπάνω "ειδικότητες" που ασκούσε αλλά και "φάρμακα": οινόπνευμα, οξυζενέ, γάζες, βαμβάκι και χάπια που τα διέθετε στους ασθενείς του δωρεάν. Αρκετοί δε Αρμενιανοί συνέτρεχαν πολλές φορές το γιατρό ασκώντας έργο παραϊατρικού επαγγέλματος όπως θα λέγαμε σήμερα (μικροχειρουργικές επεμβάσεις, ανατάξεις καταγμάτων κ.λ.π.).

Από τα παραπάνω είναι εύκολο να καταλάβει κανείς ποιες ήταν οι αμοιβές του. Για το γιατρό Γ. Μιχε-

λογιάννη δεν ήταν γνωστή η έννοια της "επίσκεψης" ή της απόδειξης παροχής υπηρεσιών. Καμιά φορά εύρισκε στη πόρτα του ή κτυπούσε τη πόρτα του κάποιο παιδί για ν' αφήσει κάποιο καλάθι ή σακούλι ή κανένα δοχείο με λάδι ή κρασί.

Ο γιατρός δεν ζητούσε ποτέ.

Δεν αποτιμούσε ποτέ την προσφορά του.

Στο ευχαριστώ των ευεργετούμενων σπάνια απαντούσε. Ωστόσο ένοιωθε γεμάτη - πλούσια τη ψυχή του.

Δεν ασχολήθηκε και δεν απέσπασε την προσοχή του με καμία άλλη δραστηριότητα, εκτός από την ιατρική.

Το οικονομικό αποτέλεσμα μισού και πλέον αιώνα "δραστηριότητας" είναι γνωστό: σχεδόν μηδαμινό.

Είχε ευρύτατες διασυνδέσεις με όλα τα κοινωνικά κ.λ.π. στοιχεία και στελέχη της εποχής.

Τις "ελεύθερες ώρες του" αφιέρωσε στο διάβασμα, σε κάποιες μικροπαρέες με τους απλούς ανθρώπους του περιγύρου του και καμιά φορά στο κυνήγι του λαγού ή της πέρδικας.

Πίσω απ' την αξιοπρεπή και λιτή στάση ζωής, ο γιατρός Μιχελογιάννης έκρυβε μια πλούσια σε ανθρώπινα αισθήματα καρδιά.

Και με το δικό του τρόπο ήταν προσηνής και προσιτός σ' όλους.

Εκείνο δε που τον διέκρινε ιδιαίτερα ήταν το χαρακτηριστικό χιούμορ. Ένα χιούμορ που κάποτε με αφθονία σκορπούσε κι αποτελούσε ένα είδος φυγής απ' την σκληρή καθημερινότητα τόσο για τον ίδιο όσο και γι' αυτούς προς τους οποίους απευθύνετο.

Θα ήταν όμως ιδιαίτερη παράλειψη και θ' αδικούσα με τη μνήμη του Γεωργίου Μιχελογιάννη αν πέρα απ' τ' ανωτέρω δεν αναφερόμαστε - έστω σύντομα - και στη λοιπή εξωιατρική κοινωνική δραστηριότητα και προσφορά του τιμώμενου.

Ο γιατρός Μιχελογιάννης το 1940 υπηρέτησε ταυτόχρονα και στο Στρατό σαν ανθυπίατρος γύρω στους 6 - 8 μήνες. Κατά την κατάληψη της Κρήτης απ' τους Γερμανούς έλαβε μέρος σε μάχη στη μεταξύ Μαχαριών - Στύλου περιοχή.

Στην κατοχή έλαβε μέρος σε αρκετές συσκέψεις και συναντήσεις που σκοπό είχαν τη σύσταση και οργάνωση της αντίστασης κατά των Γερμανών στην περιοχή. Χαρακτηριστική ήταν μία απ' αυτές τις περι-

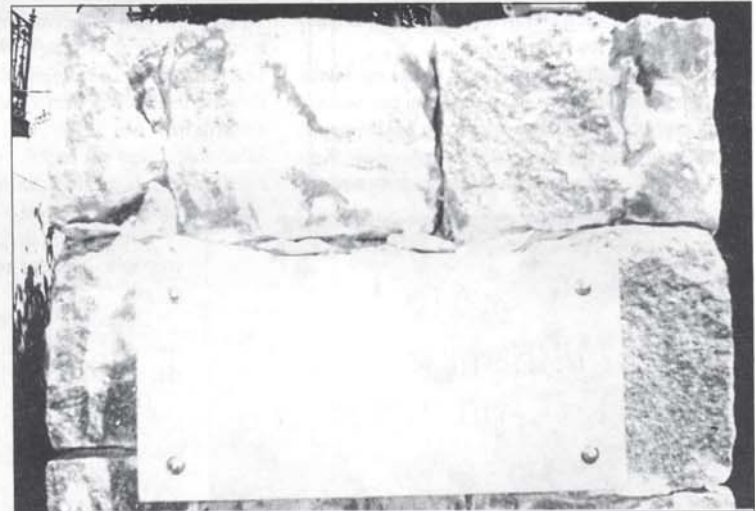
πτώσεις στην Αλμυρίδα και στην οποία έλαβαν μέρος εκτός των άλλων ο Μελισσάκης Δημήτριος οφθαλμίατρος, ο Παΐζης Ιωάννης ιατρός, Μαραγκοδάκης Βασίλης χημικός (Αρμένιοι) κ.λ.π.

Η σύζυγος του Γ. Μιχελογιάννη, Στίλλα.

Ανέπτυξε ιδιαίτερη δραστηριότητα στη διάσωση, περίθαλψη και φυγάδευση Άγγλων μαχητών στην Κρήτη.

Κατάφερε και πήρε αντίγραφα τοπογραφικών σχεδίων της θέσης του κάθε λογής γερμανικού οπλισμού

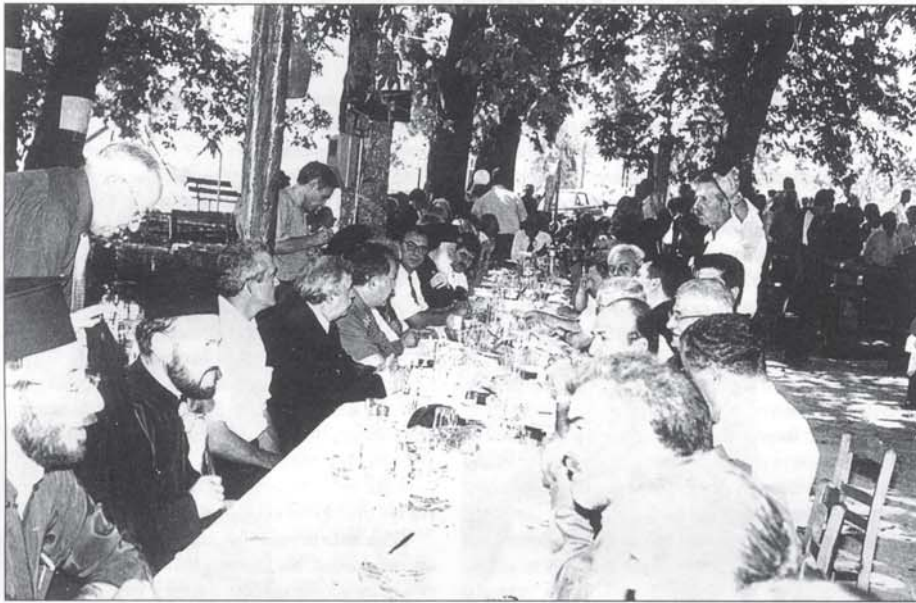
στην περιοχή Κόκκινου χωριού, τα οποία σχέδια παρέδωσε στο στρατιωτικό τμήμα της Αντίστασης. Που ως γνωστόν το μεγαλύτερο τμήμα της διοικούσε ο αείμνηστος αδελφός του Δημήτριος Μιχελογιάννης.

Δεν ήταν άλλωστε λίγες φορές που μέσω των διασυνδέσεων που είχε ειδοποιούσε κατάλληλα το στρατιωτικό αυτό τμήμα της Αντίστασης για φημολογούμενες ως επικείμενες εξορμήσεις των Γερμανών προς τα κρησφύγετα των ανταρτών. Οι ειδοποιήσεις βέβαια γίνονταν με αποστολή αγγελιοφόρου. Ο ομιλών έχει σχετική εμπειρία.

Στη δεκαετία του 1950 υπηρέτησε ως κοινοτικός ιατρός της περιοχής. Ασχολήθηκε με την πολιτική και το

1963 εκλέγεται Βουλευτής Χανίων (ΕΝΩΣΗΚΕΝΤΡΟΥ).
Επανεκλέγεται δε το 1964.
Και τότε το κίνητρο δεν ήταν άλλο εκτός απ' τη

κτήρα άνθρωπος, κ. Θεόδ. Μουντοκαλάκης "Οι μεγά-
λες αξίες της ιατρικής είναι διαχρονικές. Τουλάχιστον
θα υπάρχουν όσο θα υπάρχει η ιατρική. Γιατί ιατρική

θέληση για προσφορά. Άλλωστε αυτό το απέδειξε πε-
ρίτρανα σε κάποιες δύσκολες ημέρες δοκιμασίας της
Δημοκρατίας που δεν τη πρόδωσε και δεν μήδωσε.

Κατά την περίοδο της Απριλιανής δικτατορίας είχε
αρκετές δυσκολίες λόγω της σχεδόν ανοικτής εναντιώ-
σεως του σ' αυτήν. (Δεν επέτρεψε ποτέ ούτε στον εαυ-
τό του ούτε στους άλλους να "στολιστούν" οι τοίχοι του
ιατρείου του από φωτογραφίες και σύμβολα κρατούντων)
. Κρατήθηκε δε και στην Ασφάλεια Χανίων για 4 - 5
μέρες. Ο γιατρός Μιχελογιάννης παντρεύτηκε το 1936
τη Στέλλα Βογιατζάκη απ' το Κόκκινο χωριό και ως γνω-
στό απέκτησε δύο εξάιρετα παιδιά (ο υιός του Σήφης
είναι σήμερα αναπλ. Καθηγητής νευροπαιδίατρος στο
Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Κρήτης - Ηράκλειο η δε
κόρη του σύζυγος σήμερα του δημοσιογράφου Παπα-
δάκη σταδιοδρόμησε ως δημόσιος λειτουργός.

Όπως προελέχθη με τη στάση ζωής του ο Γ. Μιχε-
λογιάννης είχε τη βαθιά εκτίμηση τόσο των απλών αν-
θρώπων όσο και των κοινωνικών και κρατικών στελε-
χών της περιοχής.

Με την έννοια αυτή πρόσφερε απλόχερα τις καλές
του υπηρεσίες τόσο σε ομάδες ατόμων όσο και σε
απλούς ανθρώπους του περίγυρου του. Χαρακτηρι-
στική είναι η περίπτωση της, με τη μεσολάβηση του,
απαλλαγής 15 περίπου αρμενιανών που πήραν μέρος
στο αποτυχόν κίνημα κατά της τότε Μεταξικής δικτα-
τορίας στα Χανιά, 1938.

Δεν είναι λίγες οι μεμονωμένες περιπτώσεις ανθρώ-
πων που με τη μεσολάβηση και την επιρροή του Γεωρ-
γίου Μιχελογιάννη εξασφάλισαν δουλειά, τακτοποιήσαν
βασανιστικές γι' αυτός εκκρεμότητες, επέλυσαν μικρά ή
μεγαλύτερα προβλήματα τους, απέκτησαν στέγη κ.λ.π.

Αλλά και σε περιπτώσεις οικογενειακών διαφορών
ή άλλων διενέξεων μεταξύ ατόμων ή ομάδων ατόμων
επενέβαινε και με το κύρος, την επιρροή αλλά και την
επιμονή του κατάφερνε σχεδόν πάντα να εξομαλύνει
τέτοιες καταστάσεις αποκαθιστώντας έτσι την κοινο-
νική συνοχή και γαλήνη του περίγυρου του.

Παρά την αιματώδη σήμερα πρόοδο της Ιατρικής
Επιστήμης και η σε κάποιο βαθμό αλλαγή συνθηκών
προσέγγισης ιατρού και ασθενούς, όπως ανέφερε και
σε πρόσφατη ομιλία του ο χωριανός μας διαπρεπής κα-
θηγητής παθολογίας, αλλά και με αδαμάντινο χαρα-

και αγάπη είναι έννοιες συμφυείς. Χωρίς προσφορά, η
ιατρική χάνει το νόημα της.

Στη συνέχεια ο κ. Μουντοκαλάκης επισημαίνει πως
εξαιρέσεις απ' τον παραπάνω κανόνα έχουν επισημαν-
θεί κατά καιρούς από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.
Και καταλήγει τελευταία στο συλλογισμό πως άνθρω-
πος σαν Γιώργο Μιχελογιάννη και αρκετούς άλλους
γιατρούς της εποχής του, αποτέλεσαν και αποτελούν
διαχρονικά πρότυπα αξιών.

Κι είναι αυτό που και οι οργανωτές της σημερινής
εκδήλωσης θέλουν να επισημάνουν με την ενέργειά
τους αυτή.

Με τη συνολική του προσφορά και δραστηριότητα
γενικά ο γιατρός Μιχελογιάννης απέτελεσε βασικό συ-
ντελεστή ώστε οι Αρμένιοι να καταστούν χώρας και
σταθμός αναφοράς για όλη την επαρχία και όχι μόνο.

Για ευνόητους λόγους ο ομιλητής δεν επιχειρεί ν'
αναφερθεί σε συγκεκριμένες περιπτώσεις σημερινών
γιατρών. Ωστόσο θέλει να πιστεύει ότι όλοι είμαστε
σίγουροι και συμφωνούμε στο εξής:

Πολλοί είναι οι αποκορονιώτες γιατροί, αλλά και
απ' όλη την Κρήτη και την Ελλάδα γενικότερα - μεταξύ
των οποίων βέβαια και αρκετοί Αρμενιοί - που προ-
σφέρουν καθημερινά τις υπηρεσίες τους. Και παρά το
γεγονός βέβαια ότι εργάζονται κάτω από ασύγκριτα καλ-
λότερες συνθήκες διαβίωσης και ιατρικών μέσων, ωστό-
σο από καθαρά ανθρωπινή και ανθρωπιστική πλευρά
αντιμετωπίζουν τους ασθενείς τους με την αρμόζουσα
κατανόηση, ζεστασιά, καλοσύνη και αγάπη, έχοντας
ενδόμυχα πρότυπο τον άνθρωπο που τιμάμε σήμερα.

Ο γιατρός Γ. Μιχελογιάννης ήταν πραγματικός άν-
θρωπος και ένας πραγματικός καλός Χριστιανός "έργο
και διάνοια" και όχι αναγκαστικά τύπος (κηδεύει). Τελ-
ικά όλα τα παραπάνω θα μπορούσαν να συνοψισθούν
στο συμπέρασμα ότι:

Ο γιατρός Γ. Μιχελογιάννης με το παράδειγμα, τη
συμπεριφορά και τη στάση ζωής γενικότερα μας έμαθε
για το πως πρέπει να είναι ένας άνθρωπος.

Σεβασμιότατοι, κυρίες και κύριοι όσο κι αν ομιλη-
τής προσπάθησε να προσεγγίσει αποτελεσματικότερα
το θέμα του είναι σίγουρο πως άφησε πολλά κενά και
ζητά γι' αυτό την κατανόησή σας ενώ παράλληλα σας
ευχαριστώ θερμά για την προσοχή σας. ♦

ΑΡΜΕΝΟΙ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ Τιμή στον Γ. Μιχελογιάννη και στον Αλτρουισμό

Ξημέρωσε ο Δεκαπενταύγουστος φωτισμέ-
νος, μυρισμένος κι ευλαβικός. Ίσα που ανάψαμε
ένα βιαστικό κερί σε μια Κισαμίτιστα Παναγία...
Έπρεπε να προλάβουμε και τη λουτρογιά στην
«Δροσερή Παναγίτσα» των Αρμένων!

Το κάλεσμα ήταν ενδιαφέρον. Είχε πρόγραμ-
μα, φωτογραφία του τιμώμενου και απόσπασμα
βιογραφικού που αποτελούσε μέρος παλιάς ομι-
λίας του ανιψιού του, κ. Σήφη Μιχελογιάννη,
πρώην βουλευτή.

Η πρωτοβουλία για την οφειλόμενη τιμή, ανή-
κε στον «Κριτοβουλιδή» και αγκαλιάστηκε από
τον Δήμο, από τον κόσμο όλο... Ο πρόεδρος εξάλ-
λου του Συλλόγου κος Φρεσκάκης, ήταν κύριος
ομιλητής, αναφερόμενος εκτενώς στα έργα και
τις ημέρες του ανθρώπου. Στους Αρμένους, λοιπόν,
την ημέρα της Μεγαλόχαρης, όλα περίσσεψαν...
Η δροσιά, η φιλοξενία, τα επαινετικά λόγια για το
πανάξιο τέκνο του Αποκόρωνα, τα αισθήματα
αγάπης... Αποκαλυπτήρια στην Πλατεία Γεωρ-
γίου Μιχελογιάννη πλέον, προς τιμήν του και ένας
«ελεγκτικός οίστρος» για τον άνδρα, τον ανθρω-
πο, τον επιστήμονα...

"Ούτε ένα σπίτι παιδί μου δεν απόκτησε...
Ούτε ένα σπίτι... Αφηνε τη συνταγή στο μαζιλάρι
των φτωχών και τα χρήματα για τα φάρμακα...
Τέτοιος άνθρωπος..."

Έτσι μου είπε η κα Φρεσκάκη, αγαπημένη
δασκάλα του Καστελλίου. Τέτοιος άνθρωπος,
λοιπόν... Που αφιέρωσε πενήντα χρόνια του βίου
του με τον αλτρουισμό και την ανιδιότητα και
την ανθρωπιά του να λάμπουν στα τραχεία της
ανέχειας χρόνια... για την Ανάγκη του ανθρώπου...
Που μάζευε τον στεναγμό από τα «άρρωστα μα-
ζιλάρια» των συγχωριανών του, με κόπο και πεί-
σμα. Που έβγαине τις κατοχικές νύχτες με απειλή
θανάτου, για να φτάσει τις πόρτες της αγωνίας.
Απ' όλα είχε το αφιέρωμα.

Βουρκωμένα μάτια, που σκουπιζόνταν διακρι-
τικά.

Ποιήματα για λόγου του, με συγκίνηση.
Μαρτυρίες για το ήθος του, με θερμή.
Ιστορίες για την προσφορά του με σεβασμό.

**Κρίσεις για την επιστημονική του αξία, με
επίγνωση.**

Και βεβαίως αναφορά στην βουλευτική του
ιδιότητα, ύπατη αξία, όπως τόνισε ο Μανώλης
Σκουλάκης να εκλεγεί αντιπρόσωπος των πατριω-
τών του στη Βουλή των Ελλήνων. Επανευλημέ-
να, μάλιστα. Το πρωινό της Τρίτης, τίμησαν ο
υπουργός κ. Ν. Χριστοδουλάκης, όλοι οι βου-
λευτές του Νομού, οι Σεβασμιότατοι κ.κ. Ειρη-
ναίοι, ο Δήμαρχος Χανίων κος Τζανακάκης και
άλλοι εκπρόσωποι φορέων τοπικής αυτοδιοίκη-
σης, ο αντιπρόεδρος του «Αγία Σοφία» κος Ν.
Παπαδάκης κ.λ.π..

Αλλά και κόσμος πολός, πάρα πολός, που
γύρτασε την Παναγιά, τον Αλτρουισμό, και τον
Αγόνα τον ωραίο, στην άσκηση της ανθρωπιστι-
κότερης των επιστημών, από έναν ασκληπιάδη,
του οποίου το παράδειγμα υπερέβη την εποχή, για
να φωτίζει τον καιρό...

Φωτεινή Σεγραδάκη

«Χανιώτικα Νέα», 22 Αυγούστου 2000

Εκδηλώσεις στη μνήμη Γεωργίου Μιχελογιάννη

Οι ομιλίες των εκπροσώπων των φορέων

Παντελής Καραγιαννάκης

Δήμαρχος Αρμένον

Κύριε Υπουργέ, Σεβασμιότατοι, Εξοχότατοι, κυρίες και κύριοι

Ο Δήμος Αρμένον σας ευχαριστεί όλους που ήρθατε σήμερα εδώ να τιμήσουμε όλοι μαζί μια αξέχαστη προσωπικότητα του γιατρού Μιχελογιάννη ο οποίος γεννήθηκε μεγάλωσε έκανε το έργο του στο δήμο μας. Ένα

έργο συμπόνιας συμπαράστασης και θεραπείας των ανθρώπων γενικά του Αποκόρωνα. Όλοι μας τον αγαπήσαμε και τον εκτιμήσαμε και συνεχίζουμε να τον αγαπούμε και να τον εκτιμούμε, και απόδειξη αυτής της αγάπης είναι η υψηλού επιπέδου σημερινή συγκέντρωση.

Σας ευχαριστώ.

Χαλβαδάκης Γιώργος,

Πρόεδρος του Τοπικού Συμβουλίου Αρμένον, Δημοτικός Σύμβουλος

Σεβασμιότατοι, κύριε Υπουργέ, Εξοχότατοι, κυρίες και κύριοι,

Ως πρόεδρος Τοπικού Συμβουλίου Αρμένον, του χωριού όπου ήταν η οικογενειακή και επαγγελματική εστία του γιατρού, σας ευχαριστώ εκ μέρους όλων των χωριανών μου, για την παρουσία σας στη σημερινή εκδήλωση μνήμης, ευγνωμοσύνης, και τιμής στον αξέχαστο επιστήμονα και άνθρωπο Γιώργο Μιχελογιάννη.

Σας ευχαριστώ πολύ

Σήφης Γ. Μιχελογιάννης,

Αναπλ. Καθηγητής παιδονευρολογίας, γιος του τιμώμενου

Χαιρόμαι πολύ που βρισκόμαστε εδώ κι' έχουμε την ευκαιρία να θυμηθούμε μαζί ένα άνθρωπο, που πέρασε από τη ζωή, αφήνοντας πίσω του μια σφραγίδα ανθρωπιάς. Που κάθε βήμα του ήταν η έμπρακτη απόδειξη γενναϊότητας και προσφοράς. Νιώθω υπερήφανος που αυτός ο άνθρωπος, ήταν ο πατέρας μου.

Εκτός από τη χαρά όμως νιώθω και μια μεγάλη λύπη. Αν ο Γιώργος Μιχελογιάννης ήταν απόνε εδώ, θα χαμογελούσε με πίκρα, διαπιστώνοντας πως οι αγώνες του ίδιου καθώς και πολλών άλλων με τις ίδιες πεποιθήσεις, μπορεί να μην πήγαν εντελώς χαμένοι, σίγουρα όμως, έμειναν λίγο

στο περιθώριο, σαν αξιοθέατα. Μπήκαν κατά ένα τρόπο, σε προθήκες μουσείων για να προσέρχονται οι επισκέπτες, να θαυμάζουν κι έπειτα να ξαναγυρίζουν πάλι στο κατεστημένο τους, στις προκατασκευασμένες αξίες της καταναλωτικής κοινωνίας που αυτό που αναζητά, είναι η χειραγώγηση του ανθρώπου και η ένταξη του σε ομάδες που εξυπηρετούν πολλά υποσχόμενα, αλλά συνήθως ύποπτα συμφέροντα.

Ζούμε σε μια εποχή σκληρή έως απάνθρωπη. Μας απειλούν χιλιάδες τους οποίους εμείς, εν ονόματι ενός κακώς εννοούμενου πολιτισμού με πολύ κόπο και σκέψη δημιουργήσαμε. Το μόνο που μπορεί να μας σώσει είναι η κάποια αντίσταση σε ότι βλέπουμε γύρω μας να εμπορευματοποιείται. Το γεγονός που θυμόμαστε κάποτε αυτούς που υπηρετούν το ιδανικό της ανθρωπιάς είναι ένα αισιόδοξο μήνυμα. Σίγουρα δεν χάθηκαν όλα. Σίγουρα πάντα υπάρχει μια καινούρια αρχή.

Ο Γιώργος Μιχελογιάννης ξεκίνησε με μια βαθιά αγάπη για τον άνθρωπο. Η ιατρική ήταν γι' αυτόν το μέσον που υπηρετούσε το ιδανικό του. Σ' αυτό το μετερίζι παρέμεινε έως το τέλος της ζωής του.

Σήμερα με μεγάλη λύπη παρατηρούμε πως και αυτή ακόμα η ιατρική, συχνά ξεφεύγει από τον προορισμό της. Κι αυτό είναι όχι λυπηρό, αλλά

οδυνηρό. Μέσα σ' αυτήν την τεράστια πρόοδο του τεχνικού πολιτισμού, υπάρχουν πάντα άνθρωποι που πεθαίνουν γιατί δεν είχαν λεφτά να γιαιρευτούν ή το μέσον, για να αποκτήσουν αυτό που έτσι και αλλιώς εδικαιούνται.

Ένας Γάλλος φιλόσοφος έλεγε: Τι ενδιαφέρει πιο ο χρόνος αφαιρεί λίγο λίγο από μας τη δύναμη μας αν τη χρησιμοποιεί, σκοτεινά και ανιγναμικά, για μεγάλα έργα, στα οποία, κάτι και από εμάς επιβιώνει. Το ερώτημα είναι, ο χρόνος που αφαιρέσει από μας τη δύναμη, τη χρησιμοποιήσει στη συγκεκριμένη περίπτωση, για έργα που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε μεγάλα;

Και για να συνεχίσω με τις σκέψεις του ίδιου του φιλοσόφου, η εμπιστοσύνη προς την ανθρώπινη φύση μας διδάσκει πως οι δυνάμεις του καλού, οι δυνάμεις της σύνεσης και της δικαιοσύνης δεν μπορούν να στηριχθούν μόνο στη βοήθεια του χρόνου. Το σκοτάδι της οπισθοδρομικής, της στασιμότητας και της σκοπιμότητας, θέλει πολλή δουλειά για να ξεπεραστεί. Θέλει αρετή και τόλμη που λέει και ο ποιητής. Όποιος ξέρι πώς έχει οργανωθεί η κοινωνική ιατρική αλλού, δε μπορεί να καταλάβει γιατί στην πατρίδα μας, που δεν είναι και τόσο πτωχή πια, ο άρρωστος πρέπει να στηριχθεί στις οικονομίες του για να γιαιρευτεί. Η, ακόμα χειρότερο, στις γνωριμίες του.

Και για να γυρίσουμε στο Γιώργο Μιχελογιάννη, όλοι εδώ γνωρίζουμε, πως η ζωή του μέχρι το τέλος ήταν γεμάτη αλtruισμό και βαθιά αγάπη για τον άνθρωπο. Θυμάμαι κάποτε σε μια συμπλοκή μεταξύ ανταρτών και αστυνομικών με πόση φροντίδα περιέβαλε τους τραυματίες και των δύο πλευρών. Θυμάμαι επίσης πόσες φορές έδινε στους αρρώστους του φάρμακα ή λεφτά για φάρμακα. Όλοι

εδώ ξέρουμε επίσης τις συνθήκες που ασκούσε το λειτουργήμα του. Εκείνες τις νύχτες που ερχόταν να τον πάρουν με άλογα ή γαϊδουράκια και να τον μεταφέρουν σε διάφορα χωριά με καταγίδες και πλημμύρες, περνώντας ποτάμια συχνά, για να σωθεί ή να ανακουφισθεί ένας άνθρωπος.

Κάποτε μου έλεγε ένας γνωστός από το Νιο Χωριό, πως είχε πάει μικρό παιδάκι μια νύχτα στους Αρμένους να τον πάρει γιατί ήταν βαριά άρρωστος ο πατέρας του. Ο γιατρός στην αρχή ήταν σκεπτικός γιατί ήταν κατοχή και η κυκλοφορία είχε ήδη απαγορευθεί. Οι Γερμανοί σκότωναν. Δε χάριζαν. Το παιδί με δάκρυα στα μάτια του είπε: Κι εμείς που είμαστε επτά αδελφία, πώς θα ζήσουμε εάν πεθάνει ο πατέρας μας; Και βέβαια ο γιατρός δε σκέφτηκε περισσότερο. Πολλά, πάρα πολλά τέτοια περιστατικά. Οι παλαιότεροι τα γνωρίζουν.

Είναι πολύ συγκινητικό ότι οι συνάνθρωποι του πάντα τον αγαπούσαν και τον σεβόταν.

Είναι πολύ συγκινητικό, που και τώρα τον θυμόμαστε και τον τιμούμε. Με τιμά και εμένα το γεγονός, ότι βρίσκομαι απόνε εδώ και αναφέρομαι σ' αυτόν τον άνθρωπο που πάντα προσπαθώ να διακρίνω τα βήματά του. Που πάντα προσπαθώ να έχω σαν πρότυπο μου. Σας ευχαριστώ θερμά. Για την αναγνώριση ενός αλtruιστή αξίζουν ιδιαίτερα συγχαρητήρια ο δήμος Αρμένον και ο σύλλογος Κριτοβουλίδης.

Γιάννης Σ. Τσακιράκης

Γ. Γραμματέας του Συλλόγου Αρμενιανών Αττικής "Ο Κριτοβουλίδης"

Σεβασμιότατε Κυδωνίας και Αποκορόνου κ. Ειρηναίε, Σεβασμιότατε Κισσάμου και Σελίνου κ. Ειρηναίε, κ.κ. Βουλευτές, κ. Νομάρχη, κ. Δήμαρχοι, κ. εκπρόσωποι της Τοπικής και Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αγαπητοί συγχωριανοί και φίλοι,

Εκ μέρους του Συλλόγου των Αρμενιανών της Αθήνας, σας απευθίνω χαιρετισμό, και σας ευχαριστώ που βρίσκεστε σήμερα εδώ για να τιμήσουμε μαζί, τον ανθρωπιστή, γιατρό και βουλευτή Γεώργιο Μιχελογιάννη, που στο μεγαλύτερο μέρος της ζωής του έζησε, γιάτρεψε και άφησε τη σφραγίδα του στο χωριό μας.

Εμείς οι Αρμενιανοί της Αθήνας, αποφασίσαμε να τιμήσουμε σήμερα το Γιατρό, ως ελάχιστη τιμή και ευγνωμοσύνη, στο πρόσωπο του, αναγνωρίζοντας την προσφορά του, στο χωριό μας, στις επαρχίες Αποκορόνου και Σφακίων, αλλά και σε ολόκληρο το νομό Χανίων. Μια προσφορά που δόθηκε κυρίως με την ιδιότητα του ανθρωπιστή γιατρού αλλά και του βουλευτή.

Σήμερα που οι προσφορά στον άνθρωπο, χωρίς ιδιωτικό όφελος, και κυρίως χωρίς οικονομικό όφελος, είναι είδος σε ουσιαδή έλλειψη, ή τιμή σε ανθρώπους που προσέφεραν ανιδιοτελώς αποκτούν ιδιαίτερη αξία.

Σήμερα όπου στο βοιμό του χρήματος του κέρδους

συνέχεια στη σελίδα 13

Εκδηλώσεις στη μνήμη Γεωργίου Μιχελογιάννη

Οι χαιρετισμοί των προσκεκλημένων

Νίκος Χριστοδουλάκης
Υπουργός Ανάπτυξης

Η σημερινή εκδήλωση είναι ένας φόρος τιμής για το Γιώργο Μιχελογιάννη, αλλά και σε όλους όσους εμπνεύστηκαν από τα ίδια ιδανικά της προσφοράς στον τόπο τους, σε όλους αυτούς που βοήθησαν, αυτούς που δούλεψαν για να γίνει στην Ελλάδα και την Κρήτη αυτό που έχει γίνει σήμερα. Η σημερινή

εκδήλωση αποτελεί ένα παραδειγματισμό για τους νεότερους για να δείξουν και αυτοί μια προσήλωση στα ιδανικά της ανθρωπιάς, της συμπαράστασης, της βοήθειας, ασχέτως βέβαια αν τώρα οι εποχές είναι πιο εύκολες και οι δυνατότητες είναι πολύ περισσότερες. Η σημερινή συνάντηση έχει ένα χαρακτήρα νοσταλγίας για πολλούς. Πολλοί σήμερα βρισκόμαστε, έχοντας να ειδοθούμε χρόνια πολλά σε αυτό το ίδιο μέρος και αναπολούμε και τα παιδικά μας χρόνια, και τις φιλίες και τις παρέες. Πιστεύω ότι τέτοιες πρωτοβουλίες αξίζουν συγχαρητήρια για αυτούς που την πήρανε, στο σύλλογο Αρμενιανών της Αθήνας και το Δήμο Αρμένιον και πρέπει να πολλαπλασιαστούν. Είμαστε εδώ όμως και για να περάσουμε καλά. Ο γιατρός Γεώργιος Μιχελογιάννης εκτός από επιστήμονα και πολιτικός ήταν και καλός στη παρέα και πιστεύω πως πολύ θα χαίρεται να βλέπει σήμερα τόσο κόσμο μαζεμένο να χαιρετάει να γιορτάζει και να ξέρει ότι έτσι και εμείς τον θυμόμαστε.

Σας ευχαριστώ πολύ και καλά να περάσετε.

Σήφης Δ. Μιχελογιάννης
π. Βουλευτής, ανιψιός του τιμώμενου

Σεβασμιότατοι, κύριε Υπουργέ, αγαπητοί βουλευτές, κυρίες και κύριοι,

Θα ήθελα να μου επιτρέψετε καταρχήν να συγχαρώ τον Σύλλογο των Αρμενιανών της Αθήνας τον "Κριτοβουλίδη", για την πρωτοβουλία που είχε να τιμήσει τον αείμνηστο γιατρό Γεώργιο Μιχελογιάννη για την μεγάλη κοινωνική του προσφορά. Πιστεύω ότι αυτό το έργο που κάνει σήμερα ο "Κριτοβουλίδης" έλειπε από τους Αρμένιους, την ώρα που οι Αρμένιοι και ο γιατρός Μιχελογιάννης ήταν έννοιες συνταντισμένες. Οι Αρμένιοι ήταν ένδοξοι βέβαια και πριν τον Μιχελογιάννη, αλλά τα νεότερα χρόνια έγιναν γνωστοί στον Αποκόρωνα, στα Χανιά και πέρα από

αυτά τα σύνορα, χάρις στον γιατρό χάρις στην καθημερινή και επίπονη προσπάθεια και κοινωνική προσφορά του γιατρού, να βοηθήσει τους ανήμπορους, και τους φτωχούς. Άλλωστε οι Αρμενιανοί έπρεπε να πάρουν αυτή την πρωτοβουλία, αφού προηγουμένως οι Καλυβιανοί, οι Σελλιανοί και άλλοι είχαν πάρει παρόμοιες πρωτοβουλίες. Με έργα Αρμένιους σαν το δημαρχείο που έλειπε, το Δημοτικό Σχολείο που ήταν μέσα στους βάλτους και ήθελε συντήρηση και το δικτυο ύδρευσης που ήθελε αλλαγή και πολλά άλλα μπορούσα και εγώ να ασχοληθώ και ασχολήθηκα, όμως το σημερινό έργο η σημερινή προσφορά ανήκε σε άλλους, έξω από τα πλαίσια της δικής μας οικογένειας. Μόνο ένας τρίτος με απόλυτη δική του πρωτοβου-

λία μπορούσε να το κάνει και γι αυτό ανήκει ο έπαινος στον "ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗ".

Ήθελα όμως να συγχαρώ και τους Σεβασμιότατους Επισκόπους για την παρουσία τους και για το κύρος που έδωσαν σ' αυτή τη συνάντηση.

Εγώ θα διηγηθώ μόνο λίγα περιστατικά, από τη ζωή του γιατρού που τα έζησα προσωπικά.

Πρώτο περιστατικό και αφιρνδιασμός δικός μου. Σαν μαθητής αφιρνδιασθήκα στα Χανιά από τα παράπονα που έκαναν μερικοί γιατροί στον πατέρα μου, για τον γιατρό, για το ότι δηλαδή δεν έπαυνε λεφτά από τους αγρότες και τους κακομάθανε όπως έλεγαν. Μιλούμε βέβαια για μια εποχή που κάποιος έπρεπε να ξεπουλήσει τα χωράφια του, το αμπέλι του για να ξεγεννήσει την γυναίκα του σε μια κλινική.

Δεύτερο περιστατικό και δεύτερος αφιρνδιασμός. Μιλά στη πλατεία της αγοράς σε προεκλογική συγκέντρωση ο Γεώργιος Παπανδρέου, πρέπει να είναι το 1963. Πολύς κόσμος στη πλατεία, ανάμεσα στους πολλούς, και εγώ ένας άγνωστος νέος ψηφοφόρος. Ο γιατρός μαζί με τους άλλους υποήφιστος στο μπαλκόνι. Ο διπλανός μου ρωτά τον παραδίπλα: "Ποιος είναι μωρέ ο Μιχελογιάννης" κι ο άλλος απαντά: "Αυτός μωρέ με τα μεγάλα αυτιά, δίπλα στον Πολυχρονίδη." Και συνεχίζει ο πρώτος: "Καλός άνθρωπος βοηθά πολύ τους φτωχούς αλλά δεν κάνει για πολιτικός γιατί δεν ξέρει να κλέβει".

Καταλαβαίνετε τη δική μου απογοήτευση, με τις φιλοδοξίες που είχα μέσα μου, για τα κριτήρια και τις προτιμήσεις αυτού του ψηφοφόρου. Εάν βέβαια αυτός ο ψηφοφόρος ήξερε και τη σημερινή έννοια της διαλεκτικής ορισμένων πολιτικών με τους μεγάλους εκδότες, με τα μαζί-

κά μέσα ενημέρωσης και τους πλούσιους επιχειρηματίες θα μας πρόσθετε ο ψηφοφόρος αυτός και ένα δεύτερο λόγο ακαταλληλότητας του γιατρού για την πολιτική. "Δεν κάνει για πολιτικός γιατί δεν ξέρει να κλέβει και δεν είναι διαπλεκόμενος".

Τρίτο περιστατικό. Ορκίζεται ο Γεώργιος Παπανδρέου σαν πρωθυπουργός το 1963 και αργότερα ορκίζεται σαν Βασιλιάς και ο Κωνσταντίνος Γλιζμποργκ. Ο Παπανδρέου υποδεικνύει στους βουλευτές του να πάνε για συγχαρητήρια στο παλάτι, όπως πηγαίναμε εμείς τα νεότερα χρόνια για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Την επομένη στο γραφείο του γιατρού στη στοιά Φέξη, όπου στεγάζεται με τους νέους τότε μηχανικούς αδελφούς Ορφανούδακι εγώ είμαι στο γραφείο του γιατρού με άλλους Χανιώτες. Έρχεται ο γιατρός, η πρώτη και επίμονη ερώτηση όλων: "Και ήντα είδες εδά γιατρέ στο Παλάτι;" Αυτός δεν απαντά όπως έκανε συχνά όταν έπρεπε να πει δυσάρεστα πράγματα. Οι άλλοι επιμένουν και ο γιατρός λέει ορθόκοφτά "Ένα πράμα είδα μόνο. Είδα που πάνε τα λεφτά του κόσμου." Αυτοί που ρωτούσαν περίμεναν ίσως λεπτομερή περιγραφή πινάκων χαλιών και άλλων αντικειμένων που ανήκανε στο βασίλειο.

Τέταρτο περιστατικό. Έχουν γίνει τα θλιβερά γεγονότα μέσα στη Βουλή από τους ζούλιγκανς της εποχής και προδρόμους της δικτατορίας. Είχαν μπει ανενόχλητοι μέσα στη Βουλή και είχαν κτυπήσει τους βουλευτές. Είμαι μαζί με τον γιατρό και συναντιέται με τον τότε βουλευτή της Ένωσης Κέντρου, συνάδελφο του, τον Γεράσιμο Βασιλάτο στην οδό Ιπποκράτους. Λέει ο Βασιλάτος: "Συγχαρητήρια γιατρέ για τις κλωτσιές και το ξύλο που έδωσες σ' αυτούς τους αλήτες όταν σου επιτεθήκανε και εσένα στη Βουλή. Αυτοί βέβαια φεύγοντας σου φωνάζανε: "Ατιμε Κρητική άμα σε πετύχουμε απέξω θα σε σκίσουμε". Ο γιατρός χωρίς να σχολιάσει απαντά: "Λέω να ευχαριστήσω επισήμως την Αστυνομία της Βουλής, γιατί μπορεί να μη μας προστατέψαγε αλλά τουλάχιστον δεν μας δέιρανε οι ίδιοι οι αστυνομικοί. Απλώς αφήνανε τους άλλους να μας δέιρουνε".

Πέμπτο και τελευταίο περιστατικό, όπως μου το είχαν μεταφέρει. Ο γιατρός έχει από χρόνια επιστρέψει στους Αρμένιους, η Βουλή ήταν μια μικρή παρένθεση και ασκεί στο φαρμακείο του και στα χωριά μας, το καθημερινό του λειτουργήμα και βοηθά όλο τον κόσμο. Τα χρόνια είχαν περάσει κοντεύει τα 80. Μπορεί και να μην ξυρίζεται κάθε μέρα αλλά διαβάει πολύ και όχι μόνο ιατρικά συγγράμματα. Αυτό έκαμε και τα χρόνια της μεγάλης μοναξιάς από τα 83 του που πήρε τη σύνταξη μέχρι το 95 που πέθανε. Διάβασε, κάθε είδος λογοτεχνικό, ιστορικό και φιλοσοφικό βιβλίο. Πιο μπροστά λοιπόν κάθεται απέναντι στο φαρμακείο σε κάποιο διάλειμμα ανάμεσα από τις επισκέψεις του στα χωριά μας και διαβάει ένα βιβλίο του Καζαντζάκι.

Περνά ένας νεαρός με ένα όμορφο πανάκριβο αμάξι και απευθύνεται στον άγνωστο σ' αυτόν γιατρό. Μόλις είχε πάρει την στροφή από τα καφενεία: "Δεν μου λες μάρ-

☞ συνέχεια στη σελίδα 14

☞ συνέχεια από τη σελίδα 12

και της αγοράς, θυσιάζονται όλο και περισσότερες ανθρώπινες ζωές, η απόδοση τιμής σε ένα ανθρωπιστή που σκοπό της ζωής του είχε να θεραπεύει την ανθρώπινη ζωή, χωρίς να επιδιώξει ποτέ του το χρήμα, είναι ιδιαίτερα επίκαιρη. Ο Γιατρός Γεώργιος Μιχελογιάννης είναι ένα φωτεινό παράδειγμα για τη σημερινή εποχή, και είναι τιμή για μας που έζησε στο χωριό μας.

Αγαπητοί συγχωριανοί και φίλοι,

από αυτή τη θέση θέλω να ευχαριστήσω, το Δήμο, που μας συμπαράστηθε στην υλοποίηση αυτής της ιδέας, την οικογένεια και τους συγγενείς του τιμώμενου, τα μέλη του Συλλόγου μας και όλους όσους εργάστηκαν και προσέφεραν, χρόνο, εργασία ή χρήματα για αυτή την ευγενική προσπάθεια.

Επίσης θέλω να ευχαριστήσω, τον γλύπτη Νικηφόρο Βοσκάκη που φιλοτέχνησε την μπρούτζινη προτομή και τον γλύπτη Χαρίλαο Κουτσουρή που φιλοτέχνησε την

βάση της προτομής.

Αγαπητοί συγχωριανοί και φίλοι, ο Σύλλογος μας έχει την τιμή και την χαρά να σας προσκαλέσει να ακούσετε τους κύριους ομιλητές, τον Πρόεδρο του Συλλόγου κ. Γ. Φρεσκάκι και τον πρώην βουλευτή ανιψιό του Γιατρού Σήφη Δ. Μιχελογιάννη, στο Δημοτικό περίπτερο του χωριού μας στα "Κρύα Νερά" όπου γίνονται και σύντομοι χαιρετισμοί και θα διαβαστούν δυο ποιήματα. Τις ομιλίες θα ακολουθήσει φιλοξενία όλων όσων παρευρίσκονται.

☞ συνέχεια από τη σελίδα 13

μπα καλά πάω για το Ρέθυμνο.” Ο γιατρός διάβαζε, ίσως δεν άκουσε δεν τον μίλησε και έτσι δεν απαντά. Ο νεαρός επανέρχεται δριμύτερος: “Μπάμπια σε σένα μιλάω. Δεν ακούεις;” βλέποντας δε και το βιβλίο του Καζαντζάκη λέει ειρωνικά στο γιατρό “Μη μου πεις τώρα μάρμια ότι διαβάσεις και Καζαντζάκη” και ο γιατρός και πάλι ορθά κοφτά: “Νεαρέ λάλιε καλά πας για το Ρέθυμνο αλλά το κάτω κεφάλι σου έχει φάει το επάνω κεφάλι”. Ο νεαρός παγώνει και φεύγει χωρίς να απαντήσει.

Καταλήγοντας σύμφωνα και με αυτά που είπε ο κύριος ομιλητής ο πρόεδρος του Συλλόγου ο Γιώργος Φρεσκάκης και οι άλλοι ομιλητές με τα ωραία ποιήματα ο γιατρός Γ. Μιχελιογιάννης ήταν ανθρωπιστής αλλά και ρεαλιστής. Ίσως απαισιόδοξος προσθέτω εγώ όσον αφορά την εξέλιξη των πραγμάτων και τα κίνητρα των ανθρώπων.

Ήταν καλός αλλά ήταν δυνατός, πατούσε γερά τα πόδια του στη γη. Ήταν σίγουρος για τον εαυτό του, για τις ιατρικές του ικανότητες. Είχε καθαρή σκέψη για το τι ήθελε και δεν είχε ψευδαισθήσεις.

Απλά ξέροντας την σκληρή ανθρώπινη μοίρα και τις δυσκολίες της ζωής ήθελε να βοηθήσει τους ανθρώπους. Σαν βουλευτής έλεγε ότι τα συμφέροντα θα έρχονταν τον Γ. Παπανδρέου, ότι δεν τον ήθελαν οι Αμερικανοί, ότι ίσως θα γινόταν δικτατορία. Ήταν πραγματιστής.

Ο γιατρός έχτισε την προσωπικότητά του πάνω στην σκληρή πραγματικότητα. Στηρίχτηκε στις δικές του δυνάμεις και δεν θεώρησε τις αρχές του ούτε για τα λεφτά ούτε για τα αξιώματα.

Όταν σε μια δύσκολη και ανόμαλη συνταγματικά περίοδο της πολιτικής μας ζωής του είπε κάποιος: “Δεν πιστεύω γιατρέ να μας τα κάνεις όπως μερικοί άλλοι”, απάντησε: “Αν ήθελα θα είχα όσα λεφτά ήθελα από την δουλειά μου, τώρα μοιρέ θα επηρεαστώ από τα λεφτά ή τα αξιώματα.”

Όπως είπε και ο Γ. Φρεσκάκης για να εκτιμήσουμε το έργο του γιατρού πρέπει να συνεκτιμήσουμε τις δυσκολίες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συγκυρίες της εποχής, μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, την κατοχή από τους Γερμανούς, τον Εμφύλιο πόλεμο και την εποχή μετά τον εμφύλιο και μεταγενέστερα. Ο γιατρός βοηθούσε όσο μπορούσε τον κόσμο χωρίς διακρίσεις, ιδιαίτερα όμως βοήθησε τους φτωχούς ανθρώπους της επαρχίας μας αφιλοκερδώς. Με ήλιο και με βροχή με χιόνι και με αέρα πολλές φορές πηγαίνοντας με τα γαϊδουράκια και τα μουλάρια στα χωριά μας για να προσφέρει δωρεάν τις υπηρεσίες του.

Ήταν μια δυνατή προσωπικότητα, ένας πολύ ικανός γιατρός, που άσκησε στη πράξη όλες τις ειδικότητες, ενώ βέβαια είχε παρακολουθήσει μόνο την μαιευτική, χωρίς να έχει πάρει επίσημα την ειδικότητα. Ήταν πάντα στο πλευρό του αδύνατου, του ανήμπορου, του φτωχού.

Ο γιατρός μπορεί να διάβαζε πολλά βιβλία αλλά έλεγε λίγα.

Με τον τρόπο του με την πράξη του έδειχνε τα αισθήματά του, την απείραξη αλληλεγγύη του αλλά και τη τρυφερότητα του θα έλεγα προς τους ανθρώπους, ακόμη και όταν δεν μιλούσε, ή και όταν χρησιμοποιούσε την σκληρή γλώσσα των χωρικών μας. Απειθινόμενος ιδιαίτερα στους σεβασμιωτάτους θελω να πω ότι ο γιατρός Γεώργιος Μιχελιογιάννης ήταν ένας αληθινός ορθόδοξος χριστιανός στην πράξη.

Πιστεύω ότι είναι ένα φοβερό παράδειγμα για τις μελλοντικές γενιές. Το παράδειγμα δεν διδάσκει αλλά δίδεται. Ο κόσμος, οι άνθρωποι, οι νέοι μας έχουν ανάγκη από τέτοια παραδείγματα, για να κρατήσουμε τον κόσμο μας και να τον κίμαμε καλύτερο, ένα κόσμο με αγάπη και αλληλεγγύη.

Αυτός ο Άγιος Παντελεήμονας των Αρμενίων, του Αποκόρωνα και των Χανίων δεν πάτησε άδικα τη γη στο πέρασμα του από τη ζωή.

Πιστεύω ότι τίμησε τον άνθρωπο, αυτό τον ήρωα, αυτό τον Προμηθέα Δεσμότη, στη δύσκολη, ανηφορική του πορεία.

Ο γιατρός Γ. Μιχελιογιάννης ήταν υπερήφανος για ένα πράγμα, για το ότι, ενώ ξεγένησε πολλές φορές, τόσες πολλές γυναίκες, δεν του πέρασε καμιά στη γέννα και μετά,

από σηψαμία, την εποχή που πεθαίνανε από μολύνσεις στα Νοσοκομεία, ενώ αυτός τις ξεγεννούσε στα χωριά.

Αυτό που έμεινε από το έργο του είναι αυτό που δεν σβήνει, που κρατά πέρα από τα πλούτη και τα αξιώματα, που αντέχει στο χρόνο. Η ανθρωπιά του, η κοινωνική του προσφορά, το ήθος του, η φήμη του. Πιστεύω ότι στο μέλλον θα εκτιμηθεί ακόμη περισσότερο το έργο του και ότι είναι και θα γίνει ακόμη περισσότερο ένα θρυλικό πρότυπο. Τέτοιες εποχές δεν ζανάρονται αλλά και τέτοιοι άνθρωποι δεν ζανάγονται. Είναι όμως αιώνια παραδείγματα.

Ας είναι αιώνια η μνήμη του.

Σας ευχαριστώ όλους.

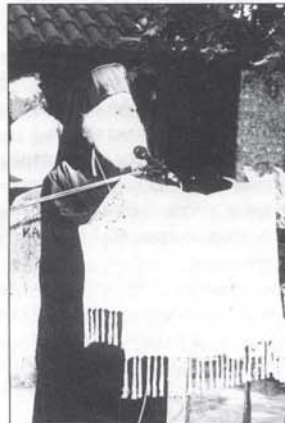
Μητροπολίτης Κισσάμου και Σελίνου Ειρηναίος

μου και τιμή την μνήμη του τιμούμε την οικογένεια Μιχελιογιάννη και εύχομαι ο Αποκόρωνας να βγάζει πάντα καλούς ανθρώπους σαν το Γεώργιο Μιχελιογιάννη το γιατρό.

Αιώνια του η μνήμη, και να ζείτε και εσείς χίλια χρόνια.

Μητροπολίτης Κυδωνίας και Αποκόρωνου Ειρηναίος

και τους ανθρώπους του Λεκανοπεδίου και της περιοχής και των Αρμενίων οι οποίοι με τέτοια λαμπρά εκδήλωση τίμησαν ένα λαμπρό άνθρωπο. Να είναι αιώνια η μνήμη του και όντως η επαρχία να βγάζει ανθρώπους όπως εκείνος.

Καλή σας όρεξη.

Μανώλης Σκουλάκης Βουλευτής Χανίων

Σεβασμιότατοι, Αιδεσιμότατοι, κύριοι Υπουργέ, Αγαπητοί συνάδελφοι βουλευτές, κύριοι Δήμαρχοι, εκπρόσωποι των πολιτιστικών συλλόγων της περιοχής κυρίες και κύριοι,

Χαίρομε που βρισκόμαστε σ' αυτή την εκδήλωση της σεμνή, σήμερα εδώ στους Αρμένους, χαίρομε που κατάφερα κι εγώ ναρθώ, δεν μπορούσα να κίωω όμως αλλιώς,

γιατί έπρεπε να παρευρεθώ σε μια εκδήλωση μνήμης και τιμής, σε ένα τέως διπλοσυνάδελφο, τον γιατρό και βουλευτή, και επιτρέψτε μου να σας πω, ότι εγώ ήθελα να γράφεται και το βουλευτή, δεν θέλω να σας ψέσω είναι η με-

γαλύτερη ενός ανθρώπου να τον στείλει ο λαός στο Κοινοβούλιο, για να τον εκπροσωπήσει ένα ορισμένο χρονικό διάστημα. Ήρθαμε λοιπόν όλοι να τιμήσουμε τον γιατρό τον βουλευτή, τον άνθρωπο, εγώ έτυχε να μην τον γνωρίζω πολύ, τον άκουγα, τα πρώτα μου χρόνια το 73 μέχρι το 77 τον γνώρισα το 77 και κατάλαβα, ποιος ήταν ο Γεώργιος Μιχελιογιάννης, πρέπει να σας πω κάτι, ότι αυτό που έκανε ο Μιχελιογιάννης στην επαρχία του Αποκόρωνα, είναι πάντα επίκαιρο, μας ακούτε εμάς που ασχολούμαστε με την υγεία και μιλούμε για τον οικογενειακό γιατρό, - ο Παπαδόπουλος τον βάφτισε προσωπικό το ίδιο είναι - και ότι έκανε ο Μιχελιογιάννης, αυτό είναι και το ζητούμενο και σήμερα ακόμη, που δεν το έχουμε καταφέρει ακόμα, ήταν ο γνήσιος, οικογενειακός γιατρός, ο γιατρός που προσέφερε την πρωτοβάθμια φροντίδα, που έσωσε ζωές, ο άνθρωπος που σώζει και τη ζωή την υπηρέτησε ως πραγματικός λειτουργός, αυτό που ζητούμε και σήμερα, και όσον αφορά την πολιτική του ο άνθρωπος που πάλεψε με πειρασμούς - αυτό είναι μεγάλη υπόθεση - αντιστάθηκε, έμεινε πραγματικός λειτουργός της πολιτικής, και μακάρι και σήμερα να υπάρχουν οι λειτουργοί και της ιατρικής και της πολιτικής, στους δύσκολους καιρούς που περνάμε. Με αυτές τις σκέψεις δεν μπορώ παρά να συγχαρώ το σύλλογο για την πρωτοβουλία του.

Δαμιανάκης Ευτύχης Βουλευτής Χανίων

Θα ήθελα να συγχαρώ ιδιαίτερα τον σύλλογο Αρμενιανών Αττικής καθώς και τον Δήμο Αρμενίων, για την πρωτοβουλία τους και να πω ότι εγώ είμαι νέος βουλευτής, αλλά έχω ακούσει τόσα πολλά για το τιμώμενο πρόσωπο, που πραγματικά και εγώ σαν

Χανιώτης νοιώθω περήφανος. Εύχομαι σε όλους σας χρόνια πολλά για την μέρα της Παναγίας και του χρόνου να είμαστε όλοι καλά. Σας ευχαριστώ.

Σήφης Βαλυράκης Βουλευτής Χανίων

Η ημέρα είναι ωραία και η παρέα είναι καλή. Αξίζουμε συγχαρητήρια σ' αυτούς που πήραν την πρωτοβουλία για να διοργανώσουν αυτή την εκδήλωση, που από τη μια μεριά εκπληρώνει χρέος ηθικό, όλων μας απέναντι στο πρόσωπο του γιατρού, του πρώην βουλευτή, του Γιώργου του Μιχελιογιάννη. Και από την άλλη μεριά υπάρχει μια διαδικασία, ανάδειξης προτύπων και μηνυμάτων παιδευτικών,

☞ συνέχεια στη σελίδα 15

συνέχεια από τη σελίδα 14

για τις νεότερες γενιές, και ο Γιώργος ο Μιχελιογιάννης στην ζωή του και στην παρουσία του και στη στάση του αποτελεί παράδειγμα για μίμηση. Τον γνώρισα τον γιατρό σαν συνάδελφο

του πατέρα μου βουλευτή - πολύ καλά τον γνώρισα - το 64. Αυτό που μου έκανε εντύπωση - και νομίζω ότι αυτή την εντύπωση δεν την έχει δώσει κανείς άλλος άνθρωπος - ήταν η εσωτερική ειρήνη, η πραότητα, η ισορροπία και η νηφαλιότητα, του αν-

θρώπου. Ενώς ανθρώπου που πάντα είχε την αίσθηση ότι ήταν εντάξει απέναντι στο καθήκον του, ότι ήταν εντάξει απέναντι στους συνανθρώπους του ότι ήταν εντάξει απέναντι στην ιστορία. Αυτόν τον άνθρωπο τιμούμε, και αυτόν τον άνθρωπο εδώ, οι Αρμένιοι, ο Αποκόρωνας σε αυτή την ευκαιρία τιμά όπως έπρεπε να το κάνει. Σας ευχαριστώ πολύ.

Χρήστος Μαρκογιαννάκης
Βουλευτής Χανίων

Σεβασμιότατοι, Αιδεσιμότατοι, κύριε Υπουργέ, κύριοι συνάδελφοι, κύριοι Δήμαρχοι, κυρίες και κύριοι.

Εγώ πιστεύω ότι δεν πρέπει να λέμε πολλά, όταν αναφερόμαστε στον Γεώργιο Μιχελιογιάννη γιατί τουλάχιστον,

εμείς οι Αποκορωνιώτες, και προπάντων εμείς οι κάτοικοι του Δήμου Αρμένιον τον είχαμε γνωρίσει ξέραμε ποια είναι η προσφορά του ποιο ήταν το ήθος του ποια ήταν η ανθρωπιά του. Εγώ απλά θα πω ότι αυτός ο άνθρωπος, που δεν είναι τώρα μαζί μας, είχε καταφέρει το επάγγελμα πραγματικά να το κάνει λειτουργήμα.

Τον είχαμε ζήσει τον είχαμε γνωρίσει ξέραμε ποια ήταν η συμπεριφορά του εγώ μάλιστα έχω και μια ιδιαίτερη συναισθηματική φόρτιση, με είχε βαφτίσει ο γιατρός και είχα βρεθεί πάρα πολλές φορές κοντά του, τον είχαμε γνωρίσει οικογενειακά καλλίτερα, και μπορώ να πω πραγματικά ότι ήταν ο άνθρωπος με όλη τη σημασία της λέξης.

Σαν Αποκορωνιώτες τον ευχαριστούμε και για την προσφορά του στην κοινωνία αλλά και για τις παρακαταθήκες που μας άφησε σε όλους μας σε όλους τους πολίτες, αλλά και σε εμάς τους πολιτικούς, διότι ήταν και πολιτικός με όλη τη σημασία της λέξεως

Να είναι αιώνια η μνήμη του, να τον θυμόμαστε.

Γιάννης Μπομπολάκης
Α' Αντιπρόεδρος της Παγκρητικής Αμερικής

Σεβασμιότατοι, κύριε Υπουργέ, κύριοι βουλευτές,

Στρατηγέ Παπαδομανολάκη, κυρίες και κύριοι.

Σας μεταφέρω τους χαιρετισμούς του Προέδρου μας του Μανώλη του Τσικουδάκη, που είναι και κοινοχρωιανός σας από το Νιο Χωριό και φυσικά ήξερε το γιατρό. Επίσης σας μεταφέρω τους χαιρετισμούς των Κρητών της

Αμερικής. Ο γιατρός ο Μιχελιογιάννης για πολλές δεκαετίες εργάστηκε και βοήθησε τους ασθενείς και ένας από αυτούς έτρεχε να είμαι και εγώ ο ίδιος. Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον σύλλογο των Αρμενιανών της Αττικής για την πρωτοβουλία που έκανε να τιμήσει το γιατρό το Μιχελιογιάννη. Του εύχομαι

αιωνία η μνήμη και σας εύχομαι καλή μέρα να έχουμε το Δεκαπενταύγουστο που γιορτάζουμε ως Έλληνες Ορθόδοξοι. Ευχαριστώ.

Με έγγραφό του προς το Δήμο Αρμένιον και το Σύλλογό μας ο Δήμαρχος του Δήμου Κολυμβαρίου, Πολυχρόνης Πολυχρονίδης, εκφράζει τη λύπη του για την αδυναμία του να παρευρεθεί στην εκδήλωσή μας, εύχεται καλή επιτυχία στην εκδήλωσή μας, και καταλήγει: "Ευχαριστώ για την ευγενική πρόσκλησή σας, στην εκδήλωση αφιερωμένη στη μνήμη του Γιατρού Γεωργίου Μιχελιογιάννη, ένα πολύ σημαντικό άνθρωπο, ο οποίος υπηρέτησε τους συμπολίτες του αφοικειωμένος καθ' όλη τη σταδιοδρομία του και αποτέλεσε παράδειγμα ήθους και ανθρωπιάς."

Τιμή και δόξα στο γιατρό του Αποκόρωνα
Γιώργο Μιχελιογιάννη

Το ποίημα που ακολουθεί έγραψε και απαγγείλε στην εκδήλωση ο Μαθηματικός - Λογοτέχνης **Μιχάλης Παπαδερός**.

Τιμή και δόξα στο γιατρό του Αποκόρωνα
Γιώργο Μιχελιογιάννη

Τέκνο του Αποκόρωνα γιατρέ Μιχελιογιάννη σήμερα σε τιμούνεσε σου βάζουνε στεφάνι.

Τα λούλουδα τα κόψανε στο κήπο που 'χεις κάνει τον πόνο όταν εδρόσιζες και κοιτάζες να γίναι.

Γιατρέ του Αποκόρωνα σήμερα σε τιμούνε όλοι σου υποκλίνοντε και την πνοή σου ζούνε.

Στο δρόμο που εχάραξες ξεριζώνες τον πόνο αγάπη μόνο άφηνες να μεγαλώνει μόνο.

Στα αλώνια ανέβηκες ψηλά μα χαμηλά κοιτούσες τα μετερίζια της ψυχής θαύμαζες κι αγαπούσες.

Ετιμησες με δύναμη τη ψήφο του Χανιώτη και μια τιμή σου στέκεται μεγάλη πατριώτη.

Γιατρέ του Αποκόρωνα μεγάλη δημοκράτη σήμερα σ' ανεβάζουνε σε ένα ψηλό παλάτι.

Απ' το παλάτι το ψηλό με τη μορφή σου μόνο θα συμβουλευεις τις ψυχές θα διασκορπάζς το πόνο.

Τέκνο του Αποκόρωνα γιατρέ Μιχελιογιάννη η αγάπη σου στον άνθρωπο σε έστειψε με στεφάνι.

Ο Αποκόρωνας τιμά ένα σεμνό παιδί του αιώνια η δόξα του σαν ήλιος η μορφή του.

Το ποίημα που ακολουθεί μας έστειλε ο συγχωριανός μας Αιδ. Πρωτοπρεσβύτερος **Μανώλης Καβρουλάκης** και απαγγείλε στην εκδήλωση η Ελένη Τσιτσιρίδη.

Θρύλος γιατρός

Θρύλος

Γιατρός αλτροουιστής, μα και ευσχήμων βουλευτής τον κόσμο θεραπεύει.

Πράος

ολιγομίλητος Άγγελος πάνω στ' άλογο ή στου πτωχού το γαϊδάρο τον άρρωστο δε γόδερνε.

Σώφρον

Γιατρός πονετικός, Η διάγνωση του δόγμα, Σου άφηνε τη συνταγή και χρήματα στο στρόμο.

Τέτοιος γιατρός

Τέτοια ψυχή, στον κόσμο δεν εστάθη, Με καλοσύνη και πρεπεία εγιάτρευε τα πάθη.

Τούτα τα λόγια έγραψα στεφάνι και τιμή του και το Μεγάλο Αφεντικό, Να ευφραίνει τη ψυχή του.

Στο γιατρό των Αρμένων Γεώργιο Μιχελογιάννη

Το ποίημα που ακολουθεί έγραψε και απαγγείλε στην εκδήλωση η συγχοριανή μας φίλολογος Μαρία Πριπάκη - Κουντάνη.

Στο γιατρό των Αρμένων Γεώργιο Μιχελογιάννη

Μορφή αξέχαστη, γλυκιά, πολυαγαπημένη.

Κάθε στιγμή, νυχτοήμερα, με ζέστη, κρύο, ή παγωνιά, μ' αγιάζι, λαύρα, ή χιονιά πεζός ή σ' άλογο καβάλα σαν τον Χριστό, όπου ανάγκη, πάντα παρών γιατρέ μας, χρόνια και χρόνια κι ως τα βαθιά γέρματα, απόδιωχνες το θάνατο κι έδινες την ελπίδα.

Χίλιες φορές οι γονέοι μας στο ιατρείο σου μπροστά, σε ρώτησαν: "Γιατρέ μου είναι σου χρωστάω;" και χαμηλοθωρώντας "παράδες εδά δεν έχω μα θα στραφώ να σ' απουσιάζω..." κι εσύ άλλες χίλιες "είντα μου χρωστάω;" την έλεγες και αγκαλιάζοντας απαλά τους γερασμένους ώμους, "πορπάθηε μορέ", ψευτοθύμωνες "και ξάνοιξε να ταισίεις τα κοπέλλια σου" Οι Αρμενιανοί μας πλάτανι με το αγέρι τ' απαλό και το τραγουδι των πηγών που σου κρατάνε συντροφιά ως τις ψυχές μας φτάνοντας ρωτούν "Τι μια πλατεία του χωριού θα φέρει τ' όνομά του; Μα η επαρχία ολόκληρη δική του!"

Σ' ευγνωμονούμε για τη ζωή που έζησες γιατρέ μας κι έκανες άξια τη ζωή. Οι καρδιές όλων μας σήμερα γιατρέ μας μια ανοιχτή αγκαλιά για σένα.

Στον τόπο που αγάπησες στον τόπο που σε λάτρεψε, από καρδιάς σου λέμε γιατρέ μας, για πάντα καλώς όρισες!

Ο Σύλλογός μας αισθάνεται την ανάγκη να ευχαριστήσει τα Χανιώτικα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, για τη συμβολή τους στην προβολή των καλοκαιρινών εκδηλώσεών μας. Ιδιαίτερα ευχαριστεί τις Χανιώτικες εφημερίδες και τους εκδότες τους, "Χανιώτικα Νέα", "Κήρυξ", "Χανιώτικη Ελευθεροτυπία", "Αγώνας", και τον ραδιοφωνικό σταθμό Χανίων της ΕΡΤ. Στη συνέχεια παρουσιάζομε ένα δείγμα από την προβολή των εκδηλώσεών μας από τις εφημερίδες «Χανιώτικα Νέα», «Κήρυξ», τον Ιούλιο και Αύγουστο του 2000.

Εκδήλωση στους Αρμένους για το Γιατρό Γ. Μιχελογιάννη

Εκδήλωση αφιερωμένη στη μνήμη του ανθρωπιστή γιατρού Γεωργίου Ι. Μιχελογιάννη, διοργανώνουν την Τρίτη 15 Αυγούστου στους Αρμένους Αποκορώνου ο Σύλλογος Αρμενιανών Αττικής "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ" και ο Δήμος Αρμένων στις 11 π.μ.

Στην εκδήλωση θα γίνουν τα αποκαλυπτήρια προτομής του τιμώμενου στην κάτω πλατεία του χωριού που μετονομάστηκε σε πλατεία "Ιατρού Γεωργίου Μιχελογιάννη".

Το πρόγραμμα της εκδήλωσης 8.30 π.μ. Αρχιερατική λειτουργία στον ιερό ναό της Κοιμήσεως της Παναγίας, χοροστατούσαν του Σεβασμιότατου Μητροπολίτη Κυθωνίας και Αποκορώνου Ειρηναίου.

11.00 π.μ. Πλατεία Γεωργίου Μιχελογιάννη

-Επιμνημόσυνη δέηση.

-Αποκαλυπτήρια προτομής.

-Ενός λεπτού σιγή.

11.20 Χαιρετισμοί

-Από εκπρόσωπο του Δήμου Αρμένων

-Από εκπρόσωπο της οικογένειας Μιχελογιάννη

-Από εκπρόσωπο του Συλλόγου Αρμενιανών Αττικής "Ο Κριτοβουλιδής"

12.45 Φιλοξενία των παρευρισκόμενων.

12.45 Φιλοξενία των παρευρισκόμενων.

12.45 Φιλοξενία των παρευρισκόμενων.

12.45 Φιλοξενία των παρευρισκόμενων.

12.45 Φιλοξενία των παρευρισκόμενων.

12.45 Φιλοξενία των παρευρισκόμενων.

12.45 Φιλοξενία των παρευρισκόμενων.

12.45 Φιλοξενία των παρευρισκόμενων.

12.45 Φιλοξενία των παρευρισκόμενων.

Εκδήλωση στη μνήμη Γεωργίου Μιχελογιάννη στους Αρμένους

Ο Αρμένιος στους Αρμένους

Από τον Σύλλογο Αρμενιανών Αττικής "Ο Κριτοβουλιδής" διοργανώνουν την Τρίτη 15 Αυγούστου στους Αρμένους Αποκορώνου ο Σύλλογος Αρμενιανών Αττικής "Ο Κριτοβουλιδής" και ο Δήμος Αρμένων στις 11 π.μ.

Εκδήλωση μνήμης και τιμής στον γιατρό που τίμησε τον τόπο του

Αρχές και λαός τίμησαν την προσφορά του αειμνηστού γιατρού Γεωργίου Μιχελογιάννη στον Αποκόρωνο Αποκαλυπτήρια προτομής και ονοματοδοσία πλατείας

Το έργο, το έργο, την αφιέρωση μια παρακαταθήκη και οι νιάς μπορούν να διακριθούν αυτούς που δούλεψαν για να γίνουν αυτό που είναι σήμερα και να τους τιμήσουν. Ο γιος του ηρωικού Σπύρου Μιχελογιάννη, γιατρού οδού, είπε ότι υπήρξε άνθρωπος πρώτα απ' όλα όπως ο φερέσι σήμερα να είναι ο κάθε γιατρός. Δυστυχώς σήμερα σημαίως, το κράτος δεν έχει καταφέρει να καλύψει τις ιατρικές ανάγκες και γι' αυτό εξαρτώνται οι άνθρωποι αυτοί. Είχαμε κατέλξει, να φτάσουμε σε ένα σημείο, να οργανωθεί η πατρίδα, να οργανωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε ο σπληνός να εξυπηρετείται από

συμπαραστάθηκε στους συνανθρώπους ανεξάρτητα από την κοινωνική του θέση και τις διαιτησίες που είχαν. "Είναι νομίζω χρέος όλων να τιμήν τον ζωντανό παράδον του Νομού, είτε ο βουλευτής Κωνσταντίνος ΠΑΙΩΝ, Ευτύχη δαμνάντης και ο Γιώργος Μιχελογιάννης

Εκδήλωση για τον γιατρό Γ. Μιχελογιάννη

Εκδήλωση αφιερωμένη στη μνήμη του ανθρωπιστή γιατρού Γεωργίου Ι. Μιχελογιάννη, διοργανώνουν την Τρίτη 15 Αυγούστου στους Αρμένους Αποκορώνου ο Σύλλογος Αρμενιανών Αττικής "Ο Κριτοβουλιδής" και ο Δήμος Αρμένων στις 11 π.μ. Κινητή λιθόγραφη προτομή του τιμώμενου στην κάτω πλατεία του χωριού που μετονομάστηκε σε πλατεία "Ιατρού Γεωργίου Μιχελογιάννη". Επί παραστάτη μετονομάστη δικαστή, ο γιατρός Μιχελογιάννης προσέφερε ολόκληρο το ποσό που συλλέχθηκε ο ίδιος

Εκδήλωση στη μνήμη Γεωργίου Μιχελογιάννη στους Αρμένους

Εκδήλωση αφιερωμένη στη μνήμη του γιατρού Γεωργίου Ι. Μιχελογιάννη, διοργανώνουν ο Σύλλογος Αρμενιανών Αττικής "Ο Κριτοβουλιδής" και ο Δήμος Αρμένων στις 15 Αυγούστου 2000. Το πρόγραμμα είναι: 8.30 π.μ. Αρχιερατική λειτουργία στον ιερό ναό της Κοιμήσεως της Παναγίας, χοροστατούσαν του Σεβασμιότατου Μητροπολίτη Κυθωνίας και Αποκορώνου Ειρηναίου.

Ο Αρμένιος στους Αρμένους

Από τον Σύλλογο Αρμενιανών Αττικής "Ο Κριτοβουλιδής" διοργανώνουν την Τρίτη 15 Αυγούστου στους Αρμένους Αποκορώνου ο Σύλλογος Αρμενιανών Αττικής "Ο Κριτοβουλιδής" και ο Δήμος Αρμένων στις 11 π.μ. Κινητή λιθόγραφη προτομή του τιμώμενου στην κάτω πλατεία του χωριού που μετονομάστηκε σε πλατεία "Ιατρού Γεωργίου Μιχελογιάννη". Επί παραστάτη μετονομάστη δικαστή, ο γιατρός Μιχελογιάννης προσέφερε ολόκληρο το ποσό που συλλέχθηκε ο ίδιος

Μαθήματα κρητικών χωρών από Σύλλογο

Ο Σύλλογος Αρμενιανών "Ο Κριτοβουλιδής", διοργανώνει καλοκαιρινά μαθήματα κρητικών χωρών και ριζτικών τραγουδιού για τους νέους του χωριού μας. Τα μαθήματα είναι δωρεάν, και θα γίνονται κάθε Τρίτη και Πέμπτη 6-8 το απόγευμα, στο "Στέκι" του Συλλόγου, στους Αρμένους Αποκορώνου που βρίσκεται στο μαγαζί του Ι. Γιαπιτζάκη. Η πρώτη συνάντηση και οι εγγραφές θα γίνουν την Τρίτη 19 Ιουλίου, στις 7 μ.μ.

Βιβλίο

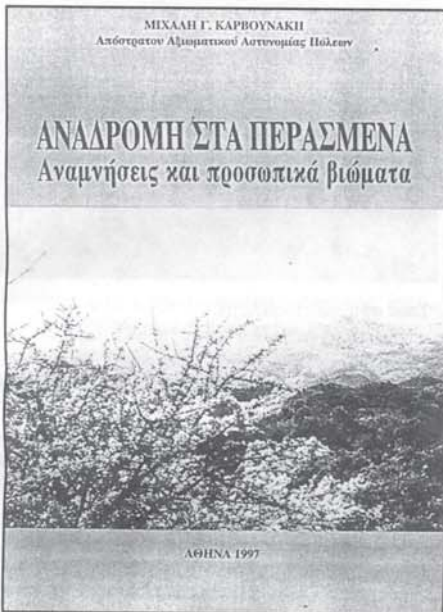

επιμέλεια Χ.Μ.

• **Μιχάλη Γ. Καρβουνάκη**, απόστρατου αξιωματικού της Αστυνομίας, αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης.

Αναδρομή στα περασμένα. Αναμνήσεις και προσωπικά βιώματα. Αθήνα 1997.

• **Μιχάλη Γ. Καρβουνάκη**
Με τον ΕΛΑΣ στα Λευκά Όρη. Αθήνα 2000.

Τα δύο βιβλία του Μιχάλη Καρβουνάκη, τα οποία παρουσιάζουμε σήμερα, είναι μαρτυρίες σημαντικές, γραμμένες με τρόπο τίμιο, αλλά και γλαφυρό, έτσι που να διαβάζονται ευχάριστα. Καθώς ο συγγραφέας μας διαθέτει μνήμη καλή, που ξέρει να την ζωντανεύει και να την απλώνει στο χαρτί, χαρίζοντας στον αναγνώστη του πολλούς από τους θησαυρούς της.

Ο Μιχάλης Καρβουνάκης όμως διαθέτει και ένα άλλο, μείζον, αγαθό, το οποίο είναι εκ των ων ουκ άνευ, προκειμένου για βιβλία στη δομή των οποίων προέχουν τα ιστορικά υλικά. Υλικά μιας εποχής κρίσιμης, στερημένης και σκληρής, τραγικό υστερόγραφο της οποίας ήταν ο Εμφύλιος και οι επιπτώσεις του στην κοινωνία, τους θεσμούς και την ψυχολογία του ανθρώπου. Το μείζον αυτό αγαθό είναι η επιδίωξη της αντικειμενικότητας.

Θα σταματήσουμε όμως εδώ τις παρατηρήσεις μας για τα δύο αυτά βιβλία προσωπικών μαρτυριών, και θα παραθέσουμε μικρά αποσπάσματά τους, για να έχει ο αναγνώστης μια ελάχιστη γεύση από πρώτο χέρι του περιεχομένου τους.

• **Το πρώτο απόσπασμα είναι από την «Αναδρομή στα περασμένα»** και σχετίζεται με τους Αρμένους και τον Καλοσυκιά του αλησμόνητου Γιάννη Παυλάκη (που το αγροτικό του «σπιτάκι» χρησιμοποιούσαμε στην Κατοχή για την εγκατάσταση και λειτουργία παράνομης γραφομηχανής και πολυγράφου της Αντίστασης).

«Η διαμονή μας στο Μετόχι «Καλοσυκιάς» (ή Λιόφυτα, όπως το έλεγαν οι κάτοικοι των Καλυβών, γιατί

ήταν ένας απέραντος ελαιώνας), για μας τα παιδιά ήταν πολύ ευχάριστη. Ζούσαμε μακριά από το χωριό, μέσα στη φύση, χωρίς περιορισμούς. Η επίδοσή μας στο χειρισμό των όπλων είχε προτεραιότητα. Στο σπίτι μας, παρά τις απαγορεύσεις, είχαμε αρκετά όπλα (δύο δίκανα κρηνητικά, δύο πολεμικά όπλα μάνλιχερ –ένα μακρύκανο και ένα κοντόκανο- και έναν γκκρα, ο οποίος ήταν κληρονομιά από τους παππούδες μας). Έμαθα το χειρισμό τους από πολύ μικρός και εξελίχτηκα σε άριστο σκοπευτή. Σε ηλικία 12 χρόνων κυνηγούσα. Το όπλο δεν μπορούσα να το στερεώσω στον ώμο του, αλλά έσφιγγα το κοντάκι κάτω από τη μασχάλη μου και έτσι σκόπευα. Κάποια μέρα όμως καθώς κυνηγούσα τα είδα πολύ σκούρα. Είχα το όπλο στον ώμο μου κρεμασμένο και ανέβαινα ένα ανηφορικό μονοπάτι. Ξαφνικά κατάλαβα σαν κάτι να με ακολουθούσε. Στρέφω το κεφάλι μου και βλέπω ένα χωροφύλακα να τρέχει κατεπάνω μου. Αρχισα κι εγώ να τρέχω για να ξεφύγω, αλλά δεν το κατόρθωσα. Με πρόφθασε λίγες δεκάδες μέτρα παράπερα και με συνέλαβε. Μου αφαιρέσε πρώτα το όπλο, δε θυμούμαι αν μου έδωσε και κανένα χαστούκι, και κατόπιν με ρώτησε τίνος είμαι. Του είπα ότι είμαι γιός του Καρβούνη. Τίνος είσαι ωμρέ; με ξαναρωτά. Του Καρβούνη, του απαντώ και πάλι. Τότε μου δίνει το όπλο και μου λέει: «άντε στο διάολο, πήγαινε στο σπίτι σας και να σταματήσεις αυτή τη δουλειά που κάνεις». Έφυγα και αυτός γύρισε, πίσω στο χωριό Αρμένιοι, που ήταν η έδρα του Σταθμού Χωρ/κής. Τι είχε συμβεί. Ο χωροφύλακας αυτός ήταν συγγενής μας από το χωριό Μαλάζα (γενέτειρα του πατέρα μου) και ερχόταν να μας επισκεφθεί. Ύστερα όμως από το περιστατικό αυτό, η επίσκεψή του στο σπίτι μας ματαιώθηκε.

Τον Ιούνιο του 1935 πήρα το απολυτήριο του Δημοτικού με άριστα. Το Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου έδωσα εισιτήριες εξετάσεις στο Γυμνάσιο Βάμου (πρωτεύουσα της επαρχίας Αλοκορόννου) και πέτυχα. Έτσι από το σχολικό έτος 1935-36 ήμουν μαθητής του Γυμνασίου Βάμου. Στην πρώτη τάξη νοικιάσαμε ένα δωμάτιο και μείναμε μαζί με το Γιάννη Χατζηδάκη από το χωριό Καλάμι (ο οποίος έγινε αξιωματικός του στρατού, αλλά τραυματίστηκε σοβαρά στον εμφύλιο πόλεμο και έκτοτε έμεινε ανάπηρος). Και οι δυο μας ήμασταν καλοί μαθητές και το χρόνο αυτό τον περάσαμε πολύ εύκολα. Κατά τη φοίτησή μου στην τάξη αυτή, ένα περιστατικό έχει μείνει ακόμα χαραγμένο στη μνήμη μου και το αναφέρω. Ο μακαρίτης και πασίγνωστος στο Νομό Χανίων καθηγητής και κατόπιν Γυμνασιάρχης Γιάννης Κλωνάρης μας έκανε το μάθημα των Νέων Ελληνικών. Είχε καθιερώσει να γράφομε τις εκθέσεις σε ιδιαίτερο τετράδιο, το οποίο έπαιρνε μαζί του στο σπίτι, έκανε τις διορθώσεις και τις παρατηρήσεις του και ύστερα μας επέστρεφε τα τετράδια. Κάποτε είχα γράψει μια ωραία έκθεση, την οποία και διάβασε στην τάξη. Όλα τα τετράδια, μετά το τέλος των παρατηρήσεων, μας δόθηκαν και έπρεπε να τα τοποθετήσουμε στις θήκες, κάτω από τα θρανία. Το δικό μου τετράδιο, πιθανόν από αφηρημάδα μου, επειδή είχα γράψει καλή έκθεση και είχα εκεί το νου μου, παρέμεινε πάνω στο θρανίο. Το είδε ο καθηγητής μου φώναξε «Καρβουνάκη ελα δω» και μου έδωσε δυο δυνατές ξυλιές στα χέρια με τη βέργα που είχε πάντοτε στην έδρα, λέγοντάς μου «για να προσέξεις». Αυτές τις ξυλιές τις θυμούμαι πάντα.

Όταν πήγαινα στη Δευτέρα τάξη, εγκαταλείψαμε οικογενειακός το μετόχι «Καλοσυκιάς» και εγκατασταθήκαμε μέσα στο χωριό Καλύβες. Τη χρονιά αυτή και για αρκετό χρονικό διάστημα πηγαίναμε μαζί στο σχολείο με το Δημήτρη Βλησιόδη (μετέπειτα ανώτατο στέλεχος του Κ.Κ.Ε. και αντιδήμαρχο Χανίων). Δεν είχαμε ενοικιάσει δωμάτιο στο Βάμο, αλλά κάναμε τη διαδρομή Καλύβες-Βάμος και αντίστροφα, μήκους 7 χιλιομέτρων, με τα πόδια πρωί-βράδυ. Μας βασάνισε πολύ η βαρυνχειμωνιά. Πολλές φορές παρακολουθούσαμε τα μαθήματα βρεγμένοι. Οι άσχημες αυτές καιρικές συνθήκες, η μεγάλη διαδρομή και γενικά η ταλαιπωρία είχε ως συνέπεια να αρρωστήσω βαριά το Μάιο του 1937 και να μείνω κληνήρης, πάνω από ένα μήνα. Ευτυχώς ανάρρωσα γρήγορα και κατόρθωσα να δώσω τις εξετάσεις του Β' εξαμήνου πριν από τις διακοπές του καλοκαιριού και μόνος, γιατί οι κανονικές εξετάσεις είχαν λήξει. Σε όλα τα μαθήματα πήρα βαθμούς από 18-20. Έτσι δεν έχασα αυτή τη χρονιά.

Οι τάξεις Τρίτη, Τετάρτη και Πέμπτη κύλησαν ομαλά. Εξακολουθούσα να είμαι καλός μαθητής, κυρίως στα θεωρητικά μαθήματα (εκτός από τα θρησκευτικά). Στο μάθημα των αρχαίων ελληνικών –άγνωστο κείμενο- έγραφα σχεδόν πάντοτε είκοσι. Αλλά και στα μαθηματικά δεν έμεινα πίσω. Ενθυμούμαι ένα περιστατικό, όταν φοιτούσα στην Τρίτη τάξη. Με σήκωνε στον πίνακα ο καθηγητής των μαθηματικών Γιάννης Παπαμαρκάκης και μου υπαγόρευσε και έγραφα μια μεγάλη άσκηση άλγεβρας, που αναφερόταν κυρίως στο υπό παράδοση μάθημα. Την έλυσα χωρίς καμιά δυσκολία. Πήρα ένα μπράβο από τον καθηγητή.

Όταν φοιτούσα στην Τετάρτη τάξη, συνέβη ένα άλλο περιστατικό και το αναφέρω κι αυτό. Μετά τις εξετάσεις του πρώτου εξαμήνου ήλθε ο πατέρας μου στο Γυμνάσιο για να πάρει τους βαθμούς μου. Στο γραφείο των καθηγητών βρισκόταν μόνο ο καθηγητής των θρησκευτικών Δρακονάκης (δεν ενθυμούμαι το μικρό μου όνομα). Άνοιξε τον κατάλογο και έγραψε σε ένα χαρτί τους βαθμούς και το έδωσε στον πατέρα μου. Στα θρησκευτικά είχα βαθμό 12, ενώ σε όλα τα άλλα μαθήματα οι βαθμοί μου ήταν από 19-20. Κοίταξε, ξανακοίταξε ο καθηγητής τους βαθμούς και φάνηκε σα να ξαφνιάστηκε. Δε χάνει καιρό, παίρνει από τα χέρια του πατέρα μου το χαρτί και διορθώνει το βαθμό των θρησκευτικών από 12-19.

Όλα αυτά τα χρόνια εργαζόμουν τα καλοκαίρια στα αμπέλια και τα χωράφια μεροκάματο, για να μαζέψω χρήματα, τα οποία θα χρησιμοποιούσα το χειμώνα, κατά τη φοίτησή μου στο Γυμνάσιο, όχι για να πληρώνω διδάκτρα από τα οποία απαλλασσόμουν, λόγω της επιδόσεώς μου στα μαθήματα και της ιδιότητας του πατέρα μου ως πολυτέκνου (η παιδεία τότε δεν ήταν δωρεάν), αλλά για τις άλλες ανάγκες μου (βιβλία, ένδυση, υπόδηση, φαγητό, ενοίκιο δωματίου κ.λπ.). Στις τάξεις Γ', Δ' και Ε' είχα νοικιάσει ένα δωμάτιο, καθώς μπαινόμε στο Βάμο (πίσω από το τότε καφενείο του Μζλουμσσήρη) και έμεινα εκεί, άλλοτε μόνος και άλλοτε μαζί με το συμμαθητή μου από τις Καλύβες Ανδρέα Πανηγυράκη (τον κατοπινό επιχειρηματία στην Αθήνα).

Κατά το σχολικό έτος 1940-41 φοιτούσα στη ΣΤ' (τελευταία τάξη του Γυμνασίου. Στις 29 Οκτωβρίου 1940 κηρύχθηκε ο ελληνοϊταλικός πόλεμος.

• Το δεύτερο απόσπασμα είναι από το βιβλίο του Μιχάλη Καρβουνάκη «ΜΕ ΤΟΝ ΕΛΑΣ ΣΤΑ ΛΕΥΚΑ ΟΡΗ»

α. Η ένταξή μου στον ΕΛΑΣ.

Στην ομάδα του ΕΛΑΣ Νομού Χανίων εντάχθηκα αμέσως μετά τη συγκρότησή της. Στην αρχή ως σύνδεσμος της ομάδας με τις αντιστασιακές οργανώσεις της πόλης των Χανίων και των χωριών του Αποκόριου. Κατά τη διάρκεια της αποστολής μου αυτής, που κράτησε πάνω από έξι μήνες, εργάστηκα με ζήλο και αυτοθυσία και πολλές φορές εξέθεσα σε άμεσο κίνδυνο τη ζωή μου.

Στα Χανιά τόπος συναντήσεως είχε καθοριστεί το φωτογραφείο του Μιχάλη Φαντάκη, που ήταν τότε κοντά στην παραλία (Συντριβάνι). Με το σύνθημα «έφτιαξε τη μεγέθυνση του Τηλέμαχου» και το παρασύνθη-

μα «την έστειλα χθεσ» κάναμε την πρώτη επαφή. Από το φωτογραφείο έπαιρνα τα πράγματα και τα μηνύματα που προοριζόνταν για το αντάρτικο και τα μετέφερα στην έδρα του.

Μαζί με την αντιστασιακή δουλειά έκανα και τον ταχυδρόμο μεταξύ των ανταρτών και των οικογενειών τους. Πολλές φορές πήγαινα στα σπίτια τους ή στη δουλειά των συγγενών τους, πράγμα πολύ επικίνδυνο. Ιδιαίτερα επικίνδυνη ήταν η συνάντησή μου στα Χανιά με τη γυναίκα του Αρχηγού μας, Κρίτωνα Κωνιάδη, την Αθηνά, που περίμενε με λαχτάρα νέα του άνδρα της, όπως και αυτός περίμενε νέα από τη γυναίκα του και το μικρό του γιό, στον οποίο είχε μεγάλη αδυναμία. Δυστυχώς αργότερα τους έχασε και τους δύο και μάλιστα νωρίς.

Η διαδρομή από το βουνό στα Χανιά και αντίστροφα ήταν πολύ κουραστική και επικίνδυνη. Βάδιζα, πάντοτε, δέκα και δεκαπέντε ώρες για να φθάσω στον προορισμό μου, ακολουθώντας δύσβατους δρόμους και μονοπάτια, ανωφέρειες και κατωφέρειες, φέροντας τον οπλισμό μου, τον οποίο έκρυβα όταν πλησίαζα στα Χανιά και τον έπαιρνα κατά την επιστροφή. Πολλές φορές μάλιστα δεν είρσκα την ομάδα στον τόπο που την άφησα και με περίμενε νέα ταλαιπωρία.

Στην επαρχία Αποκορώνου, είχα συνεργασία με τις οργανώσεις πολλών χωριών, κύρια όμως με την οργάνωση του Νιο-Χωριού. Το χωριό αυτό, εκτός του ότι είχε δυναμική οργάνωση του ΕΑΜ, ήταν κοντά στο Σαμώνα και η μετάβασή μου εκεί ήταν πολύ εύκολη. Στο Νιο-Χωριό, τόπο συναντήσεως είχαμε καθορίσει το ύψωμα, πάνω από το χωριό, κοντά στο νεκροταφείο. Εκεί συναντούσα ένα από τους Μακριδάκηδες (Δημήτρη, Μαθιό, Γιώργη, στελέχη του αγώνα) ή και όλους μαζί, οι οποίοι

και μου έδιναν ό,τι προοριζόνταν για το αντάρτικο. Αλλά και με τις οργανώσεις των άλλων χωριών είχαν συχνή συνεργασία. Στενότερη επαφή είχα με την οργάνωση του χωριού Ραμνή, όλοι οι κάτοικοι του οποίου είχαν δοθεί ολόψυχα στον αντιστασιακό αγώνα. Στο σπίτι του με φιλοξενούσε πάντοτε ο Γιώργης Γεωργουδάκης (Κιργιάς) δυναμικό στέλεχος του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ. Από τότε μιας συνδέσεως στενή φιλία μέχρι την ημέρα που έφυγε από κοντά μας.

Επίσης πολλές φορές συναντούσα το Γιάννη Λιονάκη, ανώτερο στέλεχος της οργάνωσης από το Γαβιολόχο, και συμμαθητή μου στο Γυμνάσιο Βάμου. Κάποτε ήλθε στο Σαμώνα και μου είπε ότι έπρεπε να πάω στο χωριό Βάμος, για να παραλάβω αριθμό Ρώσων αιχμαλώτων, οι οποίοι ήταν στην υπηρεσία των Γερμανών και ήθελαν να τους εγκαταλείψουν. Μου είπε μάλιστα ότι θα δοκιμάζα μια ωραία έκπληξη. Τόπο συναντήσεως μου όρισε ένα σημείο μεταξύ του Βάμου και της συνοικίας των Τσικολιανών. Πράγματι πήγα εκεί την καθορισμένη ημέρα και ώρα (νύκτα) και βρήκα άλλο συμμαθητή μου να με περιμένει. Το Σταμάτη Τζανουδάκη από το Βάμο (κατόπιν διακεκριμένο δικηγόρο στην Αθήνα, που δυστυχώς είναι χρόνια που έχει φύγει από κοντά μας).

Η συνάντησή με το Σταμάτη ήταν πραγματικά έκπληξη, γιατί δεν ε γνώριζε ο ένας τη συμμετοχή του άλλου στην αντίσταση. Η επιχείρησή όμως αυτή δεν απέδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα, γιατί μόνο ένας Ρώσος αιχμάλωτος κατόρθωσε να δραπετευθεί και να τον πάρω μαζί μου.

Στην συνεργασία είχα επίσης με τους Γαβριήλ Παπαδάκη, Μανόλη Πατεράκη και Παύλο Νυσταζάκη στέλεχη των οργανώσεων Κάμπον, Κατωχωρίου και Κοινόπουλων της επαρχίας Κυδωνίας, αντίστοιχα, τους οποίους συναντούσα συχνά για την οργάνωση του αγώνα και τη βοήθειά τους στην αντάρτικη ομάδα του ΕΛΑΣ. Στην ομάδα του ΕΛΑΣ εντάχθηκα μόνιμα το Φεβρουάριο του έτους 1994. Σύνδεσμοι της ομάδας με τις οργανώσεις των Χανίων και της Επαρχίας Αποκορώνου ανέλαβαν άλλοι συναγωνιστές.

β. Τα καταφύγια της ομάδας

Η ομάδα μας δεν είχε βέβαια μόνιμη έδρα. Τα στέκια μας ήταν κυρίως οι βουνοπλαγιές των Λευκών Ορών, πάνω από τα χωριά Μελιδόνη, Ραμνή, Κάμπο, Δρακόνια, Θέρισσο και Λάκκοι. Τα μέρη αυτά ήταν πρόσφορα τόσο για παραμονή, όσο και για διαφυγή σε περίπτωση κινδύνου. Και ήταν πρόσφορα για παραμονή γιατί υπήρχαν άφθονα νερά και δάση, ο εφοδιασμός μας σε τρόφιμα ήταν εύκολος, λόγω των δυναμικών στοιχείων, που πλαισιώναν τις οργανώσεις των παραπάνω χωριών, αλλά και γιατί οι βοσκοί, που είχαν τα γιδοπρόβατά τους στις εκεί τοποθεσίες, μας έβλεπαν ως φύλακες και συμπαραστάτες. Η ζοοκλοπή, το μεγάλο αμάρτημα των ορεισίων κρητικών, είχε περιοριστεί σημαντικά, γιατί είχαμε διακηρύξει ότι οι συλλαμβανόμενοι ζοοκλέφτες θα εκτελούνταν επί τόπου και χωρίς καμιά διαδικασία.

Αλλά και η διαφυγή μας από τα μέρη αυτά ήταν πολύ εύκολη, σε περίπτωση ανάγκης, γιατί υπήρχαν πολλές διέξοδοι και οι κίνδυνοι εγκλωβισμού μας ελάχιστοι.

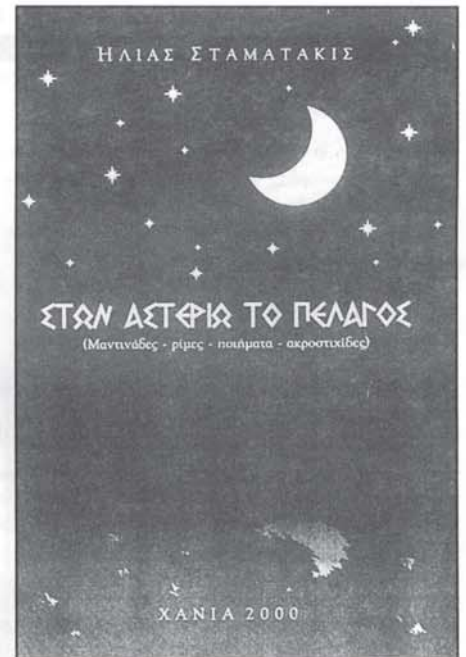
• Ηλίας Σταματάκης

Στων αστεριών το πέλαγος. (Μαντινάδες, ρίμες, ποιήματα, ακροστιχίδες). Χανιά 2000

Άλλος ένας γνήσιος μαντιναδολόγος και προικισμένος ριμαδόρος, ο Ηλίας Σπ. Σταματάκης, εξέδωσε μια πολύ σημαντική συλλογή με μαντινάδες, ρίμες, ποιήματα και ακροστιχίδες, όπως ο ίδιος την χαρακτηρίζει στον υπότιτλο του βιβλίου του.

Για τον ποιητή όμως και το έργο του θα μας τα πε

καλύτερα κι ομορφότερα η γνώσή μας πεζογράφος, κριτικός κι εκπαιδευτικός κ. Κατίνα Χρυσουλάκη-Πάτερου: "Καλαίσθητο και με τη φαντασία του ποιητή του μπορεί να ταξιδεύει με τα όνειρά του στ' άστρα και στο φεγγάρι, είναι το πρώτο βιβλίο του Ηλία Σταματάκη

“Στων αστεριών το πέλαγος”.

Η καλλιτεχνική φύση του συγγραφέα μας ήταν γνωστή τότε και πολλά χρόνια. Τον γνώρισα με τον γλυκό ήχο της φουσαρμόνικας και παρακολούθησα τη συμμετοχή του σε λογοτεχνικούς διαγωνισμούς, κυρίως σε μαντινάδες σαν λαϊκός ριμαδόρος, που έτυχε πολλών τιμητικών διακρίσεων. Χαίρομαι, καθώς απολαμβάνω την ομορφιά των μαντινάδων του βιβλίου του, γιατί περικλείουν στα νοήματά τους μια σπάνια τρυφερότητα, μια γλυκύτατη αγάπη γενικά για τη φύση και τη ζωή και ιδιαίτερα για τον έρωτα.

**“Μιλείς κι ανθιούνε πασχαλιές,
γελάς κι ανθιούνε κρίνα,
γαρέφαλλα και γιασεριά,
σου μοιάζουνε και κείνα”**
-Γλάστρα θα κόμω την καρδιά
μέσα να σε φυτέψω,
για να χορταίνω τ' άρωμα
όντες κι αν το γυρέψω.
-Μ' άστρα κι αγάπη βιόλα μου
φολιά σου 'χω πλεμένη
και η καρδιά καταμεσής,
στέκει και σ' ανημένει”.

Οι λέξεις είναι όλες γνήσιες όπως ακούγονται στην Κρήτη μας, με τη γλώσσα του λαού, με βαθυστόχαστα νοήματα, που προκαλούν συγκίνηση και θαυμασμό και σε κάνουν να πιστεύεις πως δεν χάθηκε, αλλά παραμένει ζωντανή η καλλιτεχνική ρίζα της κρητικής ρίμας.

Στο βιβλίο του Η.Σ. οι ερωτικές μαντινάδες καταλαμβάνουν τις περισσότερες σελίδες, όμως, ο συγγραφέας με τάξη παραθέτει και άλλες πολλές, που αφορούν ποικίλα θέματα, όλα παρμένα απ' τη ζωή και πάντοτε στη λαϊκή έκφραση “της κρητικής ντοπιολαλιάς.”

Ακόμη στο βιβλίο περιέχονται ρίμες, ποιήματα κι ακροστιχίδες με πολλή επιτυχία και στο τέλος γλωσσάρι. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η αφιερωμένη μαντινάδα στη σχετική φωτογραφία του Φάρου στο ενετικό λιμάνι την ώρα που βασιλεύει ο ήλιος που πραγματικά μαγεύει τον άνθρωπο με την ομορφιά του.

**“Κάθε ηλιοβασίλεμα
γράφω μια μαντινάδα
όντε θεωρώ τον φάρο μας
που στέκει σαν λαμπάδα”.**

Το βιβλίο “Στων Αστεριών το Πέλαγος”, είναι έργο ενός ευαίσθητου ανθρώπου, καλογραμμένο και ευχάριστο και εύχομαι να βρει την ανταπόκριση που πρέπει και ο συγγραφέας του να συνεχίζει να προσφέρει και πολλά άλλα που ασφαλώς έχει, γιατί αυτά τα πολύτιμα βιώματα που εκπροσωπούν τις αξίες της ζωής της Κρήτης, είναι απαραίτητα να μένουν για τους νέους και να μη χάνονται.

Ακόμη η καλλιτεχνική επιμέλεια έγινε από τον συγγραφέα και είναι αξιοπρόσεκτη για τις 184 σελίδες του. Ευχαριστώ για την τιμητική προσφορά σε μένα του βιβλίου και περιμένουμε με την ίδια διάθεση να συνεχίσει και να μας δώσει κι άλλα παρόμοια έργα”.

(“Χανιώτικα Νέα”, 28-7-2000)

Στη “Ροδαρά μας” βέβαια, θα ‘χομε τη χαρά να φιλοξενήσουμε, σε κατοπινό φύλλο, λίγες από τις μαντινάδες αυτές, με τα χαρίσματα του παλιού καλού κρητικού στίχου.

• Αντωνία Μηλογιαννάκη

«Ποια μαντινάδα να σου πω...», Χανιά 2000.

Για την ποίηση της Αντωνίας Μηλογιαννάκη και την εκτίμησή που τρέφομε γι’ αυτήν, έχομε γράψει και σε προηγούμενα φύλλα της «Ελευθερόπολης», και έχομε δημοσιεύσει αρκετές από τις εκλεκτές μαντινάδες της. Και χαυρόμαστε ιδιαίτερα σήμερα, καθώς διαπιστώνομε πως «πάντα γλωρή είν’ η ρίζα» ως λέει στον έβδομο «Φωτεινό» του ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης. Αυτό πιστοποιεί η πρόσφατη συλλογή της «Ποια μαντινάδα να σου πω...», για την οποία ένας άλλος ποιητής, ο Δημήτρης Τυράδης, έγραφε μεταξύ άλλων και τα ακόλουθα («Χανιώτικα Νέα», 21-8-2000, σελ. 16)

«Και πάλι χάιδεψε απαλά τις χορδές της πολυκέλαϊδης λύρας της –την λύρα της ευαίσθητης ψυχής της εννοώ- η καταξιωμένη ποιήτρια-μαντιναδόλογος κ. Μηλογιαννάκη Αντωνία, σκορπώντας τους γλυκύτατους ήχους της σε κάθε κρητική και όχι μόνο γωνία. Ήχους αιθέριους, γιομάτους γλυκιά κρητική μουσική που στ’ άκουσμά της ο κάθε κρητικός και κρητικιά κι όχι μόνο νιώθει, αν μη τι άλλο ψυχική ευφορία και θαυμασμό για την δημιουργό τους. Το καινούργιο καλαίσθητο βιβλίο

της παραπάνω συγγραφέως που φέρει τον τίτλο «Ποια μαντινάδα να σου πω» (σελ. 250 – κανονικού μεγέθους), προλογίζει ο Μανώλης Μπαλωμενάκης, μουσικός-παραγωγός, επιμελητής κρητικής παράδοσης. Μεταξύ των άλλων ο κ. Μανώλης Μπαλωμενάκης στον πρόλογο του θα μας δώσει το ακριβές στίγμα της συγγραφέως και θα μας πει: «Η προικισμένη στιχουργός κ. Αντωνία Μηλογιαννάκη, τούτη τη φορά έρχεται πιο ώριμη από τις προηγούμενες και μας παρουσιάζει μαντινάδες –ρίμες- ριζίτικα και πεζά κείμενα, που ξεχειλίζουν από τον ψυχικό της πλούτο και μιλούν την γλώσσα της Κρήτης.

Στη συνέχεια της ανάγνωσης του βιβλίου ο αναγνώστης θα μάθει τι είναι η κρητική μαντινάδα, θα μάθει για τον αυστηρό τρόπο γραφής της κι ένα σωρό άλλα πράγματα γύρω απ’ αυτήν, θα διαβάσει επίσης αναφορές διαφόρων επωνύμων από αρχαιότατων χρόνων μέχρι σήμερα για την μαντινάδα κ.λπ. Στην αρχή του προλόγου της για την μαντινάδα, η ίδια η συγγραφέας, αναφέρει τα εξής λόγια, τα γραμμένα από μια άλλη κρητική αξιοτίμη κυρία κι αρκετά δραστήρια στο χώρο των γραμμάτων την κ. Φ. Σεγρεδάκη. Να τι γράφει η κ. Σεγρεδάκη: Η μαντινάδα είναι η λαλιά τση Κρήτης. Η γ’ εμιλιά τση Κρήτης.

Τελειώνοντας τη ταπεινή τούτη αναφορά μου, για το παραπάνω βιβλίο, ήθελα να προσθέσω ότι ο αναγνώστης εκτός από τις εκατοντάδες μαντινάδες που θα βρει να διαβάσει στην πορεία της αναγνώστης του θα συναντήσει και πολλά ριζίτικα τραγούδια γραμμένα από την ίδια, πάντα στην κρητική διάλεκτο, καθώς και διάφορες αναφορές γύρω απ’ αυτό, όπως και διάφορα άλλα ποιήματά της».

Σ’ επόμενο φύλλο, στη στήλη της «Ροδαράς μας», θα δημοσιεύσομε μαντινάδες από τη νέα αυτή συλλογή της κυρίας Μηλογιαννάκη.

Θα «σφαλιζόμε τούτο το σημείωμα με τη μαντινάδα που ο πρώτος της στίχος έγινε και τίτλος της συλλογής:

**Ποια μαντινάδα να σου πω για τα πολλά σου κάλλη
και ποια μπορεί τόση ομορφιά και μυρωδιά να βγάλει.**

• Κανάκη Ι. Γερωνυμάκη

«Λαογραφικό Σφακιανό Λεξιλόγιο

Ερμηνευτικό» συμπληρωμένο με σκίτσα, Χανιά 1999.

Ο γνωστός λαογράφος, ριμαδόρος και μαντιναδόλογος, αλλά και ζωγράφος ναΐφ, αυτοδίδακτος (η ζωγραφική ναΐφ δεν πρέπει να συγχέεται με τη λαϊκή ζωγραφική), Κανάκης Ι. Γερωνυμάκης, με το «Λαογραφικό Σφακιανό Λεξιλόγιο» του, κάνει μια σημαντική κατάθεση στην ελληνική διαλεκτολογική βιβλιογραφία.

Για το βιβλίο του όμως αυτό, το οποίο προκάλεσε ευμενή σχόλια, θα παραθέσομε απόσπασμα από σχετική βιβλιοπαρουσίαση της χανιώτισσας ποιήτριας και γιατρού Πηνελόπης Ι. Ντουντουλάκη:

Το λαογραφικό-ερμηνευτικό σφακιανό λεξιλόγιο του Κανάκη Γερωνυμάκη περιλαμβάνει μια συστηματική καταγραφή της σφακιανής τοπολαλιάς και προσφοράς στο εισαγωγικό σημείωμα. Η καταγραφή αυτή είναι χρησιμότητα και απαραίτητο συμπλήρωμα του λεξιλογίου που ακολουθεί.

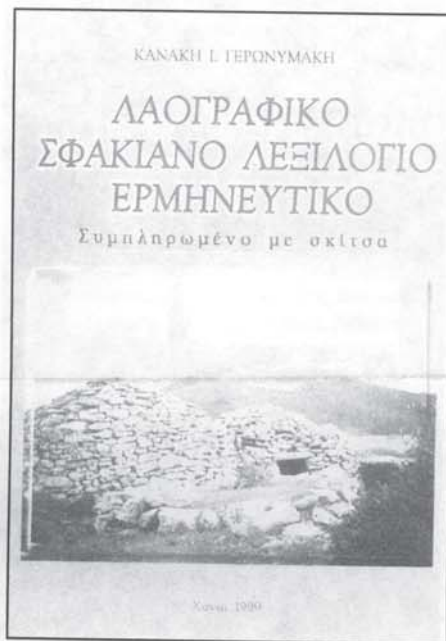
Ο συγγραφέας στον πρόλογο του βιβλίου τονίζει: «Περί τις 2000 λέξεις περιλαμβάνονται στο παρόν βιβλίο. Όλες αυτές τις λέξεις τις έφτασα ζωντανές, όμως πάνω από 330 διαπιστώνω ότι είναι σήμερα νεκρές ή κλινικά νεκρές. Νεκρές χαρακτηρίζω όσες δεν τις καταλαβαίνουν όσοι γεννηθήκανε τα τελευταία 40 χρόνια,

ούτε που θυμούνται να τις άκουσαν ποτέ.

Κλινικά νεκρές χαρακτηρίζω αυτές που πολλοί τις καταλαβαίνουν άμα θα τις άκουσουν, μα κανείς δεν τις χρησιμοποιεί και κατά φυσική συνέπεια θα ξεχαστούν και αυτές οριστικά στις επόμενες μία ή δύο δεκαετίες.»

Όλοι οι Κρητικοί που κρατούν κάποιες αναμνήσεις από τον τόπο της ρίζας τους διατηρούν ασφαλώς και την ακουστική μνήμη, τον αντίλαλο της τοπολαλιάς η οποία ανάγεται, ως επί το πολύ, στην αρχαιότητα. «Γλακκώ», «(μ)πέμπο», «θωριό», «ταχιά», «κρούψη» λέξεις που ακόμα σήμερα ακούγονται, έστο κι αν κινδυνεύουν τον πυρήνα της γλώσσας που δημιουργήθηκε στον ελληνικό χώρο χιλιάδες χρόνια πριν.

Το βιβλίο συμπληρώνουν σκίτσα του συγγραφέα, στα οποία είναι εντυπωσιακή η σχεδιαστική άνεση. Παρουσιάζονται και περιγράφονται αναλυτικά χαρακτηριστικές εικόνες από την καθημερινή ζωή της ορεινής Κρήτης (οικιακές, αγροτικές, κτηνοτροφικές ασχολίες, το σφακιανό σπίτι, η αίθουσα διδασκαλίας του σχολείου κ.λπ.). Όσο για την αμεσότητα και τη ζωντάνια της γρα-

φής, στοιχείο που προσδίδει ιδιαίτερη αξία στο ερμηνευτικό μέρος του λεξικού, παραθέτομε μικρά ενδεικτικά αποσπάσματα «ανυπαίτητος» είναι το αλτ που μπορεί να πει κανείς, όταν θα δει κλέφτες στο σπίτι του ή στο κοπάδι του και άμα κρατά αυτός τουφέκι «Ανυπαίτητος γιατί σουδωκα φωθλιά». Μην κάμεις δηλαδή καμιά κίνηση, μα σημαίνει και ξένοιαστος, ήσυχος...»

Αλλού διαβάζομε: «κιάαμε=1) όταν θα πούνε σε κανένα κάτι που θα το ήθελε μα δε το πιστεύει. Το κιάαμε τονίζεται στην παραλήγουσα και το α είναι λίγο παρατεταμένο. Έστο θα του πούνε ότι το λάδι επήρε μεγάλη αύξηση. Θα το ήθελε μα δεν το θεωρεί πιθανό και λέει κιάαμε. 2) όταν έστο θα πει ο ταχυδρόμος στο συνταξιούχο: «να 'ρθεις θέλεις να πάρεις τα λεφτά σου;» αυτός τότε θα πει «κιάαμε!!!».

Κι αλλού: «ράσσο» τρέχο με προθυμία και κάνω κάτι. «Ράξετε, ούλοι κι ούλοι να βουηθήξετε να ξεμπερδέφομε από φτον, το βάσανο». Αρχ. Ελλ. αράσσο= δρο, ορμό.

Ένα βιβλίο που μας θυμίζει, με τον καλύτερο τρόπο, τον πλούτο και την ομορφιά της Ελληνικής γλώσσας, την ιστορία και τη φυσιογνωμία του τόπου μας. Θερμά συγχαρητήρια στο συγγραφέα, από τον οποίο περιμένουμε το επόμενο έργο του, με θέμα «Παροιμιακές μαντινάδες τση Κρήτης».

(«Χανιώτικα Νέα», 8-8-2000)

• **Ελληνική Εταιρεία Θυματολογίας**
Το περιβάλλον ως θύμα και η προστασία
 του. Αθήνα 2000.

Η Ελληνική Εταιρεία Θυματολογίας, το λαμπρό αυτό σωματείο έχει δεκαπενταετή πλέον ιστορία και δράση θυμαστική.

Πλαισιωμένη από επιφανείς επιστήμονες (νομικούς, δικηγόρους, δικαστικές, παιδαγωγούς) που έχουν «παντ' ανοιχτά, πάντ' άγρυπνα τα μάτια της ψυχής» τους σε κάθε προσβολή και κακοποίηση αδύναμου και ανυπεράσπιστου ανθρώπου, αλλά και του περιβάλλοντος του ανθρώπου, μας ταρακουνά συχνά και μας ξυπνά από τη νάρκωση, τη μακαριότητα και την αναλγησία της καταναλωτικής μας ευημερίας, και μας θυμίζει το χρέος μας ως μελών πολιτισμένης κοινωνίας, να στρατευθούμε για την αποτροπή, την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος, και την προστασία του θύματος.

Ψυχή της Εταιρείας είναι ένας «δικός» μας, αποκο-

ρωνιώτης άνθρωπος, ο διδάκτωρ της Εγκληματολογίας Εμμανουήλ Ανδριανάκης, ο οποίος είναι και πρόεδρος της. Και πολύτιμο στέλεχος της ένας άλλος, «δικός» μας άνθρωπος κι αυτός, ο γνωστός παιδαγωγός, διδάκτωρ της Ψυχολογίας και Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Νικόλαος Πετρούλακης.

Ενδεικτικό στοιχείο της δραστηριότητας της Εταιρείας, είναι και οι εκδόσεις της, από το 1987 ως σήμερα:

1. Το παιδί ως θύμα, 1987.
2. Η βία στην οικογένεια, 1990.
3. Σχέσεις θύματος-δράστη από θυματολογικής σκοπιάς, 1991.
4. Τα παιδιά στην κόψη του ξυραφιού (τα αθώα θύματα του καιρού μας), 1991.
5. Η ηθική και κοινωνική ευθύνη του θύματος στα εγκλήματα κατά της περιουσίας, 1993.
6. Εικόνες από το χώρο του Δικαίου στην αρχαιότητα: Κοινωνιολογική-παιδαγωγική και θυματολογική προσέγγιση, 1996.
7. Η συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην πρόληψη της θυματοποίησης από το έγκλημα, 1997.
8. Το περιβάλλον ως θύμα και η προστασία του, 2000.

Η τελευταία έκδοση της Εταιρείας «Το περιβάλλον

ως θύμα...» περιλαμβάνει τις εισηγήσεις πέντε εκλεκτών επιστημόνων: Εμμ. Ανδριανάκη: «Το περιβάλλον ως θύμα και η προστασία του» (γενική εισήγηση).

Γεωργ. Σταθά, Αρεοπαγίτη: «Νομική προστασία του περιβάλλοντος».

Παναγ. Χριστινιάκη, Αναπλ. Καθηγήτη Πανεπιστημίου Αθηνών: «Το περιβάλλον ως θύμα, θεολογική προσέγγιση».

Νικολ. Πετρούλακη, «Αειφόρος ανάπτυξη και περιβαλλοντική εκπαίδευση».

Ορφέα Περίδη, Διδάκτορα, ειδικού ιατροδικαστικού υγειολόγου, «Το περιβάλλον και η υγεία».

Καταχωρούμε πιο κάτω το «Εισαγωγικό σημείωμα» του καθηγητή της Εγκληματολογίας Γ.Ι. Πανούση:

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ
ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΝΟΥΣΗ

Η μόλυνση και γενικότερα η «βλάβη» του περιβάλλοντος αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα της Οικονομικής Θυματολογίας και καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την προληπτική λειτουργία των μηχανισμών αντεγκληματικής πολιτικής και τη δράση των θεσμών κοινωνικής προστασίας. Η ευθύνη επιμερίζεται σε όλους τους φορείς.

Τόσο στο Κράτος και στην τοπική κοινωνία όσο και στους επιστήμονες / ερευνητές.

Ανεξάρτητα από το είδος (π.χ. οικολογική, τεχνολογική, πολιτιστική καταστροφή) ή τη διάρκεια της βλάβης που υφίσταται το φυσικό ή γεωγραφικό περιβάλλον, οι ψυχολογικές επιπτώσεις από την καθημερινή βίωση της υποβάθμισης του είναι σημαντικές. Όταν αποσταθεροποιείται ο ένας από τους δύο παράγοντες ισορροπίας του ανθρώπου είναι σχεδόν βέβαιο ότι «μύρια κακά έπονται».

Οι εισηγήσεις των εκλεκτών επιστημόνων που περιλαμβάνονται στον τόμο αυτό, όχι μόνο καταδεικνύουν την ιδιαίτερη ευαισθησία και γνώση του αντικείμενου, αλλά κυρίως υπογραμμίζουν το χρέος των εγκληματολόγων / θυματολόγων που δεν είναι άλλο από μια ριζοσπαστική αναθεώρηση των απόψεων και των πρακτικών που αφορούν το περιβάλλον.

Η θυματοποίηση του περιβάλλοντος οδηγεί αμετάκλητα στη θυματοποίηση όλων μας. Άρα, σεβόμενοι και προστατεύοντας το περιβάλλον στην ουσία προσθέτουμε νόημα και περιεχόμενο στην ποιότητα της δικής μας ζωής και της ζωής των παιδιών μας.

Ο τόμος αυτός πρέπει να διακινήθει σε όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες και τους εμπλεκόμενους φορείς ώστε να καταστεί ένα είδος «κώδικα αυτοδέσμευσης».

Γιάννης Απ. Πανούσης
 Καθηγητής Εγκληματολογίας

• **Νικόλαος Ανδρ. Μαρκάκης**
«Τα περασμένα». Χανιά, Μάιος 2000.

Για το έργο του Νικόλα Μαρκάκη, την αξία και την πολλαπλή του σημασία, έχω γράψει σε προηγούμενο φύλλο της «Ελευθερόπολης». Με το πρόσφατο μάλιστα βιβλίο του, «**Τα περασμένα**», το οποίο παρουσιάζουμε σήμερα, διαπιστώνω με χαρά πως διατηρεί πάντα το κέφι του, και πως η συγγραφική του φλέβα είναι ανεξάντλητη. Θα παραθέσω πιο κάτω ένα από τα αφηγήματα του νέου βιβλίου του συγγραφέα μας, αν και δεν είναι από τα καλύτερα και τα αντιπροσωπευτικότερα της γραφής του. Το διαλέξαμε όμως γιατί είναι μικρό, ανταποκρίνεται δηλαδή στα μέτρα του περιορισμένου χώρου της εφημερίδας. Αλλά είναι και... αρμενιανό, κι έτσι δικαιούται ευνοϊκότερης υποδοχής και δεξιώσεως στην

«εφημερίδα των αρμενιανών»!

Φίλε Νικόλα, να ζεις σαν τα ψηλά τα μπρονιερίτικα βουνά. Και να μάσε διηγάσαι για κείνα τα δύσκολα, μ' ανθρώπινα χρόνια τα παλιά.

Η ΧΗΡΑ ΚΑΙ Ο ΓΑΜΠΡΟΣ

Ένα απόγευμα μια παράε πήγαμε στο χωριό Αρμένους Αποκορώνου, να επισκεφθούμε εκεί κάποιο συγγενή μας που είχε πρόσφατα παντρευτεί.

Μας καλωσόρισαν και με ευχαρίστηση μας υποδεχτήκανε, και αμέσως αρχίσανε να ετοιμάζουν φαγητά για να στρώσουνε τραπέζι.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΔΡ. ΜΑΡΚΑΚΗ

"ΤΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ"

ΧΑΝΙΑ ΜΑΪΟΣ 2000.

Μαζί με το ανδρόγυνο κατοικούσε και η μητέρα της κοπέλας, ηλικιωμένη και χήρα από πολλά χρόνια. Ξαφνικά όπως καθόμαστε εμείς οι επισκέπτες, η μητέρα της κοπέλας απευθυνόμενη προς εμένα που ήμουνα ο μόνος που εγνώριζε, γιατί είχα ανακατευτεί στο προξενικό της κόρης της, μου λέει: «Πες μου εδά συμπεθερε ποι οι είναι ετουτοιné οι γί άλλου». Της αράδιαξα έναν έναν με τα ονόματά τους, κι εκείνη έλεγε «με το καλό». Όταν της σύστησα τον τελευταίο, που ήτανε πρώτος μου εξάδερφος και θεός του γαμπρού της, πετάτε ο γαμπρός της ο Νίκος και της λέει: «Γαμπρό σου τουε φέρανε ετουτονά, αρέσει σου;» Θηρίο γίνεται αυτή και άρχισε να διαμαρτύρεται λέγοντας: «Κακό και κακοντόπαθα, ωφέ παιδί μου, ντα είπα σας εγώ πως θέλω άντρα; Γιάντα τα κάνετε τουτανά;» Γέλια όλοι γέλια και ο τάχα γαμπρός, που της έλεγε: «Εγώ συμπεθερα είμαι παντρεμένος και έχω γυναίκα και μην ακούεις είντα λένε τούτοινε οι κουζουλοί».

Αυτή όμως είχε πάρει καιρό, είχε αναστατωθεί, και ξαφνικά μπάινει και η κόρη της και ρίχνει λάδι στη φωτιά λέγοντας τση: «Πάρε τονε μαμά που είναι πολύ πλούσιος μα δεν πειράζει» Αμέσως εκείνη έγινε μαρούτι, όπως λένε, και με δυνατές φωνές διαμαρτυρότανε για το περιστατικό.

Περίπου μια ώρα κράτησε αυτή η σκηνή και όταν στρώθηκε το τραπέζι όλοι την παρακαλέσανε να καθήσει να φάμε και ότι αυτό έγινε για αστείο. «Κακά αστεία είναι αυτά και μην τα κάνετε γιατί είναι ντροπή και αμαρτία» Και αφού ηρέμησε φάγανε όλοι μαζί και έληξε η παράσταση. ♦

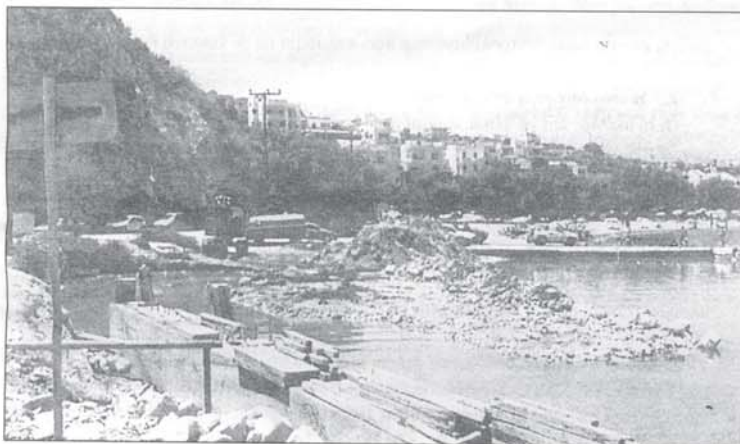
Προχωρούν με ικανοποιητικό ρυθμό τα αναπτυξιακά έργα στο Δήμο Αρμένων

Στο τελικό στάδιο της ολοκλήρωσής του, βρίσκεται ο Βιολογικός Καθαρισμός των Καλυβών, ενώ την ίδια στιγμή προχωρούν οι εργασίες στο λιμάνι της περιοχής. Ο Δήμος Αρμένων μελετά απ' την πλευρά του τις δυνατότητες αξιοποίησης του ορεινού του όγκου.

Τα παραπάνω τόνισε ο δήμαρχος Αρμένων κ. Παυτελής Καραγιαννάκης, ερωτηθείς σχετικά με την πορεία μια σειράς έργων, τα οποία βρίσκονται στο στάδιο της υλοποίησης ή του σχεδιασμού.

ΕΤΟΙΜΟΣ Ο ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ

Πρωταρχικό έργο -"έργο ζωής και πνοής" το χαρακτήρισε ο δήμαρχος- είναι ο Βιολογικός Καθαρισμός, που αναμένεται να ξεκινήσει την λειτουργία του το Φθινόπωρο, συγκεντρώνοντας στην αρχή τα λύματα των Καλυβών, αλλά με βαθμιαίο στόχο αργότερα να εξυπηρετεί και άλλα δημοτικά διαμερίσματα. "Σαν έδρα του

ΤΟΝΩΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ

Άλλο σημαντικό έργο για την περιοχή είναι το λιμάνι, για το οποίο και έχουν δαπανηθεί 58 εκ. μέχρι στιγμής από τα 220 που προβλέπονται. "Το λιμάνι θέλουμε να το φτιάξουμε έτσι ώστε να τονωθεί η τουριστική κίνηση της περιοχής. Οι εργασίες που γίνονται αυτή τη στιγμή περιλαμβάνουν εκβάνδυση, προστασία από τον κυματισμό, ειδικές θέσεις, ώστε να μπορούν να βάζουν και να παίρνουν τα σκάφη τους οι παραθεριστές της πόλης και χώρο ώστε να προσεγγίζει τις Καλύβες το καραβάκι που κάνει περιήγηση μέχρι τη Γεωργιούπολη", αναφέρει ο δήμαρχος Αρμένων που σημειώνει και εδώ ότι μολονότι οι εργασίες έχουν ξεκινήσει "εξελλίσσονται με πολύ αργούς ρυθμούς, ώστε να μην προκληθούν προβλήματα στα νερά της θάλασσας και αυτό να έχει συνέπεια στην τουριστική κίνηση. Από τον χειμώνα πιστεύω ότι θα συνεχισθούν σε γρηγορότερους ρυθμούς. Πρέπει βέβαια να πω ότι έχουν δαπανηθεί 60 εκ. από τα 220 και τα υπόλοιπα

χρήματα ελπίζουμε ότι θα τα πάρουμε από το Γ' ΚΠΣ".

ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ

Μια φιλόδοξη μελέτη για την τουριστική ανάπτυξη της ενδοχώρας προγραμματίζει ο δήμος Αρμένων, που όπως λέει ο κ. Καραγιαννάκης "συμπυκνώνει όλη την Κρήτη, καθώς έχουμε παραλίες, πεδιάδα με νερά και ποτάμια, και τον ορεινό ογκο των Λευκών Ορέων." Ο Δήμος Αρμένων βρίσκεται αυτή τη στιγμή στο σχεδιασμό δύο διαδρομών για περιπατητές, που θα αναδεικνύουν τις φυσικές ομορφιές και τα πολιτιστικά μνημεία της περιοχής.

- Η φυσιολατρική διαδρομή θα ξεκινάει από την παραλία των Καλυβών και διαμέσου των πηγών του Στύλου και των πηγών των Αρμένων, θα επιστρέφει ξανά στην παραλία.

- Η πολιτιστική διαδρομή θα ξεκινά από τις πηγές του Στύλου και θα περιλαμβάνει τις περιοχές Σαμωνιά, Κυριακοσέλλια, Χιλιμουδού, Ραμνή, Καρές, Νιο Χωριό και Καλύβες.

Για τη χρηματοδότηση των δαπανών ανάδειξης των δύο αυτών διαδρομών, ο δήμος "θα παλέψει ώστε να μπουν στο Γ' ΚΠΣ" επισημαίνει ο κ. Καραγιαννάκης, που τονίζει ότι ο Δήμος προσπαθεί να διενεργεί έργα σε όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα "και να μην αφήνουμε καμία περιοχή παραπονεμένη".

Γιώργος Κώνστας
"Χανιώτικα Νέα", 29 Ιουλίου 2000

Τ' Αρμενιανάκια μας πάλι πρώτα

Δεν προλαβαίνομε να μετρούμε πρωτιές οι Αρμενιανοί και να καμαρώνομε τ' αρμενιανάκια μας, το νέο, φρέσκο και δυνατό αίμα του χωριού μας.

Ο λόγος σήμερα για τον Αντώνη Εμμ. Προστακή, και την Σμαράγδα Παναγ. Μανταδάκη.

ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΧΑΝΙΩΝ Ο ΑΝΤΩΝΗΣ ΕΜΜ. ΠΡΟΣΤΑΚΗΣ

Ο Αντώνης Προστακής σπούδασε στη Σχολή Αξιωματικών της Αστυνομίας, απ' όπου αποφοίτησε το 1980 ως Ανθυπομπαίραρχος. Είναι επίσης απόφοιτος της Αστυνομικής Ακαδημίας Αθηνών, και έχει παρακολουθήσει ειδικά σεμινάρια (αντιμετώπισης ναρκωτικών, τρομοκρατίας, κ.λπ.).

Από το 1980 υπηρέτησε ως Διοικητής σε διάφορες υπηρεσίες (Αστ. Τμ. Ιεράπετρας, Ανωγειών, Βιάνου, Κισάμου, Σχολής Αστυνομίας Ρεθύμνου), διέτελε καθηγητής σε δοκίμους, Διοικητής Τροχαίας και Αγορανομίας Χανίων, και έλαβε μέρος σε δύσκολες επιχειρήσεις σύλληψης επικίνδυνων κακοποιών. Για τη δράση του έχει επαινεί και παρασημοφορηθεί, ενώ πρόσφατα (1-6-2000) προήχθη στον βαθμό του Αστυνομικού Υποδιευθυντού κατ' εκλογήν, και ετοποθετήθη ως Υποδιευθυντής της Αστυνομικής Διεύθυνσης Χανίων. Η "Ελευθερόπολις" εκφράζει τη χαρά της γι' αυτήν την επιτυχία ενός ακόμη παιδιού του χωριού μας, που προάγεται και τοποθετείται ως υποδιευθυντής μιας τόσο υπεύθυνης και απαιτητικής θέσης. Και του εύχεται κάθε προκοπή.

ΛΕΚΤΩΡ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ Η ΣΜΑΡΑΓΔΑ ΠΑΝ. ΜΑΝΤΑΔΑΚΗ

Για τη Σμαράγδα έχουμε ήδη γράψει αναλυτικά για τις σπουδές της και το έργο της στο φύλλο αρ. 15 της "Ελευθερόπολις" με αφορμή την έκδοση του νέου βιβλίου της "Η μυστική Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας", το οποίο απέσπασε, όπως και τα προηγούμενα, ευνοϊκές κριτικές.

Η Σμαράγδα Μανταδάκη, διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης από το 1998, εκλέχτηκε φέτος παμψηφεί Λέκτωρ του Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Η "Ελευθερόπολις" εκφράζει τη χαρά της για τη νέα αυτή αναγνώριση των ικανοτήτων της, και της εύχεται κάθε προκοπή.

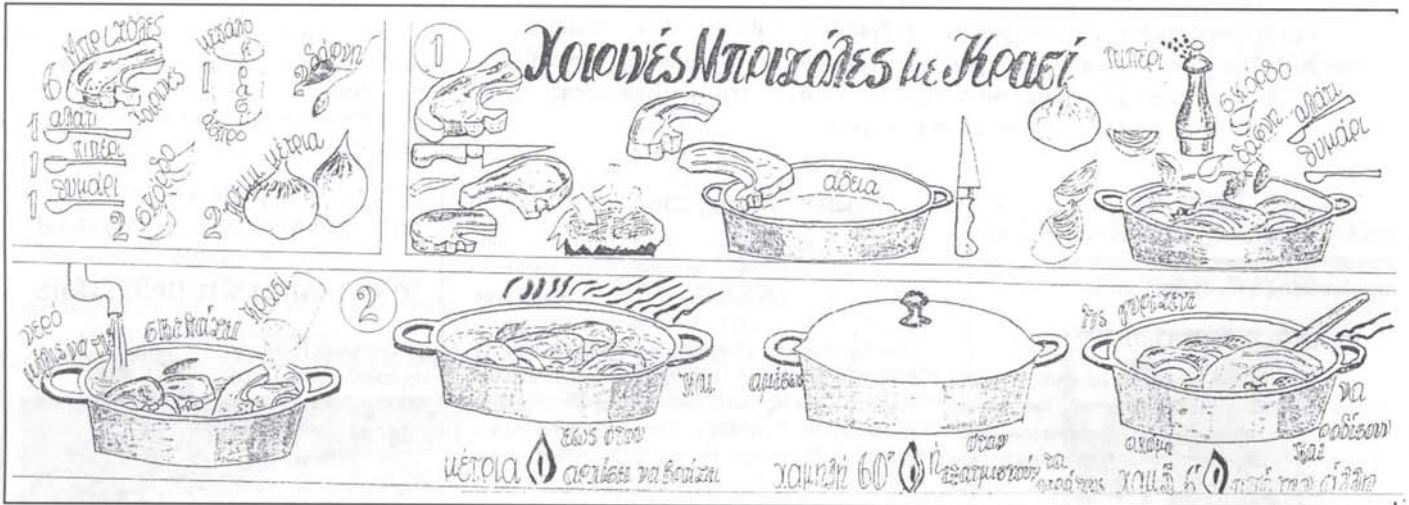

Δήμου, είχαμε δώσει ιδιαίτερη σημασία στο Βιολογικό των Καλυβών και αυτό γιατί κάθε χρόνο συγκεντρώνεται εδώ πάρα πολύς κόσμος", λέει ο κ. Καραγιαννάκης που υπογραμμίζει ότι ο Βιολογικός Καθαρισμός "είναι το υπ' αριθμόν ένα έργο, το οποίο πρέπει να τελειώσει στην περιοχή μας, θα το είχαμε τελειώσει από τον Ιούνιο, αλλά για να μην διαταράζουμε την τουριστική περίοδο, διακόνημα για λίγο τα έργα. Πιστώσεις, όμως, υπάρχουν και θα τα συνεχίσουμε μόλις τελειώσει η τουριστική σεζόν, δηλαδή τον Οκτώβριο. Θα διατεθούν 300 εκ. για τις τελευταίες εργασίες και τον Οκτώβριο, Νοέμβριο, ή το πολύ τον Δεκέμβριο, αν δεν υπάρξουν κάποια τεχνικά προβλήματα θα λειτουργήσει κανονικά". Με το ξεκίνημά του ο Βιολογικός θα έχει πλήρη κάλυψη στο δημοτικό διαμέρισμα των Καλυβών, ενώ η επέκτασή του δικτύου θα συνεχιστεί και προς Αρμένους και Στύλο για την προστασία των πηγών που υπάρχουν σε αυτές τις περιοχές.

Αναφορικά με κάποιες αντιρρήσεις που διατυπώθηκαν από ξενοδόχους της περιοχής σε ρεπορτάζ των "Χ.Ν." για τις Καλύβες, σχετικά με την επιλογή του σημείου εγκατάστασης του βιολογικού, δίπλα στο λιμάνι ο κ. Καραγιαννάκης σημειώνει ότι μολονότι "την τοποθεσία αυτή τη διάλεξαν οι πρώην κοινοτάρχες των Καλυβών και αυτοί έχουν την ευθύνη της απόφασης, θεωρώ ότι με τα σύγχρονα μέσα απόσπησης και γενικότερα με το σπουδαίο έργο που έχει γίνει, δεν θα δημιουργηθεί κάποιο πρόβλημα. Αν υπήρχε καλύτερος χώρος στην ενδοχώρα, καλό θα ήταν να αναφέρονταν τότε και όχι εκ των υστέρων".

Η Αρμενιανή κουζίνα

Χοιρινές μπριζόλες με κρασί

Σημείωση για τη σχεδιασμένη συνταγή.

Αυτή η συνταγή δεν παρουσιάζει καμιά δυσκολία στην εκτέλεση. Θα σας τονίσω μόνο πως πρέπει ν' αφαιρέσετε τα πολλά λίπη που θα τους αφήνουν συνήθως οι χασάπηδες για να αυξήσουν το βάρος τους. Αν όλα αυτά τα λίπη μπουκ στην κατσαρόλα, η λίγη σάλτσα που θ' απομείνει μετά το ψήσιμο δεν τρώγεται.

Μπορείτε ακόμη, μετά που θα βγάλετε τις μπριζόλες απ' την κατσαρόλα, να την ξαναβάλετε στη φωτιά και να ρίξετε μέσα ένα ποτηράκι κρασί. Θα το αφήσετε να πάρει μια-δυο βράσεις και θα ξύσετε τον πάτο της κατσαρόλας για ν' ανακατευτούν οι νόστιμες ουσίες, που είχαν κολλήσει στο βάθος με το κρασί. Θα έχετε, έτσι, μια νόστιμη μικρή σάλτσα.

Σας δίνω και μερικές εύκολες παραλλαγές της ίδιας συνταγής.

1. Η ίδια συνταγή με κόκκινο κρασί:

Η εκτέλεση είναι ακριβώς η ίδια. Μόνο που αντί για θυμάρι και δάφνη θα

βάλετε ένα κλωνάκι δεντρολίβανο που πάει καλύτερα με το κόκκινο κρασί.

2. Η ίδια συνταγή στο φούρνο:

Οι αναλογίες και τα υλικά παραμένουν τα ίδια. Για να μην έχετε, όμως, χάσιμο χρόνου, βάλτε πρώτα το σκεύος σας πάνω στη φωτιά και, μόλις αρχίσει το βράσιμο, κατεβάστε το στο φούρνο, που θα έχετε προθερμάνει. Η κατσαρόλα σας θα μείνει σκεπαστή για 40 λεπτά περίπου και η θερμοκρασία του φούρνου θα είναι μέτρια προς το χαμηλό και θα διαρκέσει 75 περίπου λεπτά.

Το πλεονέκτημα του ψήσιματός τους στο φούρνο είναι πως μπορείτε να ψήσετε περισσότερες μπριζόλες, μια και θα τις βάλετε σε ταψί που θα σκεπάσετε όπως-όπως μ' αλουμινόχαρτο, επειδή δε χρειάζεται να είναι ερμητικά κλεισμένες.

Η συνταγή αυτή, καθώς και τα σχέδια είναι του πολυτάλαντου αξέχαστου χωριανού μας ΣΤΕΛΙΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ, και προέρχεται από το βιβλίο του «Εκατό και... Χειμωνιάτικες εναλλακτικές συνταγές», Αθήνα 1989, σελ. 88-89.

ΔΩΡΕΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Για τις ανάγκες του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου προσέφεραν:

Εις μνήμη, και αντί στεφάνων, της **Ξανθίπης Μιχ. Πολυχρονάκη** τα ανήψια της **Γεώργιος και Μαρία Βουτσαδάκη, Μιχαήλ και Αικατερίνη Βουτσαδάκη και Βασίλειος και Όλγα Γζάρα**, προσέφεραν το ποσόν των 50.000 δρχ.

Στη μνήμη του εγγονού τους **Ανδρέα Κωνσταντίνου Προεστάκη** ο κ. **Ανδρέας και Ευτυχία Προεστάκη** προσέφεραν 20.000 δρχ.

Στη μνήμη του θείου του **Βασιλείου Κουρομιγελάκη** ο κ. **Παύλος Κουτσουπάκης** προσέφερε το ποσόν των 20.000 δρχ.

Στη μνήμη **Βασιλικής Μανταδάκη** προσέφεραν τα παιδιά της 40.000 δρχ.

Στη μνήμη, και αντί στεφάνων, του στρατηγού **Γεωργίου Κουρομιγελάκη** προσέφεραν τα ανήψια και οι συγγενείς του

Παύλος και Γεωργία Κουτσουπάκη	15.000 δρχ.
Μιχαήλ και Χριστίνα Θεοφίλου	15.000 δρχ.
Χαράλαμπος Φρεσκάκης	15.000 δρχ.
Τιμοθέων και Χρυσούλα Μαμαλουκάκη	15.000 δρχ.
Βασίλειος Κουρομιγελάκης Ιατρός	20.000 δρχ.
Γεώργιος Νικ. Κουρομιγελάκης	15.000 δρχ.
Ελευθέριος Κουρομιγελάκης	20.000 δρχ.
Γεώργιος Μιχ. Κουρομιγελάκης	10.000 δρχ.
Χρυσή Μιχ. Κουρομιγελάκη	10.000 δρχ.

Για τις εργασίες αναστήλωσης του Ιερού Ναού Αγίου Ιωάννου προσέφεραν:

Ιωάννης Πολυχρονάκης	20.000 δρχ.
Αρτεμισία Παπαγιαννάκη	20.000 δρχ.
Ανώνυμη κυρία	10.000 δρχ.
Αντωνία Σπανουδάκη	
εις μνήμη του συζύγου της Νικολάου Σπανουδάκη	10.000 δρχ.
Μαργαρίτα Βιριράκη-Θεοδοσιάκη	
εις μνήμη του συζύγου της Δημητρίου Θεοδοσιάκη	15.000 δρχ.
Ελένη Βιριράκη	10.000 δρχ.
Ευαγγελία Νικολάου	10.000 δρχ.

Η οικογένεια του κ. **Αλέξανδρου Καλλιβρετάκη** δικηγόρου δώρισε μια μεγάλη βυζαντινή εικόνα του Προφήτη Ηλία στον ιερό ναό Πρ. Ηλία.

Ανώνυμη Κυρία προσέφερε 50.000 δρχ. για τις εργασίες αναστήλωσης του Ιερού Ναού Αγίου Ιωάννου και 50.000 δρχ. για τις ανάγκες του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου.

Το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο της ενορίας Αρμένων ευχαριστεί θερμά τους ως άνω δωρητές.

Για το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
παπα Μανώλης Νικολακάκης

«Εν Νίππω...»

Αναφορά στο «γραμματσάκι» του Χαράλαμπος Μπουρνάζου

Μια από τις καλά καλές εφημερίδες που εκδίδουν οι πολιτιστικοί σύλλογοι των χωριών μας, ίσως η καλύτερη, είναι η «Ελευθερόπολις». Η εφημερίδα των Αρμενιανών. Των απανταχού υποθέτω, αφού μπορεί επίσημα, όπως αναγράφεται στην... ταυτότητά της, να αποτελεί έκδοση του Συλλόγου Αρμενιανών Χανίων «Ο Κριτοβουλίδης» με τη συνεργασία του Δημοτικού Διαμερίσματος Αρμένων, ωστόσο κάποια από τα μέλη της συντακτικής επιτροπής, κατοικοεδρεύουν απ' ότι ξέρω, τον περισσότερο καιρό στην Αθήνα, όπως το φίλο μου το Χαράλαμπο το Μπουρνάζο. Είπα Μπουρνάζο, (καλή ανάμνηση, με την ευκαιρία στου... Μπαμπλή το Χάνι, Χαράλαμπε, εδώ το καλοκαίρι) και αυτόματα θυμήθηκα τη γωνιά απ' την οποία αρχίζω πάντα, μόλις φτάσει στα χέρια μου, να διαβάσω της «Ελευθερόπολις». Πρόκειται βέβαια, για όσους ξέρουν την εφημερίδα, για το «γραμματσάκι που γρά-

φει κάθε τρεις μήνες και μας πέμπει ο εκλεκτός αυτός συνεπαρχιώτης μας. Κοντολογίς είναι ένα «γραμματσάκι» ορεκτικό άριστης ποιότητας, για ν' ακολουθήσουν τα πλούσια εδέσματα, κείμενα, που υπάρχουν στις 16 σελίδες της «Ελευθερόπολις». Ένα κείμενο απαραίτητου λόγου μέσα στο οποίο ο Χαράλαμπος Μπουρνάζος, παίζοντας με τις λέξεις λες κι είναι πεντόβολα, αναδεικνύει το σοβαρό πρόσωπο του τόπου μας, έτσι ακέραιο και ωραίο, όπως οι χαρακιές των εποχών και οι ανεμικές των τόπων το δημιουργήσαν. Βεβαίως για τσ' Αρμένους των περασμένων και των τωρινών καιρών μιλά ο Χαράλαμπος, όμως οι Αρμένιοι είναι ο κόσμος ούλος! Όπως ο κόσμος ούλος είναι για παράδειγμα η Σκιάθος! Γιατί το γράφω; Γιατί ο φίλος μου ο Μπουρνάζος έχει τον ειδικό του τρόπο να διηγείται τα πάθια τα αρμενιανά, σαν να 'ναι πάθια του κόσμου κάνοντας μας να γελάμε και να κλαίμε να αφηνόμαστε στη μαγεία των λέ-

ξεων και να σοβαρευόμαστε, να αισθανόμαστε διαρκή αγαλλίαση. Ακολουθώντας κατά γράμμα την πορπατησιά του Αγίου των Γραμμάτων μας, του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Βλάστημος λόγος, θα μπορούσε να πει κάποιος. Συμφωνώ μόνο στην περίπτωση που ο «κάποιος» δεν παρακολουθεί τα «γραμματσάκια». Όσο για την τυχόν ένταση ότι άλλο «διήγημα» και άλλο «γραμματσάκι», άλλα λόγια ν' αγαπιόμαστε. Το ίδιο λογαριάζω εγώ το «καθετί» που με κάνει να αφήνω στην άκρη το οποίο μου πρόγραμμα, προκειμένου να νιώσω το διπλό ασπασμό της μέσα χαράς. Κι αυτή στην προκειμένη περίπτωση δε συμβαίνει μόνο με το «γραμματσάκι», μα και με τ' άλλα γραφόμενα του Χαράλαμπος και των άλλων καλών γραμματικών της «Ελευθερόπολις». Ωστόσο γιατί να το κρύψω, για το «γραμματσάκι», και συγχωρέστε μου την έκφραση, δίνω ρέστα!» ♦

I. ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ

Το παραπάνω κείμενο, γραμμένο από το γνωστό - και διαλεχτό - ποιητή, εκπαιδευτικό και δημοσιογράφο Βαγγέλη Κακατσάκη, δημοσιεύτηκε, με τον ίδιο τίτλο, ως χρονογράφημα στην καλή Αποκορονιώτικη εφημερίδα «Ιπποκορόνιον» - πολλά τα έτη σου δεσποίνη - στο φύλλο του Ιουλίου. Και το θεωρούμε χρέος μας να ευχαριστήσουμε τον φίλο Βαγγέλη, που από τα πρώτα βηματάκια της «Ελευθερόπολις», με στοργή δασκάλου σε δασκαλάκι και μικρό κοπυλάκι, αβγάτο και ακάτεχο από δημοσιογραφίες και δημοσιογραφικά ζέλα και χορός, της συμπαραστάθηκε της ντροπαλής χωριατοπούλας μας στα πορπατουλιματάκια της, λέγοντας τον καλό του λόγο για αυτήν, και γράφοντας τον επανειλημμένα στα «Χανιώτι-

κα Νέα» σε θέση μάλιστα διαβαστερή και τιμητική. Δινοτάς της έτσι κουράγιο στην αποκοτιά της να ξεπιτηρίζει κι όσο από τα 'αρμενιανά χωράφια, και να προβάλλει το μυταράκι του μολιβακιού της στο δυσκολόγραφο δημοσιογραφικό χαρτί και στην πλια δυσκολοπορπάτητη δημοσιογραφική πιάσα.

2. ΒΑΓΓΕΛΗ ΜΟΝΟΣΤΙΒΑΝΕ, ΔΑΣΚΑΛΕ ΠΟΙΗΤΑΡΗ

Όσο για το γέρο γραμματικό μας, που του τα μηνύσαμε (στα λινόφυτα όπου ασκητεύει κάθε καλοκαίρι, παρ'εμά με τα συναζάρια του - ο δαίμονας λέει στα γεράματα του καλογερεύει!) τα γραφόμενα του «Νίππιανού», ως τον αποκαλεί, μας επαγγέλλει με τον μαντατοφόρο που του μπεύγαμε:

— Άστε τονε, μωρέ το μονοσίβανο, μα θα τονε πιτόχω θέλει 'γω οί 'εν Νίππω», γιατί θα βάλλει ται νιπιανούς (Τσουράκιδες, Κακάτσιδες, Μείλιγκοινηδες ...) να μου γιοιρουνητζήσινε και να μου μαδιήσινε ται λίγες τρίζε που μ' απομείναν από τη σκουφίδα. Μα σε πρίμα μαμαπαλιανό γή κανιανό σόχορο, να κυνηγά σκακίους γή σε μοναστήρι, όπου κάνει τον προσκυνητή, τον παρηγορητή και τον ζομολογητή των σεβταλήδων. Κι ύστερα πιάνει και τα γράφει, ό,τι τον εξομολογούντα, στο φύλλο.

— Θα τον απαντήζω και θα σας τονε συγγίρω 'γω, ως συγγίρω με τη γλώσσα τζή η Σπιριδολενιά τον Κονταλάκη. Από 'βραε κι εκείνος τ' όνομά τζή στο χαρτί και την έβγαζε στο μείντάνι, και δεν είχαν από τότες καταλαγιασιό οι γλώσσες του γερόντισσο του χωριού! ♦

Για το Παρθεναγωγείο των Αρμένων

Στα 15^α και 17^α φύλλα της καλής εφημερίδας «Ελευθερόπολις» των Αρμενιανών, ο εκλεκτός συνεργάτης της ίδιας εφημερίδας, ο Χαράλαμπος Μπουρνάζος, δημοσίευσε δυο ωραίες φωτογραφίες με μαθήτριες του παλιού παρθεναγωγείου των Αρμένων και με σχετικά σχόλια για την παρουσία των παιδιών που εικονίζονται σ' αυτές.

Κοίταξα με πολύ προσοχή τα παιδιά και στις δυο φωτογραφίες και διάβασα προσεκτικά τα σχόλια του αρθρογράφου.

Ομολογώ, πως μου δημιουργήθηκαν έντονα ερεθίσματα και έκαμα σκέψεις διάφορες.

Θυμήθηκα, κατ' αρχήν, τη μακαρίτισσα μητέρα μου, η οποία και είχε φοιτήσει σ' αυτό το σχολείο. Έψαξα να τη βρω, να την αναγνωρίσω στις φωτογραφίες ανάμεσα στα παιδιά αλλά αυτό στάθηκε αδύνατον, παρ' ό,τι οι φωτογραφίες είναι αρκετά ευδιάκριτες. Το βάθος του χρόνου σβήνει πολλά. Θυμήθηκα, τα όσα μας έλεγε, όταν μας μιλούσε για τη ζωή της στο παρθεναγωγείο των Αρμένων και για την εν γένει διαμονή της στους Αρμένους. Μιλούσε με τέτοιο θαυμασμό με τέτοια ευχαρίστηση, που λες και τα χείλη της στάζανε μέλι.

Εμείς τα παιδιά της την περάσαμε λέγοντας της «σ' έπιασε πάλι ο οίστρος των Αρμένων!» Και εκείνη μας απαντούσε καμαρωτά «Ναι παιδιά μου. Οι γονείς μου θέλανε να μου μάθουνε γράμματα. Επειδή είχα

μεγάλη έφεση στα γράμματα, με στείλανε σε καλό σχολείο. Που τέτοιο ήτανε το Παρθεναγωγείο των Αρμένων. Δυστυχώς η τύχη δε με βοήθησε, γιατί ο πατέρας μου πέθανε εκείνη τη περίοδο και υποχρεώθηκα να διακόψω.

Ας είναι όμως. Φαίνεται πως το παρθεναγωγείο των Αρμένων ή ήτανε ένα πολυφημισμένο σχολείο, ή παρείχε παιδεία ανώτερης βαθμίδας απ' αυτήν που παρείχανε τ' άλλα σχολεία που υπήρχαν σ' άλλα χωριά του Αποκόρωνου.

Γι' αυτό και παιδιά άλλων χωριών και μάλιστα απομακρυσμένων, όπως γράφει σ' ένα υστερόγραφο του στα σχόλια του ο φίλος Χαράλαμπος, διέμεναν στους Αρμένους σε συγγενικά τους σπίτια, για να φοιτούν στο Παρθεναγωγείο. Όπως ένα παιδί από τον Άγιο Βασίλειο, χωριοδάκι κοντά στην Κοπράνα,, η μητέρα μου από το Βαφέ και προφανώς και άλλα, τα οποία μας είναι άγνωστα. Πρέπει όμως το σχολείο αυτό να ήτανε και πολύ δυνατό. Να έδινε πολλά στους μαθητές του, σε γνώσεις και σε μάθηση. Αν κρίνω από τη μακαρίτισσα τη μητέρα μου, και τις γνώσεις που απέκτησε το χρονικό διάστημα που φοιτήσε στο σχολείο αυτό είναι κάτι το καταπληκτικό. Είχε αποκτήσει, και το σπουδαιότερο, τόση θέληση για διάβαση, αλλά και μάθηση. Εγκυκλοπαιδική μόρφωση τέτοια που παρ' ό,τι η μετέπειτα ζωή της, την έζησε σε απόλυτα αγροτικό περιβάλλον, είχε τέτοια αγάπη στο διάβαση και τη

μόρφωση που σε κάθε ευκαιρία που της εδίδετο μελετούσε. Και είχε μάθει τόσα πολλά, που όταν σε μεγάλη πιά ηλικία ήρθε κι έζησε στην Αθήνα ένιωθε άνετα σε συζητήσεις σ' οποιαδήποτε συντροφιά κι αν βρισκόταν, μορφωμένων ή μη. Φαίνεται όμως πως το Παρθεναγωγείο των Αρμένων έδινε στους μαθητές του και κάτι το πολύ σπουδαίο. Τους μάθαινε, τους ενέπνευε τον τρόπο να διαβάζουν και να αγαπούν αυτό που έκαναν. Δηλαδή ν' αγαπούν το διάβαση, τη μάθηση και γενικά το σχολείο. Κι αυτό ήτανε πολύ σημαντικό. Όταν το άτομο από μικρό αγαπά αυτό που κάνει ότι κι αν είναι αυτό, και ευχαριστείται από τη δουλειά του και αποδίδει στο έργο του. Κι αυτό πιστεύω πως το είχανε πετύχει στο σχολείο αυτό οι διδάσκοντες. Και αυτό το ίδιο πρέπει να συνέβαινε σε μεγάλο βαθμό στο διδακτικό προσωπικό που υπηρετούσε. Οι δάσκαλοι, οι δασκάλες αγαπούσαν τη δουλειά τους και γι' αυτό απέδιδαν τόσο πολύ στο έργο τους.

Πάντως οι φωτογραφίες δείχνουνε πολλά και λένε πολλά. Τα παιδιά τα δείχνουνε όχι μόνο καλοθρεμμένα, καλοντυμένα, καλοχτενισμένα, καλά περιποιημένα, αλλά το σπουδαιότερο για μένα με πολύ ζωντάνια. Τα ολάνοιχτα ματάκια τους, το σπινθηροβόλο βλέμμα τους, το θάρρος τους, το δείχνει.

Αθήνα Ιούλιος 2000.

Γ. Βασιλιαντώνης

24 ΜΙΚΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ενίσχυσαν οικονομικά τις εκδηλώσεις, στη μνήμη Γεωργίου Μιχαηλογιάννη

Για την οικονομική ενίσχυση των εκδηλώσεων, στη μνήμη Γεωργίου Μιχαηλογιάννη, την περίοδο του καλοκαιριού, συγκεντρώθηκαν τα παρακάτω ποσά:

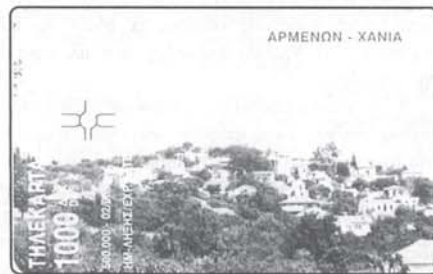
Ανώνυμος	100.000
Τερεζάκης Γεώργιος του Ελευθερίου	20.000
Ανώνυμος	100.000
Ιωάννης και Δημήτριος Βασμουλιάκης	300.000
Λαμπθαάκης Βασίλειος	300.000
Καβρουλιάκης Παντελής	10.000
Ράμνος Ραμνιώτης	20.000
Μπουρνάζος Χαράλαμπος	30.000
Φακίρη Κατίνα	10.000
Γαθανάκης Γεώργιος	10.000
Γαθανάκης Παντελής	10.000
Χαιρετάκη Αικατ. του Αντωνίου (Αθήνα)	20.000
Κουτσουπάκης Κωνσταντίνος	70.000
Τερεζάκης Εμμανουήλ του Ιωάννου	10.000
Μαντωνανάκης Νικόλαος	70.000
Καβρουλιάκης Αντώνιος του Εμμ.	10.000
Χαλβαδάκης Γεώργιος του Βασιλείου	50.000
Χαλβαδάκης Βασίλειος του Γεωργίου	30.000
Στυλιανομανωλιάκης Ιωάννης του Αν.	50.000
Τσιτσιριδής Στρατής	30.000

Σύλλογος τους ευχαριστεί όλους θερμά.

Επίσης ευχαριστεί τον **Γιάννη Παπνιωτάκη του Ανέστη** για τη δωρεά μεταφορά της βάσης και της προτομής του Γ. Μιχαηλογιάννη από την Αθήνα στους Αρμένους, και τον **Στέλιο Χαραλαμπίδη** για τη φωτογραφική κάλυψη των εκδηλώσεων, καθώς και όλους όσοι συνέβαλαν με οποιοδήποτε τρόπο, στην επιτυχία των εκδηλώσεων.

Τηλεκάρτα ΟΤΕ

Στα πλαίσια της προβολής του ωριού μας και με την φροντίδα του συλλόγου μας εκδόθηκε από τον ΟΤΕ, τηλεκάρτα που περιέχει δυο φωτογραφίες, μια γενική άποψη του χωριού μας και την εμπρός όψη του Αγίου Νικολάου. Η σειρά έχει εκδοθεί σε 500.000 αντίτυπα, κοστίζει 1000 δραχμές στον ΟΤΕ, και η χρήση τους στα τηλέφωνα λήγει τον Φεβρουάριο του 2002.

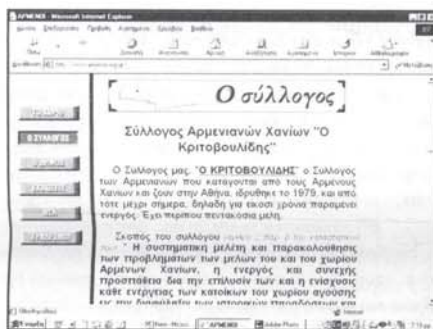
Ενίσχυσαν οικονομικά την εφημερίδα μας

320. Ανδρουλιάκης Αλέξανδρος	10.000
321. Κουτσαντώνη Πόπη	10.000
322. Γιανναράκης Μανώλης	5.000
323. Βιριράκης Δημοσθένης (Αθήνα)	5.000
324. Ανώνυμος	5.000
325. Κοκολιάκη Γεωργία	2.000
326. Καλλιβερετάκη Στέλλα	5.000
327. Λουράκης Μανώλης	5.000
328. Μαντωνανάκη Αναστασία	10.000
329. Πριπάκη Ελισάβετ	10.000
330. Κουρομιχελάκης Λευτέρης	15.000
331. Τερεζάκη Σοφία και Μίκα	15.000
32. Καπριδάκης Γιώργος	5.000
333. Μαντωνανάκης Στέλιος	10.000
334. Πριπάκης Δημήτριος τ. Πρόεδρος Κοινότητας	10.000
35. Νικοϊάου-Καλλιβερετάκη Ευαγγελία	5.000
36. Τσακίρακης Γιώργος	10.000
37. Παρασκευιάκη-Κυριακίδου Μαρία	10.000
338. Μπουλιτσάκη Μαριάνθη	5.000
339. Κουράκης Θόδωρος	5.000
40. Παπνιωτάκη-Ψωμά Τούλα	5.000
341. Μπουντάκης Γιάννης	20.000
342. Βιριράκης Νίκος	3.000
343. Βιριράκη Κορνηλία του Νικ.	5.000
344. Καβρουλιάκης Παντελής	5.000
345. Βιριράκη Κορνηλία του Γεωργ.	5.000
346. Βιριράκης Αντώνης	5.000
347. Βιριράκης Γιώργος	5.000
348. Διονύσιος Αβέρκιος	5.000
349. Κοντορινάκης Γιάννης	5.000
350. Φρεσκάκης Μανούσος	5.000
351. Κουτσουπάκης Κωστής	30.000
352. Ανώνυμος	5.000
353. Γαθανάκης Γιώργος	10.000
354. Γαθανάκης Παντελής	10.000
355. Βαττός Ξενοφώντας	10.000
356. Τερεζάκης Σπύρος	10.000
357. Φακίρη Κατίνα	5.000
358. Αιδ. Παπαδάκης Μάρκος	20.000
359. Ανώνυμος	10.000
360. Χαιρετάκη Αικατερίνη	10.000
361. Μιχαηλογιάννη-Παπαδάκη Ασπασία	50.000
362. Πριπάκη-Κουντάνη Μαρία	5.000
363. Χαιρετάκης Τάσος	15.000
364. Ανώνυμος	5.000
365. Παπαδάκης Γιάννης του Μ.	5.000
66. Παπαδάκης Σπύρος	5.000
367. Καπριδάκης Γιώργος	5.000
368. Ορφανάκης Μιχάλης	10.000
369. Ανδρουλιάκης Αλέξανδρος	10.000
370. Ξανάκης Σπύρος	10.000
371. Κοτρωνάκης Γιώργος	10.000
372. Αρχοντάκη-Χελιουδάκη Αντιόπη	5.000

Τους ευχαριστούμε όλους θερμά. Οι οικονομικές προσφορές μπορούν να αποστέλλονται με ταχυδρομική επιταγή στη διεύθυνση: **Τσακίρακης Γιάννης Σουλίου 124 173 42 Αγ. Δημήτριος** ή να κατατίθενται στο λογαριασμό 156/761034-33 της Εθνικής Τράπεζας, και στη συνέχεια να ενημερώνετε την εφημερίδα στο τηλέφωνο 9916613, για να σας σταλεί η σχετική απόδειξη.

Ενημερώθηκε και λειτουργεί η τοποθεσία του συλλόγου μας στο Internet

Ενημερώθηκε και λειτουργεί η τοποθεσία του συλλόγου μας στο Internet, από τον Ιούλιο, και περιλαμβάνει χρήσιμες πληροφορίες για το χωριό, τον σύλλογο, και την εφημερίδα στην διεύθυνση www.armenoi.org.gr

Μαθήματα κρητικών χωρών και ριζίτικου τραγουδιού.

Πάλι φέτος το καλοκαίρι, ο Σύλλογος προσπάθησε να σταθεί κοντά στα παιδιά του χωριού μας. Οργάνωσε και προσέφερε μαθήματα κρητικών χωρών και ριζίτικου τραγουδιού.

Σ' ένα όμορφο χώρο κοντά στην πλατεία του χωριού στο μαγαζί "Πηγή", μ' ένα άξιο χοροδιδάσκαλο τον Γιώργο Καραζεπούνη, τα παιδιά έκαναν μαθήματα, και ταυτόχρονα συζητούσαν για να συνεχίσουν σε παρέες. Δημιουργήθηκαν τρεις ομάδες, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών, η πρώτη 4 έως 11 χρονών, η δεύτερη 11 έως 16 χρονών και η τρίτη από 17 και πάνω. Η συμμετοχή ήταν μεγάλη ενθουσιώδης, πήραν μέρος, περίπου 50 παιδιά Αρμενιανών. Αν και ο χρόνος ήταν λίγος οι επιδόσεις ήταν εξαιρετικές. Ψυχή και φέτος του χορού, η Ελένη Τσιτσιριδίου - Γαβριηλίδου, που ανέλαβε όλο το συντονισμό. Δυστυχώς το φετινό πένθος του χωριού δεν επέτρεψε την καθιερωμένη μουσικοχορευτική βραδιά όπου τα παιδιά στο τέλος των μαθημάτων, δείχνουν τις ικανότητές τους. Όμως η ουσία έμεινε, η προσέγγιση στην παράδοση και η δημιουργία σχέσεων μεταξύ των παιδιών.

Η "Ε" θέλοντας να είναι συνεπής ως προς το χρόνο έκδοσης της, ενημερώνει τους αγαπητούς συνεργάτες της ότι η ύλη που θα δημοσιευθεί στο επόμενο φύλλο θα πρέπει να έχει φτάσει στην εφημερίδα μέχρι 25 Νοεμβρίου 2000.